

Ur *Fjärde Internationalen 7-8/72* (Lögnens renässans)

Övriga artiklar som ingår i "Lögnens renässans" (som var ett "svar" på boken *Marxism eller trotskism*):

[Inledning till "Lögnens renässans"](#), [Utvecklingen i Sovjet](#), [Om marxistisk kultursyn](#), [Om Moskvarättegångarna](#), [Om kinesiska revolutionen 1925-27](#), och [Lögnens renässans: Avslutning](#)

200 lögner om trotskismen – en systematisk genomgång av kfml:s bok

av **Kenth-Åke Andersson**

Åtskilliga av de böcker och artiklar som KÅA hänvisar till nedan – detta gäller i synnerhet texter av Trotskij – finns numera tillgängliga i svenska översättningar. Vi har dock inte tillfogat specifika uppgifter om detta i den följande texten (bl a i noter). – *Red anm* juni 2010.

Här nedan följer en systematisk genomgång av KFMLs bok sida för sida. Avsikten med denna genomgång är tre: a) att förteckna alla lögner, felaktigheter, felöversättningar och förvrängningar, som vi kunnat hitta (löpande nummer 1-206). b) att ge några allmänna kommentarer, oftast av metodologisk karaktär till deras bok och c) att ge läsarna några tips om litteratur för att tränga vidare i ämnet.

Naturligtvis kan man resa invändningar mot denna typ av genomgång, och vi har själva berört några av dem i inledningen. Men vi kan säga till vårt försvar, att vi är medvetna om det ofullständiga i den metod vi här har valt.

Förteckningen kan inte göra anspråk på fullständighet, vare sig när det gäller samtliga lögner och förvrängningar i boken. Det finns källor som vi inte kunnat få tag i, och när det gäller de sista kapitlen i boken har vi av skäl som anges inne i texten, tagit ganska lätt på dessa. Om vi inte kommenterat ett citat innebär detta således inte nödvändigtvis att citatet är korrekt, och än mindre innebär det att vi delar WGs tolkning av det. Man kan nå en felaktig slutsats även med hjälp av korrekt återgivna citat just genom att man skapar en relation mellan två fakta som inte finns i verkligheten, (däremot kan man aldrig nå en korrekt slutsats genom två felaktiga fakta, som WG tycks tro). Att nå in i detta skikt av KFMLs bok skulle kräva en lika omfattande utredning som vi ägnat fyra kapitlen i det föregående. Det arbetet har vi helt enkelt inte tid med, och det skulle knappast heller ha ett allmänt intresse. Denna metodiska genomgång får därför vara en ersättning för en sådan djupgående analys. Den bör åtminstone hjälpa läsarna förstå vilken smörja det är som KFML har givit ut.

Man kan också resa invändningar mot urvalet i de numrerade delarna nedan. Skall man räkna felöversättningar som lögner? kan man ex.vis fråga. Är det inte också mänskligt att citera fel? Förvisso, men i varje fall har vi gjort en noggrann avvägning. Vissa felöversättningar, som kan vara oskyldiga, har inte tagits upp i numreringen. Andra, som är så elementära felaktigheter, att man måste förutsätta att författarna – som översatt ett flertal böcker från engelska till svenska – medvetet har manipulerat med texterna, har tagits upp. (Märkligt är att samtliga felöversättningar har samma tendens). I andra fall, då det funnits flera "skikt" av lögner i samma mening, har vi valt att endast ge det ett nummer, trots att det lika gärna kunde ha blivit flera.

I tveksamma fall har vi gått efter principen att "hellre fria än fälla".

Förteckningen har blivit lång, om än inte uttömmande. För att spara utrymme har vi hänvisat till sida och rad i KFMLs bok. Ett fullständigt utbyte av nedanstående genomgång förutsätter sålunda att läsarna har boken i ena handen och vår förteckning i den andra. Övriga kan kanske ändå ha en viss glädje av de mer allmänna kommentarerna och av litteraturtipsen.

I den följande genomgången används nedanstående förkortningar: [*tilllägg av MF inom klammer*]

Deutscher I = *Den väpnade profeten* (Partisan 1971)

Deutscher II = *Den avväpnade profeten* (Partisan 1972)

Deutscher III = *The Prophet Outcast* (Vintage 1965) [*Den förvisade profeten* (Partisan 1972)]

Carr I = *The Bolshevik Revolution I* [*Ryska revolutionen 1917-23 del 1* (Caverfors 1970)]

Carr II = *The Bolshevik Revolution II* [*Ryska revolutionen 1917-23 del 2* (Caverfors 1970)]

Carr III = *The Bolshevik Revolution III* [*Ryska revolutionen 1917-23 del 3* (Caverfors 1970)]

Carr IV = *The Interregnum 1923-24* [*Mellan Lenin och Stalin* (Caverfors 1979)]

Carr V = *Socialism in one country I*

Carr VI = *Socialism in one country II* (för samtliga används Penguin-utgåvorna).

RK = *Russische Korrespondenz* 1920-22 (reprint 1971). Denna halvofficiella tidskrift innehåller ett rikt urval av kongresstexter, tal och resolutioner, samt ekonomiska analyser och inrikes- och utrikespolitiska artiklar. För årgångarna 1921 och 1922 publicerar man även halvårsöversikter över den ekonomiska utvecklingen vilka är mycket användbara.

Förord

1. s. 6 r. 22. Deutscher kan knappast kallas för en ”ledande trotskist” och än mindre för en ”auktoritär (!) uttolkare av trotskismen”. Deutscher var på 30-talet med i en polsk trotskistisk grupp, men protesterade mot bildandet av Fjärde Internationalen och har därefter enbart varit historisk forskare och samtidskommentator. Han har aldrig innehaft någon ledande post i Fjärde Internationalen eller någon annan grupp heller. Hans åsikter skiljer sig på flera avgörande punkter – främst i värderingen av stalinismens utveckling i Sovjetunionen och den sino-sovjetiska konflikten – från Fjärde Internationalens åsikter.

Se Deutscher III, s. 421, not 1. L. Sochor, ”Isaac Deutschers betydelse” i Deutscher, *Den socialistiska människan* (PAN 1970), s. 8-17.

WG använder genomgående uttrycket ”trotskist” på ett ytterst slarvig och yvigt sätt. Vi roade oss med att anteckna hur många olika sätt de använde uttrycket på. Vi fann minst tio... Detta är dock inget personlig särdrag för WG. Inom den stalinistiska rörelsen har man ö.h.t. haft mycket lösa definitioner av begreppen och detta gäller även uttrycket ”trotskist”. I allmänhet kan man urskilja tre olika huvudgrupper där uttrycket används: a) personer som kallar sig trotskister och som för fram en trotskistisk plattform, b) personer som brutit med den stalinistiska rörelsen på någon annan plattform, ex.vis högeroppositionella programpunkter, eller på vänstersektaristiska, och c) fraktioner i den stalinistiska rörelsen som är i minoritet och som misskrediteras genom att benämnas ”trotskister”. Till denna senare grupp kan man även räkna de fall då stalinister använder trotskismen som en slaskhink, dit de kastar sina f.d. egna åsikter, som de inte längre vill stå för. WG spelar över hela registret. När de ex.vis kallar Nils Flyg för trotskist då används ordet i betydelsen b); när de kallar KFMLr för ”trotskister” används det i betydelsen c). Men även om man endast använder uttrycket i betydelsen a) – vilket är vad vi i huvudsak vill – är frågan problematisk. Vi skall i korthet utreda frågan här.

I själva verket är det omöjligt att använda begreppet trotskism – lika lite som de flesta andra

politiska begrepp – på ett entydigt sätt. Man skulle naturligtvis kunna snäva in dess betydelse och säga att "trotskism" är detsamma som "auktoritativa uttalanden från ett politiskt ledande organ i Fjärde Internationalen". Men då skulle man göra en fullständig identifikation mellan ett politiskt begrepp och en organisation, vilket inte låter sig göras. Istället bör man ha grundbetydelsen att "trotskism" är lika med en summa (eller snarare: en specifik kombination) av de politiska begrepp som utarbetats av Leo Trotskij och hans anhängare plus summan av de traditioner (eller tolkningar av traditioner) som de åberopat sig på. För trotskismens del innebär detta alltså begreppslika instrument som "permanent revolution", Trotskijs fascism-teori, men dessutom den marxistiska och leninistiska traditionen; trotskismen har ex.vis från leninismen övertagit en serie begrepp som ingen annan revolutionär riktning åberopar sig på, och som därför i den populära föreställningen blivit "trotskistiska" begrepp: detta gäller sådana begrepp som "övergångssamhälle", "övergångsstrategi", från den revolutionära praktiken 1917-1923 har man också övertagit paroller som idag är särskiljande och specifika för trotskismen: arbetarkontroll, sovjeter etc. (vi undantar här en del anarkistiska grupperingar; för trotskismen kommer dock dessa begrepp att få en annan betydelse än för anarkisterna, eftersom de ställs in i en annan kombination; trotskismen är sålunda den enda riktning som åberopar sig både på leninismens partiteori och som ansluter sig till teorin om sovjeternas statsbärande roll).

Detta är den s.a.s. begreppsmässiga definitionen av trotskismen (här ytterst sammanträngd). Men en revolutionär teori upphör aldrig att växa och förändras, dess främsta funktion är att svara mot en ständigt föränderlig verklighet. Det är här de begreppsmässiga svårigheterna, och det är här man måste inta en dialektisk attityd. Det är en sak att ha begreppen för en analys, det är en annan att utföra själva analysen; med hjälp av samma begrepp kan man komma till olika resultat i analysen, och alldeles särskilt om det gäller att utarbeta en politik som siktar framåt och som vill ingripa i skeendet. Det är på denna punkt som splittringen inom den trotskistiska rörelsen uppstått. En teori kan förändras på två sätt: genom utveckling eller genom urartning (revisionism). Olika grupperingar inom den trotskistiska rörelsen har sökt olika svar på de nya frågorna och inte kunnat enas om analysen, eller om den taktik som härrör ur analysen, Därigenom har det uppstått en politiskt betingad splittring av den trotskistiska rörelsen i 5-6 olika tendenser och grupper.

Dessa två olika delar av begreppet trotskism fyller ungefär samma funktion som en x- och en y-axel i ett diagram; gör man anspråk på att skriva en historik över trotskismen, då måste både författarna och läsarna hela tiden vara medvetna om var exakt de befinner sig inom diagrammet (och även när de är utanför diagrammet, vilket WG oftast är i sin framställning). Om man säger: trotskisterna gjorde det och det året; då måste man också besvara följdfrågan: vilka trotskister? Var det Fjärde Internationalen? Var det "healyiterna" eller "pousadisterna" eller International Socialism? Citerar man en tidskriftsartikel, bör man också ställa frågan: är artikeln signerad och uttryck för en medlems ståndpunkter; eller uttrycker den ett politiskt ledande organs ståndpunkter? Är uttalandet med andra ord auktoritativt eller individuellt? På dessa punkter syndar WG enormt, och vi kommer i den fortsatta genomgången att få se många exempel på olika användningar av uttrycket "trotskism".

2. s. 6 r. 30. Deutscher påstår inte att Stalin skulle ha övertagit Vänsteroppositionens jordbrukspolitik. Se Deutscher III, s.95-97, 105-107.

3. s. 7 r. 3. Bronger uttrycker ingen förvåning över Deutschers resultat. Han bekräftar dem fullständigt. Han uttrycker bara sin förvåning över att Deutscher inte tagit upp ytterligare två skrifter av Trotskij, som enligt Bronger bättre uttrycker Trotskijs ståndpunkter och som

bekräftar Deuschers tolkning! (Se Bronger, *Der Kampf um die sowjetische Agrarpolitik 1925-27*, Köln 1967, s. 62, not 5, s. 115, not 6.) Men dessutom påstår Bronger att Stalin tog över vissa delar av Oppositionens jordbruksprogram. (s. 12).

4. s. 7 r. 19. Trotskij-arkiven 1929-40 är inte stängda. Delar av det har varit stängda, men är nu öppnade. Se kap. om Moskvarättegångarna. [Här har KÅA delvis fel: en del av Trotskij-arkiven för åren 1929-40 – den ”stängda” delen – öppnades först 1980. Däremot hade vissa forskare, bl a Deutscher, innan dess fått tillgång även till den slutna delen – *Red anm*]

Inledning

s. 8 r. 1. Beskrivningen av ”den trotskistiska konspirationen” i massmedia är löjlig. Jfr. den borgerliga hetsen mot ”vänstervridningen”; det är fråga om samma världsbild. (F.ö. kan berättas att RMF-medlemmar i ett flertal fall har fått artiklar refuserade från AB och DN; en kamrat har ex.vis fått en artikel om Kinas utrikespolitik refuserad från DN med motiveringen att artikeln var ”anti-kinesisk”!)

5. s. 8 r. 5. Den ”trotskistiska kulturteorin” har inte presenterats någonstans i svensk press ”i en brett upplagd artikelserie”. Tyvärr! Den vore verkligen värd en ingående analys. Trotskijs ”Litteratur och revolution” gick nästan obemärkt förbi när den kom i svensk översättning 1969. Det finns endast ett fåtal recensioner av den, och hänvisningar till den i kulturdebatten är relativt sällsynta. Det är synd. Den kunde annars ha rensat bort en del grumligheter.

6. s. 8 r. 6. André Breton kan knappast kallas för en ”trotskistisk författare”. Det existerar en viss samstämmighet mellan hans politiska ståndpunkter och Trotskijs, och i estetiska frågor förde de diskussioner 1938, vilka resulterade i ”Coyoacán-manifestet” (finns i Trotskijs *Litteratur och revolution*). Detta kan dock inte räcka för att meritiera till medlemskap i Fjärde Internationalen; vi rekryterar på hela vårt politiska program, och inte enbart på våra ståndpunkter i estetiska frågor.

Relationerna mellan Trotskij och Breton och trotskismens inflytande på den surrealistiska rörelsen vore värda ett studium. Såvitt vi vet existerar här ingen framställning. En del material kan man få fram via Deutscher III, Pierre Navilles *Trotsky Vivant* och M. Nadeua, *Geschichte des Surrealismus* (1965), samt via Bretons verk, särskilt *Surrealismens politiska ståndpunkt*, vilken nu finns i svensk översättning.

7. Socialistiska Partiet på 30-talet var *inte* trotskistiskt, och Nils Flyg var *inte* trotskist. Dessa påståenden fanns med i författarnas broschyr om Vietnamrörelsen, där man t.o.m. angav källor för detta påstående. Vi undersökte källorna i vårt svar och kunde visa att dessa källor påstod raka motsatsen. Nu upprepas påståendena, denna gång dock utan källhänvisningar.

Kap. 1. En likvidator i barnskor (!) eller Trotskij 1903-14.

8. s. 11 r. 11. WG har inte förstått Lenins *Vad bör göras?* Den handlar inte primärt om organisatoriska frågor (begreppet ”demokratisk centralism” nämns f.ö. inte i hans bok; det kommer in i partidiskussionen först 1908). Gå direkt till Lenins skrift, och läs även Bensaid, *Om organisationsfrågan hos Lenin och Luxemburg* (Partisan Röda Häften 1970) och E. Mandel, *Om leninismen* (Partisan Röda Häften 1971).

9. s. 12 r. 5. Huvudfrågan på kongressen var inte alls proletarietets diktatur, utan frågan om partiets karaktär och dess roll i revolutionen. Istället för att diskutera Trotskijs politiska (och felaktiga) kritik av Lenins partiteori fastnar WG i de personliga tillmälen som finns i polemiken och ger dem ett egenvärde. Trotskijs polemik finns nu i tysk översättning: Trotsky,

Schriften zur revolutionären Organisation (Rowholt 1970), s. 7-134. Trotskij tog sedermera tillbaka sin kritik efter 1917 års praktiska erfarenheter.

I detta sammanhang bör man kanske nämna en alldeles nyutkommen uppsats: J. Malmqvist, *Trotskij och det revolutionära partiet* (Röda bokförlaget, Lund 1972). Vi har dock ännu inte hunnit läsa den och kan inte uttala oss om kvaliteten.

10. s. 13 r. 23. Observera hur fullständigt intetsägande WGs beskrivning av orsaken till 1905 års revolution är, och hur de hamnar i subjektivism ("på grund av Lenins frånvaro"). Trotskij var inte mensjevik 1905 och följaktligen än mindre "ledande mensjevik" Trotskij talade för båda fraktionerna i sovjeten.

T. skrifter om 1905 finns utgivna på engelska, tyska och franska. Ang. 1905 års revolution, se Deutscher 1, s. 97-114. Trotsky, *My Life*, s. 175-186. Ang. Lenins värdering av revolutionen, se hans "Lecture on the 1905 revolution" i *Coll. Works* bd 23, s. 236-253.

11. s. 14 r. 5. Episoden kommer i ett helt annat ljus om man citerar även de två rader som föregår citatet: "På kvällen den 3 december omringades sovjeten i Petersburg. Alla utgångar och ingångar spärrades av." I det läget fattade sovjeten enhälligt beslut om att förstöra vapnen, inte överlämna dem. (Trotsky, *My Life*, s. 180).

12. s. 14 r. 30. Trotskij fel nu var tydligen att han förde fram den fråga som varit ett stridsäpple 1903 enligt WG (jfr, ovan nr 9). Men inget stämmer. Trotskij förde 1905 inte fram parollen "ingen tsar, fram för en arbetarregering". Denna paroll fördes i utlandet fram av Parvus, inte av Trotskij. Trotskij paroll var "Ingen tsar, ingen Zemtsi, utan folket!", dvs. den ligger nära den paroll WG föreslår. (s. 15, r. 8). Trotsky, *The permanent revolution* (Pioneer Publishers 1965), s. 98f.

13. s. 15-16. Trotskij var inte med bland likvidatorerna. Se Deutscher I, s. 139.

14. s. 18 r. 1. WG vill ge intryck av att Trotskij håller fast vid sin värdering av Lenin även efter revolutionen genom sammanställningen av ett citat från 1913 och ett från 1921. Men i detta brev till partihistorikern Olminskij klargör Trotskij mycket exakt vari han anser att Lenin hade rätt och vari han anser att han själv hade rätt. "Jag hade fundamentalt fel i min värdering av den mensjevikiska fraktionen och jag överskattade dess revolutionära möjligheter och trodde att de skulle kunna tillintetgöra sin högerflygel. Men detta grundläggande misstag berodde på att jag närmade mig både fraktionerna ur den synvinkel som ges av den permanenta revolutionens teori och proletariats diktatur, medan både bolsjevikerna och mensjevikerna under denna period stödde den borgerliga revolutionens och den demokratiska republikens perspektiv...Jag tror att min värdering av revolutionens drivkrafter var tveklöst korrekt, men att de slutsatser jag drog gentemot de två fraktionerna var lika tveklöst fel. Endast bolsjevismen samlade i sina led – tack vare sin oförsonliga linje – de verkligt revolutionära elementen från den gamla intelligentsian likaväl som avancerade skikt av arbetarklassen. Endast tack vare att bolsjevismen lyckades skapa denna kompakta revolutionära organisation kunde den göra en så snabb omkastning från en revolutionärt demokratisk till en revolutionärt socialistisk position. Nu kan jag utan svårighet dela upp mina polemiska artiklar mot mensjevikerna och bolsjevikerna i två kategorier: en som behandlar analysen av revolutionens inre krafter och dess perspektiv...och en som värderar fraktionerna i den ryska socialdemokratin, deras kamp etc. Artiklarna i den första kategorin kan jag t.o.m. nu lägga fram utan korrigeringar, ty de sammanfaller fullständigt med den ståndpunkt vårt parti intog 1917. Artiklarna i den andra kategorin är helt felaktiga och det vore inte lönt mödan att publicera dem igen."

The Trotsky Papers I, s. 643-5 (även i *The Militant* 5/11 1932).

Kap. 2. Trotskij under det första världskriget

15. s. 19 r. 15. WG försöker ge intryck av att det var bolsjevikerna som lanserade den defaitistiska linjen i första världskriget. Det stämmer inte; den tillhörde socialistiskt allmängods, och det var sina egna tidigare deklamationer som socialdemokraterna förrådde.

16. s. 20 r. 2. WG försöker framställa det som om Trotskij var för det imperialistiska kriget; en fantastisk lögn. En bättre framställning finns i *Deutscher* I, s. 165-191, som också redogör för vad som verkligen skilde Lenins och Trotskijs ståndpunkter åt under kriget.

WG ger i sina första två kapitel bara fragmentariska fakta, stympade och vanställda på ett fräckt sätt. Under denna period finns det stora åsiktsskillnader mellan Lenin och Trotskij, och dessa är onekligen värda ett studium. Vill man veta vad som verkligen debatterades och hur skiljelinjen gick, rekommenderas *Deutscher* I till studium.

Kap. 3. Trotskij kommer med i partiet och förhandlar.

17. Beskrivningen av Kerenskij-regeringen är skrattretande dålig. Dessutom ger den intrycket av att Lenin inte ville bekämpa den provisoriska regeringen från början, och att denna regering först efter en tid började förtrycka folket.

18. s. 23 r. 10. Det är en märklig feluppfattning av leninismen att tro att man ville vinna ”över vacklande grupper” och bilda en ”röd front av alla klasser, grupper, skikt, organisationer och individer som kunde enas”. Det förklarar inte alls varför Trotskij blev medlem av partiet. (WG tycks tro att partiet är en ”röd front”).

19. s. 24. Observera här hur WG försöker förringa Trotskijs roll i Oktoberrevolutionen. En sanningsenligare beskrivning görs i *Deutscher* I, s. 192-244, och i John Reed, *Tio dagar som skakade världen* (sv.övers. 1967).

20. s. 24-26. WGs beskrivning av förhandlingarna i Brest-Litovsk är helt förvrängd. Vi hänvisar till följande framställningar: *Deutscher* I, s. 260-298; S.D. Bailey, ”Stalin's Falsification of History: The Case of the Brest-Litovsk Treaty”, *Russian Review* 1955 bd.14 nr 1, s. 24-35; och R.I. Garthoff, ”The Stalinist Revision of History: The Case of Brest-Litovsk”, *World Politics* 5 (1952):1, s. 66-85. Det var Lenin som föreslog att förhandlingarna i Brest-Litovsk skulle förhalas så länge, som möjligt. Oenigheten uppstod först senare kring frågan om man skulle gå med på Tysklands hårda villkor. I debatten hävdade Lenin uttryckligen att frågan inte innehöll några principiella frågeställningar, utan att de olika fraktionerna endast skildes åt av taktiska värderingar.

21. s. 26-27. ”Vänsterkommunisterna” 1918 hade ingenting gemensamt med Trotskij. De företrädde olika linjer i Brest-Litovsk-frågan och hade inget samarbete. I de avgörande omröstningarna stödde Trotskij Lenin. Angående uppkomsten av olika fraktioner i frågan om freden förklarade Lenin följande: ”I allt detta finns ingenting egendomligt och än mindre något vidunderligt. Det är fullkomligt naturligt att kamrater, som går isär med CKs ståndpunkt i frågan om en separatfred, skarpt fördömer CK och ger uttryck för sin övertygelse om oundvikligheten av en klyvning. Allt detta tillhör partimedlemmarnas mest legitima rättigheter, det är helt förståeligt.” Lenin, *Valda verk* bd II:1, s. 404.

Kap. 4. Trotskij som krigskommissarie

22. s. 28 r. 14. Trotskij motsatte sig inte systemet med politiska kommissarier i armén. Det var

han som föreslog det! I frågan om de gamla tsaristiska officerarna hade han fullständigt stöd från Lenin och partiet.

23. s. 28 r. 17. Trotskisterna propagerar inte ”kubanernas revisionistiska tes”. De har inte heller gett ut Debrays verk. Denne polemiserar dessutom i sina arbeten mot den uppfattning som företräds av olika latinamerikanska trotskistiska grupper. Se Debrays, *Essäer om Latinamerika* (Partisan 1969). Möjligen syftar WG på att det är det ”trotskistiska” Partisanförlaget som gett ut Debray i Sverige. Detta vore dock en helt felaktig definition av ”trotskismen”. I så fall skulle ju Poulantzas, Illuminati, Sartre och Bettelheim också vara trotskister!

24. s. 29 r. 3. WG förvanskar här ”sagoboken” (*SUKPs historia*) – som ju i sin tur är utomordentligt förfalskad. De vill ge intryck av att kongressen kritiserade Trotskij. I själva verket fördömde kongressen den opposition (”militäroppositionen”) som kritiserade Trotskijs metoder – ett faktum som inte ens ”sagoboken” kan dölja.

”Militäroppositionen” bestod till stor del av f.d. medlemmar av ”vänsterkommunisternas” fraktion från 1918 och av de nyligen formerade ”demokratiska centralisterna”. Deras opposition gick ut på att man skulle avskaffa en centraliserad armé omedelbart och ersätta den med lokala partisanförband. Trotskij var inte närvarande vid kongressen (han var vid fronten), men sände in ”Tesar” som lästes upp av en medlem av CK vid kongressen. De militära frågorna flyttades över till ett hemligt möte, där Trotskijs teser försvarades av Lenin och Stalin (!). Teserna godkändes därefter av kongressen med mycket små ändringar. Men för att lugna oppositionen antog man samtidigt ett hemligstämplat förslag, som gick ut på att man skulle ha tätare konferenser mellan Trotskij och partiarbetarna för att minska de friktioner som onekligen fanns. Att detta var en taktisk eftergift framgår klart och tydligt av CK-protokollet, där det heter: ”Kamrat Zinovjev tillkännagav att kongressens militära sektion hade lyckats uppnå enighet tack vare att man gjort en eftergift och antagit resolutioner som man inte publicerade vid kongressen...”

The Trotsky Papers I, s. 321, och s. 325-35 (Trotskijs svar). Episoden beskrivs utförligt i Carr VI, s. 399-402.

25. s. 29 r. 10. WG drar sig inte ens för att förmedla ett skvaller om att Trotskij skulle ha låtit skjuta kommunister under inbördeskriget. Sanningshalten var att en kommunistisk desertör, en viss Pantelejev, som lämnat sin trupp under strid, avrättades 1919 för att statuera ett exempel. ”Militäroppositionen” – som stod för denna anklagelse – påstod också att Trotskij skulle ha hotat att skjuta ytterligare två kommissarier, Bakajev och Zalutskij. Detta undersöktes av CK, som frikände Trotskij och godkände hans åtgärder. Förutom att det rent allmänt är lite absurt när Stalin-anhängare indignerat talar om mord på kommunister, råkar de i det konkreta fallet lite illa ut. Vi tog nämligen reda på vad som sedermera hände med de två kommissarierna, Bakajev och Zalutskij. Båda två blev offer i utrensningarna 1936-38 och avrättades, anklagade för att vara – trotskister.

s. 29 r. 16. Det är riktigt att Trotskij och Lenin hade olika åsikter om Koltjak. Men WGs funderingar om att detta skulle bevisa att Trotskij inte förstått nödvändigheten av att ”koncentrera en överlägsen styrka för att utkämpa förintelseslag” är helt felaktigt. Orsaken till att Trotskij inte ville förfölja Koltjak bakom Uralbergen var att man hade anledning att frukta att Koltjak hade förstärkningar där, och att han slog till reträtt för att arrangera en falla. Detta antagande visade sig vara felaktigt.

26. s. 29 r. 27. Nu har WG rört ihop det ordentligt för sig. De påstår nu att i kampen mot Denikin ville Trotskij att man skulle marschera genom Dons stäppområden, där befolkningen

var mot de röda, medan däremot Stalin ville att man skulle gå genom områden där kommunikationerna var bättre och där befolkningen stödde bolsjevikerna. Det var tvärtom! Det var Trotskij som ville marschera genom Charkov, medan hans motståndare (som stöddes av Stalin) ville gå genom Donområdet. ”Strängt militärt bedömt var detta en god plan” säger Deutscher om detta senare förslag. Han fortsätter: ”Trotskij föreslog att Röda arméns huvudstyrka skulle förflyttas till centralsektorn, med Charkov och Donetzbäckenet som främsta mål. Med en framryckning längs denna linje skulle de röda kunna splittra Denikins armé, skilja kosackerna från vitgardisterna och neutralisera dem. De anfallande skulle ha fördelen av att operera i ett högindustrialiserat område, där befolkningen sympatiserade med sovjeterna, och de skulle dessutom ha ett utvecklat vag- och järnvägsnät till sin disposition.” Den andra planen hade visserligen militära fördelar, sade Trotskij, ”men den tog inte hänsyn till det mycket nära samspelet mellan politik och strategi i inbördeskrig.” (Deutscher I, s. 323), Trotskij fick rätt. Offensiven misslyckades fullständigt och vändes i en reträtt. Först i det läget övertog Stalin Trotskijs åsikt och upprepade dennes förslag ordagrant (a.a. s. 325). Denna fantastiska historia är faktiskt en segsliten myt som började fabriceras i början av 1930-talet. Dokumenten är dock otvetydiga. Se Trotsky, *Stalin II*, s. 106-22 och *My Life*, s. 451-460. Se även N. Markins (Leo Sedov) artikel, ”Stalin and the Red Army” (återgiven i Trotsky, *The Stalin School of Falsification*, s. 205-230).

27. Framryckningen mot Polen skedde inte på Trotskijs order. Han var emot den. Se Deutscher I, s. 340-350.

s. 30 r. 11. Trotskijs kritik av ”proletär strategi” hade halt Lenins stöd. Deutscher I, s. 353-9 redogör för Trotskijs militärpolitiska tänkande. Se även Carr VI, s. 406-417. Korrespondensen mellan Lenin och Trotskij i frågan om den proletära strategin finns i *The Trotsky Papers II*, s. 625-7.

Trotskijs skrifter om militär strategi är relativt svåråtkomliga. På franska finns en samling *Ecrits militaires* och på engelska finns samlingen *Military Writings* (även under titeln *Marxism and Military Affairs*), vilken innehåller polemiken mot ”proletär strategi”. I övrigt finns följande skrifter: *Problems of civil war* (Merit 1970), Bergmann-Smilga-Trotsky: *Die russische sozialistische Rote Armee* (1920, reprint 1972 i *Trotsky-Archiv* nr 17), och Trotsky, *Die Rote Armee der Sowjetrepublik auf der Wacht* (tal vid 9. sovjetkongressen dec. 1921, reprint 1972 i *Trotsky-Archiv* nr 8). I *Russische Korrespondenz* årgångarna 1920-22 (reprint 1971) kan man finna flera av Trotskijs artiklar om militära frågor. Viktig är här hans tal vid 9. partikongressen 1920, ”Zur Organisation der Roten Armee in Sowjetrussland” (RK 1920 I, VI, s. 28-30) och ”Die Rote Armee und die Aufgaben der politischen Aufklärung” (RK 1921 II, s. 990-1000), och ”Die Rote Armee” (RK 1921 II, s. 561-7). En kort historik över Röda armén finns i Trotskijs artikel ”The Red Army” från 1934, i *Writings of... 1933-34* (1972), s. 246-259.

Kap. 5. Striden om arbetets organisation

WG blandar här samman olika element från debatten. Vi hänvisar till första kapitlet i detta svar, där frågorna är utredda. Diskussionen om fackföreningarna är principiellt mycket viktig och läsarna hänvisas till Deutschers bok *Soviet Trade Unions* (1950). I *Russ. Korrespondenz* 1921 I s. 123-141 och 305-334, finns dokumenten i fackföreningsdebatten vid 10. partikongressen; bl.a. talen av: Lenin, Radek, Zinovjev, Trotskij, Sjljapnikov m.fl., och ett tiotal av de olika plattformar som lades fram inför kongressen, inkl. de som ”Arbetaroppositionen” och ”Demokratiska centralister” lade fram. Lenin *On Trade Unions* (Moskva 1970) är en sam-

lingsvolym, som ger utdrag ur artiklar om fackföreningsfrågan; den innehåller polemiken mot Trotskij, men däremot inte Lenins teser till 10. kongressen.

28. s. 33. I frågan om ”arbetets militarisering” hade Trotskij helt partiets och Lenins stöd.

29. s. 34. Trotskij fick inte någon varning av kongressen. I den resolution om partiets enhet som antogs nämns de exempel på fraktionsverksamhet som ansågs skada partiet, ex.vis Arbetaroppositionen. Trotskij nämns däremot inte. Vill man ha en aning om hur Lenin värderade Trotskijs ”fraktions”-verksamhet, kan man gå till det tal Lenin höll vid kongressen. I detta polemiserar han kraftigt mot Kollontajs broschyr ”Arbetaroppositionen” och förklarar: ”När jag på gruvarbetarnas andra kongress tvingades polemisera mot kamraterna Trotskij och Kiselev, då trädde de två ståndpunkterna tydligt fram. 'Arbetaroppositionen' förklarad: 'Lenin och Trotskij kommer att enas'. Trotskij gick då upp och sade: 'Den som inte förstår att man måste enas, den går mot partiet; naturligtvis kommer vi att enas, vi är ju partikamrater.' Jag stödde honom. Förvisso hade jag en annan åsikt än kamrat Trotskij; och om mer eller mindre liknande grupper skulle utvecklas inom CK, då får partiet fälla sin dom, och på ett sådant sätt att vi måste följa partiets vilja och direktiv och enas. Med denna förklaring gick kamrat Trotskij och jag till gruvarbetarnas kongress, och med denna kommer vi nu också hit.” *Coll. Works* bd 32 s. 204. Se även Trotsky, *The Stalin School*...s.26-32.

Kap. 6. Den permanenta revolutionen

WG har inte – som man inte heller kunnat begära – förstått teorin om den permanenta revolutionen. Den som vill veta vad den verkliga handlar om rekommenderas att läsa Deutscher 1, s. 117138, där teorin sammanfattas, Huvudkällan är Trotskij, *Resultat och framtidsutsikter* från 1906 (Partisan 1972) och *Den permanenta revolutionen* från 1930. Centrala utdrag finns i Trotskijantologin *Den permanenta revolutionens epok* (Partisan 1969). Ytterligare en artikel av Trotskij kan nämnas: ”Three Concepts of the Russian Revolution”, som på ett utomordentligt pedagogiskt och samvetsgrant sätt redogör för de skillnader som fanns mellan bolsjeviker, mensjeviker och Trotskij i värderingen av den ryska revolutionen. Denna artikel finns omtryckt i *The Basic Writings of Trotsky* (1965), *Stalin* 11(1969) och *Writings... 1938-39* (1969).

30. s. 35 r. 1. Diskussionen om fackföreningarna rörde förhållandet till arbetarna, inte till bönderna – vilket var ett annat problem. Denna diskussion hade i sin tur inget att göra med teorin om den permanenta revolutionen. I sina inlägg berör Trotskij inte denna teori.

s. 35 r. 9. Samtliga negativa uttalanden av Lenin om den permanenta revolutionens teori är från tiden före 1917. Enligt Trotskij skulle Lenin inte ha läst hans arbete från 1906 förrän efter revolutionen, då det gavs ut på nytt i det statliga förlagets regi. Detta påstående stöds av en del indicier. Se Trotsky, *The Permanent revolution*, s. 42-3. Efter revolutionen tycks Lenin ha ändrat uppfattning om teorin. Se Joffes sista brev till Trotskij. (i: Trotzki, *Die wirkliche Lage in Russland*, 1930, s. 264-5).

31. s. 35 r. 12. Citatet är ur Trotskijs kritik av Kommunistiska Internationalens program (1928), där han kritiserar att man försökte skriva ett program för en International utifrån en sektions nationella intressen. WG har hoppat över en mening (r.15). Den lyder: ”Detta gäller också helt och fullt för det parti som sköter statsapparaten inom Sovjetunionens gränser.” Naturligtvis menar inte Trotskij att man inte i de nationella sektionernas program skall ta upp nationella problem och säregenheter; i sin kritik hävdar han endast att utgångspunkten för en analys måste vara kapitalismens internationella karaktär. Utdrag av kritiken finns i ”Den permanenta revolutionens epok”. Den fullständiga kritiken i Trotsky, *The Third International*

after Lenin (Pathfinder 1970), s. 36 r. 1. Det är riktigt att Lenin 1915 var emot parollen om Europas Förenta Stater, med motiveringen att den kunde ge upphov till tron att revolutionen skulle utbryta samtidigt i flera länder (uttrycket ”socialism i ett land” används här – vilket klart och tydligt framgår av sammanhanget i betydelsen ”revolution i ett land”). Parollen antogs officiellt av Komintern 1923. En argumentation av parollens riktighet finns i Trotsky, *The Third...* s. 10-17. Samtliga texter i frågan finns samlade i en fransk utgåva: ”Les etat-unis socialistes d'Europe” *Classique rouge* 10 (Maspero 1972).

32. s. 36. Det går inte att spela ut kapitalismens ojämna utveckling mot teorin om den permanenta revolutionen. Den permanenta revolutionen är ju möjlig just därför att det finns en ojämn utveckling mellan länderna och inom länderna. Se Trotsky, *The Permanent...* s. 117-19, där denna invändning analyseras. Jfr. även den viktiga texten ”Lagen om den ojämna och sammansatta utvecklingen” i *Den permanenta revolutionens epok*.

33. s. 37 r. 1. WG slår i luften. Det finns ingenting i teorin om den permanenta revolutionen som säger att revolutionen skall utbryta samtidigt i alla länder, och att man skall sitta och vänta på detta. Tanken är ju tvärtom den att efterblivna länder kan göra en proletär revolution före de utvecklade. Trotskij satt inte med armarna i kors, vare sig i den ryska revolutionen eller vid de senare revolutionära situationer, där stalinisterna förespråkade passivitet (Spanien, Tyskland etc.)

34. s. 38 r. 1. Det går inte att påstå att Trotskij underskattade enhetsfrontens betydelse. Det var faktiskt Trotskij som utarbetade detta begrepp och gav det dess innehåll vid Kominterns 4. kongress (1922). Den första texten (2/3 1922) ”The tactics of the united front” är relativt svår-åtkomlig; den finns i *Fourth International* march 1941, s. 83-90. Trotskij skrev också de ”Tesar om arbetarnas enhetsfront” som diskuterades och antogs vid 4. kongressen. De centrala dokumenten finns i: Trotsky, *The First Five Years of the Communist International*. Tanken om enhetsfronten återkommer i så gott som samtliga texter av Trotskij, och han ägnade en omfattande polemik åt att skydda tanken mot både sektaristiska och opportunistiska förvrängningar. Centrala texter om detta finns i Trotsky, *The Struggle against Fascism in Germany* (Pathfinder 1971). Se även kamrat Anders Ekmans artikel i förra numret av *Fjärde Internationalen*.

35. s. 38 r. 22. Till skillnad mot WG hävdar vi bestämt att Trotskijs analys av mellan-gruppernas vacklan är helt korrekt, och att det vore en utomordentligt farlig avvikelse att tro att dessa grupper vore stabila och självständiga klasser. Det är just p.g.a. deras vacklan som det går att dra över dem till arbetarklassens sida i kampen. Men det är också just därför som arbetarna och särskilt deras revolutionära parti måste bevara sin självständighet och inte låta kampen bestämmas av mellangruppernas vacklan. I Karl Marx' *Louis Bonapartes adertonde brumaire* finns en glänsande formulering av småbourgeoisins politiska roll och dess ideologiska villfarelser. (Det behövs inte mycket fantasi för att se hur beskrivningen stämmer in på KFMLs småborgerliga politik): ”Småborgarna ansåg att de dåligt belönats efter junidagarna 1848, att deras materiella intressen svävade i fara och att de demokratiska garantier, som skulle sätta dem i stånd att tryggt kunna hävda dessa intressen, sattes i fråga av kontraparollen. De närmade sig därför arbetarna...Man gjorde ett förslag till ett gemensamt program, en gemensam valkommitté tillsattes och gemensamma kandidater uppställdes. Den revolutionära udden i proletariatets sociala krav avtrubbades och gavs en demokratisk formulering... Inget parti överdriver mer sina medel än det demokratiska, inget tar mera lättsinnigt fel vid bedömandet av situationen...demokraten, som representerar småborgerskapet, alltså en övergångsklass, där två klassers intressen samtidigt avtrubbar varandra, in-

billar sig därför upphöjd över klassmotsättningarna överhuvudtaget. Demokraterna erkänner, att de har en privilegierad klass som fiende, under det att de själva tillsammans med hela den övriga delen av nationen bildar folket. Vad de representerar är folkrätten, vad som intresserar dem är folkets intresse. De behöver därför inte vid en förestående kamp pröva de olika klassernas intressen och positioner. De behöver inte i alltför hög grad överväga sina medel. De har bara att ge signalen för att folket med alla sina outtömliga resurser skall kasta sig över förtryckarna. Om nu i praktiken deras intressen visar sig som intresselösa och deras makt som vanmakt, så ligger orsaken härtill antingen hos de fördärvliga sofister, som delar det odelbara folket i olika fientliga läger, eller var armén alltför förråad och förbländad eller har det hela strandat på en detalj vid utförandet eller också har en oförutsedd tillfällighet för denna gång förstört spelet. I varje fall går demokraten lika fläckfri ur det skymfligaste nederlag som han utan egen förskyllan gått in i det, med den nyvunna övertygelsen, att han måste segra, inte för att han själv och hans parti måste uppge den gamla ståndpunkten utan tvärtom, att förhållandena måste mogna för denna. (Marx, a.a. s. 52, 53, 57, 58).

36. s. 39 r. 7. De citerade orden gäller inte frågan om ”dagskampen”. Läs hela kapitlet ”Socialismens förutsättningar” i *Resultat och framtidsutsikter* (s. 63-81).

37. s. 40 r. 9. Det går inte att påstå att Trotskijs ”tal” om en allians mellan proletariatet och bönderna var en ”tillfällighet” och att den strider mot hans egna premisser. Frågan behandlas utförligt i kap. ”Proletariatet vid makten och bönderna” i *Resultat och framtidsutsikter*. Trotskijs värdering överensstämmer fullständigt med Lenins. I en text från 1905 säger Lenin: ”Vi understödjer bonderörelsen, försåvitt denna är revolutionärt demokratisk. Vi förbereder oss (genast, omedelbart) till kamp emot den, i den mån den uppträder som reaktionär och antiproletär. Marxismens hela väsen består i denna tvåfaldiga uppgift, som kan förenklas eller förflackas till en enhetlig och vanlig uppgift endast av folk, som inte förstår marxismen” (sic). (*Valda verk* I:1, s. 162). Och i ”Socialdemokratins två taktiska linjer” också den från 1905, kursiverar Lenin följande mening: ”Proletariatet måste slutföra den demokratiska omvälvningen genom att dra till sig bondemassan för att med våld slå ned självhärskardömet motstånd och paralysera bourgeoisins vankelmod. Proletariatet måste fullborda den socialistiska omvälvningen genom att dra till sig massan av befolkningens halvproletära element för att med våld krossa bourgeoisins motstånd och paralysera böndernas och småbourgeoisins vacklan.” (a.a. s. 108f.)

38. s. 40 r. 28. En fullständigt hänsynslös förfalskning av Trotskijs ståndpunkter. Man vill genom ett lösryckt citat ge intryck av att Trotskij förespråkat en politik som han i själva verket polemiserar mot och fördömer. ”Om den nya regimen handlade på detta sätt skulle den börja med att skapa en enorm opposition bland bönderna... Politiskt skulle den nya regimen göra ett stort misstag, eftersom den omedelbart skulle sätta massan av bönderna emot stadsproletariatet som ledaren för den revolutionära politiken.” (*Resultat och framtidsutsikter*, s. 85f.)

s. 41 r. 6. Observera hur dåligt WGs omtanke om bönderna här stämmer med deras försvar för stalinismens tvångskollektivisering (s. 93ff) och deras motsatsställande av kollektiviseringen och mekaniseringen.(s. 96).

39. s. 41 r. 14. Ang. Lenins felvärdering av Trotskijs inställning till bönderna, jfr. 39 ovan. Efter revolutionen skrev Lenin en artikel för att tillbakavisa sladdret om att Trotskij var emot bönderna.

”I sitt brev säger kamrat Trotskij att ryktena om skillnader mellan honom och mig själv är de grövsta och skamligaste lögner, som sprids ut av godsägarna och kapitalisterna, eller av deras

medvetna eller omedvetna verktyg. För min del bekräftar jag fullständigt kamrat Trotskijs påstående. Det finns inga skillnader mellan oss, och vad gäller mellanbönderna finns det inga skillnader, vare sig mellan Trotskij och mig själv, eller i allmänhet inom kommunistpartiet, som vi både är medlemmar av.” *Collected Works*, bd 36, s. 500; artikeln är skriven och publicerad i februari 1919. Den trycktes sedan inte om under Stalin-epoken och återfinns alltså nu i det innehållsrika ”supplementbandet” till Lenins Samlade skrifter.

40. s. 41 r. 28. WG förbigår naturligtvis att Lenin ändrande ståndpunkt i april 1917, och då tvingades bekämpa en stor och inflytelserik grupp gamla bolsjeviker (bl.a. Stalin) som höll fast vid de gamla formlerna och ville stödja den provisoriska regeringen. Se Lenin, ”Om proletariats uppgifter i den nuvarande revolutionen” (*Valda verk* II:1, s. 7-13, även s. 18-55). WG glömmer bort att de borgerligt-demokratiska uppgifterna fullgörs under proletariats diktatur. Det är naturligtvis nonsens att tala om – som WG gör – att ”ingen enskild klass har monopol på våldsutövningen genom statsapparaten” (s. 42).

41. s. 43 r. 15. Trotskij förnekar naturligtvis inte möjligheten att bygga upp ett socialistiskt produktionssätt i ett enskilt land, endast möjligheten att fullborda detta utan stöd från revolutionen i andra länder. Detta gamla stridsäpple har behandlats i otaliga skrifter, och frågeställningarna har förvanskats och förvrängt genom stalinisterna på ett oerhört sätt (ibland talar man om termen som revolution i ett land, ibland som om det gällde en proletär diktatur i ett land, ibland som om det gällde byggandet av socialismen, och slutligen som om det gällde fullbordandet.) Se Trotsky, *The Permanent Revolution* och *The Third International after Lenin*, där polemiken är utförligast i denna fråga. Man kan finna otaliga exempel på att Lenin också hade denna ståndpunkt. Ex.vis följande stycke från febr. 1922 (uteslutet i Lenin-utgåvorna fram till 1956): ”Men vi har inte slutat bygga ens den socialistiska ekonomins grunder och den dödssjuka kapitalismens fientliga makter kan fortfarande beröva oss detta. Vi måste förstå detta klart och medge det öppet; ty det finns ingenting farligare än illusioner (och särskilt på höga höjder). Och det finns absolut ingenting som borde utgöra en legitim grund för den minsta tvekan att medge denna bittra sanning; ty vi har alltid hävdat och upprepat marxismens elementära sanning – att det krävs en förenad ansträngning från arbetarna i flera utvecklade länder för socialismens seger.” *Coll. Works* bd 33, s. 206.

I en artikel från 1921 har Stalin förvrängt denna marxistiska uppfattning åt andra hållet. Då hävdade han: ”Ryssland är i ekonomiskt avseende ett efterblivet land; det kan inte med egna krafter återställa transportväsendet (!), utveckla industrin (!!), och elektrifiera industrin på landsbygden och i staden (!!!). I väntan på ”den proletära revolutionens seger i ett eller flera industriella kapitalistiska stater” kan Ryssland, enligt Stalin, bara söka ett ekonomiskt samarbete med omvärlden. Han polemiserar kraftigt mot de som tror att Ryssland kan byggas upp med egna krafter. (RK 1921:2, s. 806f.) Från den ena ytterligheten till den andra. Stalin hade som synes alltid svårt att hitta rätt i teorins labyrinter!

42. s. 45 r. 32. Det går definitivt inte att påstå att Kina och Albanien idag är ”socialistiska stater”. Det tycks som om WG blandar samman proletariats diktatur och socialism, som är två olika stadier! De icke-kapitalistiska länderna kan lämpligen beskrivas som ”övergångssamhällen”, en term som utarbetades av Lenin och Bucharin, sedermera övertogs av den trotskistiska rörelsen, men som idag åter börjar bli den vanliga beteckningen inom den marxistiska vetenskapen.

Kap. 7. Trotskijs kamp inom partiet 1923-27.

s. 46. Obs! mottot från Lenin är från 1910! Vad vill man egentligen säga med det? Att Lenin

redan 1910 förutsåg att Trotskij skulle bilda en fraktion 1923? Att Lenin var klärvoajant?

43. s. 46 r. 6. Ett principlöst och slapt resonemang om enhet till varje pris, som om frågan om enhet inte gällde de politiska frågornas karaktär och tillståndet inom partiet. Enhet inom klassen säkras knappast enbart genom enhet i partiet. WG har hastigt och lustigt glömt bort enhetsfrontens betydelse som en enare av arbetarklassen. De glömmer vid behov hastigt och lustigt sina egna resonemang. Så på sidan 220, där de ojar sig över att Malenkov, Molotov, Kaganovitj & Co ("marxisterna"!) blivit anklagade för att ha bildat fraktion. Vi antar att WG som idag själva bildat en fraktion inom KFML helst vill glömma de här sidorna och det dåliga resonemanget om enhet till varje pris.

s. 46 r. 18. Obs! WGs fantastiska resonemang om nödvändigheten av demokrati i partiet. Detta måste nämligen ha demokrati för att – massorna ska kunna genomföra "de diktat som ledningen utfärdar"! Tydligt behövs det i WGs parti inte demokrati för att nå fram till besluten, och för att engagera alla partimedlemmar i utarbetandet av en politisk linje. Det är alltså så KFMLs ledning betraktar sina medlemmar!

44. s. 48 r. 3. Det är nonsens att påstå att fraktionsväsende vore främmande för demokratisk centralism. Bolsjevismen var själv en fraktion inom socialdemokratin från 1903-12; och under tiden 1912-1921 fanns det flera fraktioner inom bolsjevikpartiet. Det var först 1921 och i ett alldeles bestämt historiskt läge som fraktioner förbjöds. Lenin betonade dock även vid detta tillfälle att man hade rätt att ställa upp en minoritetsplattform och sprida den i partiet. Jfr ovan nr 21. Se även Lenins inlägg vid kongressen 1921. (*Collected Works* bd 32).

45. s. 48 r. 25. Trotskij bildade inte någon fraktion i slutet av 1917 eller överhuvudtaget under debatten om Brest-Litovskfreden. Följaktligen kunde den inte heller tillbakavisas av 8. partikongressen.

46. s. 48 r. 29. Här återkommer det lögnaktiga påståendet att Trotskij skulle ha fått en varning av 10. kongressen för fraktionsverksamhet. Se ovan nr 29. Det fanns mer än tio olika "plattformar" i fackföreningsfrågan; en av dem hade författats av Lenin.

47. s. 49 r. 18. Det går inte att så lättvindigt beskriva "Arbetaroppositionen", Demokratiska centralister och Bucharins grupp (som f.ö. inte kallades för "Vänsterkommunisterna"; det var en annan fraktion 1921, inte 1918), som "sovjetmaktens fiender". Detta var åtminstone inte Lenins värdering. Lenin förklarade att minoritetsgrupperna hade mycket i sitt program som var korrekt, inte minst i frågan om byråkratismen och dess bekämpning, men att de ställde sig i onödig motsatsställning till partiledningen och därigenom försvårade den kamp de ville befämja. Det var mycket medvetet som uttrycket "avvikelse" användes i resolutionen. Lenin förklarade varför: "En avvikelse är ännu ingen färdig riktning. En avvikelse är något som låter sig korrigeras. Människor som kommit in på fel väg eller som börjat slå in på fel väg, men detta kan göras gott igen. Denna min värdering kommer just till uttryck genom ordet 'avvikelse'. Därmed betonas att det här inte är frågan om något slutgiltigt, att detta ännu är möjligt att rätta till; det innebär att vi vill varna och undersöka frågan i hela dess omfång." *Collected Works*, bd 32, s. 251 f.

48. s. 50 r. 13. Krisen 1923 berodde inte på att "industri- och handelsorganen ruckat på den fastslagna prispolitiken". Än mindre berodde den på något enskilt initiativ från "trotskisten Pjatakov", som då inte var trotskist. Hela beskrivningen av saxkrisen är uppåt väggarna, och den stämmer inte ens med vad WG säger längre fram. (s. 82f)

49. s.50 r. 29. Tjernovetsen infördes inte under krisen 1923 utan i november 1922, dvs. ett år

tidigare. Beslutet om en fast valuta hade fattats redan 1921 och var en självklar konsekvens av NEP.

s. 51 r. 2. Gå direkt till källan, så slipper ni WGs förvrängningar. Trotskijs *Den nya kursen* (Partisan 1972) s. 26-34. Trotskij varnar där för att byråkratismen är en av källorna till fraktionsväsendet, och att man måste finna en medelväg som möjliggör ett aktivt deltagande av hela partiet i debatten, och hindra att denna enbart förläggs till apparaten. Trotskij går också igenom olika fraktionsstrider mellan 1917 och 1921.

50. s. 51 r. 13. Om man läser hela Deutschers resonemang framgår att han menar att bolsjevikernas förbund med arbetarklassen brutits därför att arbetarklassen upplöstes under kriget. Det finns därför ingen anledning att kursivera ordet ”förflutna” såvida man inte vill ge läsarna ett felaktigt intryck.

51. s. 51 r. 32. En felöversättning. Vi har haft tillgång till två olika engelska översättningar av De 46s deklARATION. I båda heter det: ”Den situation som skapats förklaras av det faktum att den diktatur inom partiet som utövas av en fraktion (the regime of the dictatorship of a fraction within the party resp. the regime of factional dictatorship within the party) och som skapades efter den 10. kongressen har överlevt sig själv.” (Dokumentet översatt i sin helhet i Carr IV, s. 374-380 och i Daniels, *A documentary history of Communism* (Vintage 19601, vol 1, s. 239-242.) Den fraktionsdiktatur som dokumentet talar om syftar på trojkan – dvs. på Stalin, Zinovjev, och Kamenev – som bildar en inre grupp inom PB som avgjorde allting i förväg. Dess existens hade t.o.m. offentligt erkänts vid partikongressen på våren 1923.

52. s. 51 r. 25. Det är fel att tala om att Trotskij ställde sig i spetsen för oppositionen. Han har inte undertecknat De 46s deklARATION. Det finns beröringspunkter mellan hans kritik och den som finns i denna deklARATION, men det är oklart hur de exakta relationerna tog sig ut. Däremot kan man nog säga att Trotskij delade De 46s kritik.

53. s. 52 r. 6. Dessa grupper stod inte bakom oppositionsprogrammet.

54. s. 52 r. 10. ”Brev till partimötena” är daterat 8 dec. 1923, dvs exakt tre månader efter hans brev till CK. ”Plattformen” antingen det nu syftar på Trotskij brev den 8 oktober eller de 46s deklARATION publicerades aldrig. (Trotskijs brev existerar fortfarande bara i utdrag, Se *The New Course*, s. 153-6.) Det brev Trotskij publicerade i dec. 1923 var en del av en öppen och av partiledningen godkänd debatt. Se *Den nya kursen*.

55. s. 52 r. 13. Det, var inte bara Trotskij som talade om byråkratism i partiet och om bristande demokrati. Detta var en allmänt erkänd åsikt, bl.a. bekräftad i den resolution om ”Den nya kursen” som CK antagit. Byråkratiseringsproblemet hade f.ö. diskuterats inom partiet ända sedan 1918 och t.o.m. återspeglats i partiprogrammet.

Se samlingen Lenin, *Für und wider die Bürokratie* (Rowohlt 1969) och Bucharin-Preobrasjenskij, *Kommunismens ABC* (Partisan 1972) II, s. 43-48.

s. 53 r. 1. De olika stegen i debatten 1923-24 om ”Den nya kursen” ges i Carr IV, s. 316-48, vilken också visar vilka olika metoder partiledningen tillgrip. Trotskijs inlägg finns i *Den nya kursen* (Partisan 1972).

56. s. 53 r. 4. Det är naturligtvis nonsens att tala om att kampen mot trotskismen var en röd tråd i Lenins liv. Det är fel att säga att ”I Lenins ställe trädde Stalin”. Partiet höll sig inte – inte ännu! – med några absoluta ledare som efterträdde varandra. Under perioden 1924-25 låg den reella makten i händerna på trojkan och 1925-29 delades den av Bucharin och Stalin.

Först därefter trädde Stalin fram som enväldshärskare.

57. s. 53 r. 16. Citatet är inte från ”några år senare” och inte ett dugg ”förgrämt”. Det är från 1923. Det är inte den enda gången som WG använder insinuanta formuleringar för att bygga under dåliga argument.

58. s. 53 r. 34. Det är rent nonsens att påstå att trotskismen inte analyserat frågan hur makten gick över till byråkratin. Om byråkrati-begreppet se Rakovskijs centrala text ”Les dangers professionnell du pouvoir” (i svensk övers. i höst i samlingen *Bolsjeviker mot Stalin*). och E. Germain /Mandel/: *Om byråkratin* (Partisan Röda höften 1969).

59. s. 54 r. 11. WG förvränger först Deutscher för att sedan föra en huvudlös polemik mot honom. Det citat WG anför (s. 53) fortsätter: ”Och ändå var partiets socialistiska åskådning inte en ren myt...Också i objektiv mening, i kraft av omständigheterna, måste det arbeta som den främste bäraren och drivkraften för landets utveckling mot socialism. Vad som i sista hand styrde byråkratins beteende och politik var det faktum att den hade hand om Sovjetunionens offentligt ägda industriella resurser. Den representerade intressena hos ekonomins 'socialistiska sektor' gentemot den 'privata sektorn', snarare än någon specifik social klass' intressen. Och bara i den mån den 'socialistiska sektorns' allmänna intresse sammanföll med arbetarklassens allmänna eller 'historiska' intresse, kunde den bolsjevikiska byråkratin hävda, att den handlade på denna klass' vägnar.” (Deutscher I, s. 98).

s. 54 r. 21. WG bortser helt från den politiska och ekonomiska konjunkturens betydelse. De tycks tro att ”massorna” alltid är revolutionära och ett de bara väntar på en signal för att resa sig, att K FML skall, som det heter i dess grundningsprogram, 'utlösa klasskampen'. Med en sådan syn dömer de dock sin egen politiska verksamhet (varför har massorna inte rest sig trots KFMLs propaganda?) I sina analyser framhävde Trotskij alltid konjunkturens betydelse. För en värdering av den revolutionära ebben efter 1923, se ex.vis hans ”Teser om revolution och kontrarevolution” i *Den permanenta revolutionens epok*.

60. s. 54 r. 28. Det stämmer inte att oppositionens dokument delgavs alla medlemmar ”för studium”. Samtliga dokument hemlighölls. (Vi kommer strax att se att WG medger detta). Detta hemlighållande hade naturligtvis en stor betydelse i krossandet av oppositionen, och har det fortfarande, eftersom många har fått sin syn på trotskismen färgad av stalinismens beskrivning av oppositionen.

61. s. 54 r. 32. Man kan inte handskas med det marxistiska klassbegreppet hur som helst. WG förutsätter att NEP-bourgeoisin skulle handla utan något som helst politiskt förnuft. Varför skulle de stödja en fraktion av gamla bolsjeviker som ville öka planekonomins betydelse, höja skatten på kulakerna och handelsmännen och minska den privata ekonomins betydelse?

62. s. 55 r. 6. Partiet gjorde ingen ”självkritik” efter krisen 1923 och det uppdagades inga hemliga organisationer inom partiet som trotskisterna skulle ha bildat. Var får WG allt ifrån?

63. s. 55 r. 25. Deutscher påstår inte att detta var artikelns syfte. Han säger att detta var hur den uppfattades av Trotskij motståndare. Förutom Deutscher II (s. 111-117) redogör Carr VI för debattens olika steg (s. 11-44). Trotskij ”Oktober lärdomar” finns i antologin *Stalin mot Trotskij* (Tema 1971).

64. s. 55 r. 28. Lenin-citatet är ur hans ”testamente”. I sitt sammanhang säger det raka motsatsen till WGs tolkning. Det lyder i sin helhet: ”Jag erinrar bara om att oktoberepisoden med Zinovjev och Kamenev givetvis inte var någon tillfällighet, men att den lika litet kan läggas dem personligen till last som Trotskij hans icke-bolsjevism.” (*Valda verk* II:2, s. 752f.)

Det framgår som synes av sammanhanget att Lenin dessutom talar om det förflutna, dvs. Trotskijs icke-bolsjevism före 1917.

65. s. 55 r. 31. En förvrängning av vad Deutscher säger. Han talar inte om att Trotskij ”drog med sig och förenade antibolsjeviker inom (?) och utom partiet” och han talar inte om ”det trotskistiska gardets sammansättning.” Så här låter ett utförligare citat ur Deutscher: ”Debatten fick ytterligare en konsekvens som i hög grad besvärade Trotskij. Vissa element av den skingrade anti-bolsjevikiska oppositionen som hittills hatat honom som pesten, började sätta sitt hopp till honom...Detta var dock på intet sätt den dominerande hållningen bland antibolsjevikerna. Många, kanske de flesta, hälsade hans fall med glädje, ty de gav honom det mesta av skulden för sitt nederlag under inbördeskriget.” (Deutscher II, s. 116f.)

66. s. 56 r. 15. Obs! det insinuanta sättet att beskriva Deutschers resonemang. Gå till originalet, det finns i Deutscher II, s. 117f. ”Han såg sin egen roll som underordnad dessa krafter och han målsättning, återupplivandet av den proletära demokratin, var det som dikterade valet av handlingsmetod.” (s. 118).

67. s. 56-7. Nu kommer en fantastisk rövarhistoria som verkligen är en frihandsteckning av Wickman-Gustafsson. Man utnyttjar här material från Moskvarättegångarna och sammanbinder det med Trotskijs sjukhusvistelse 1926 i Berlin. Detta får sedan tjäna som bevis för att – Moskvarättegångarna är riktiga! Vad har Wickman och Gustafsson sina huvuden till? Men deras exempel ger oss en möjlighet att se hur de opererar när de framställer sina ”bevis”. Man använder två källor: förfalskade dokument (Moskvarättegångarna) och en fullständigt oskyldig sjukhusvistelse som ges en skev och felaktig belysning genom insinuanta citat. Man ger ske av en ”mystisk feber” som plötsligt kom på, när de mycket väl vet att Trotskij alltsedan hösten 1923 led av sviterna av malaria, ådragna vid en jakt (”Man kan förutse följderna av en revolution, men aldrig konsekvenserna av en andjakt”), vilket gjort att han tillbringat flera månader i sjukbädden; en sjukdom som f.ö. aldrig riktigt botades utan plågade honom livet ut, (och som möjligen hade vissa psykosomatiska inslag). WG kan inte heller vara ovetande om att förbindelserna mellan Tyskland och Sovjet var mycket goda 1926 – och enbart därför kan man inte göra någon jämförelse med förhållandena efter 1933 och Dimitrovs åtal. ”På oss har hela denna Trotskijs framställning gett ett märkligt intryck” säger Wickman-Gustafsson. Säkert, säkert. Den meningen säger mycket om deras politiska psyke. WG är så ivriga att de t.o.m. i hastigheten glömt bort att huvudtanken i deras bok är att Trotskij ännu inte är agent. Det får han ju bli först 1927. Se deras sammanfattning s. 305. Lögner bör åtminstone vara konsekventa!

68. s. 58 r. 1. Det stämmer inte att man i början av 1926 ställt frågan om att bygga socialismen i ett forcerat tempo. Även om man tagit ett principbeslut, vidtog man inga åtgärder förrän tre år senare. Det var Oppositionen som krävde ett forcerat tempo!

69. s. 58 r. 25. För att ge läsarna en felaktig bild tillgriper WG här två olika metoder: 1) felöversättning. De skriver ”hemliga sändebud” när det i original står enbart ”sändebud” (emissaries) och de skriver att oppositionen ville ”bli den stora samlingspunkten för alla som avvikit från bolsjevikerna” när det i själva verket står ”för alla bolsjevikiska oliktankande” (Bolshevik dissenters). (Deutscher II, s. 201f.) 2) de klipper bort vad Deutscher säger om repressionen mot oppositionen. ”Närhelst partikommittéerna fick reda på ett oppositionsmöte, skickade de sina representanter till platsen för att upplösa mötet som olagligt. När detta inte hjälpte, skickade de iväg band av fanatiker och grobianer för att med våld stoppa mötet. På så sätt tvingades oppositionen att organisera sig mer eller mindre hemligt. Dess anhängare träffades i smyg hemma hos vanliga arbetare i förortsområdena. När banden också spårade

dem dit, möttes de i små grupper på kyrkogårdar, i skogar i utkanten av staden osv. Och de placerade ut vakter och skickade iväg patruller för att skydda sina möten.” (Deutscher II, s. 201f.) Det är bara några sidor sedan (s. 54) som WG påstod att alla medlemmar fick ta del av Oppositionens synpunkter. Jfr nr 59.

70. s. 59 r. 5. Jfr föregående punkt och nr 59!

71. s. 59 r. 8. ”En kort tid senare” är ett år senare! Det har alltså ingen relevans i detta sammanhang. Bakgrunden var då inte heller ”Sovjetunionens framgångar” utan världsrevolutionens nederlag – misslyckandet i generalstrejken i England 1926 och i revolutionen i Kina 1927 gjorde Sovjet mera sårbart för imperialistiska provokationer.

72. s. 59 r. 24. Jfr punkt 59, 69 och 70! Vad är nu kvar av påståendet att Oppositionen fick sprida sina texter till partimedlemmarna?

73. s. 59 r. 25. Troligen syftar WG här på oppositionens plattform från sept. 1927. I så fall har de placerat den i fel sammanhang eftersom det av de vidstående uppgifterna framgår att man talar om sept. 1926. Något oppositionsdokument från sept. 1926 finns inte.

74. s. 59 r. 28. WG försöker ge intryck av att citatet från Deutscher gäller tiden efter september /1926; som i sin tur är en fiktion, se ovanstående nummer/. I själva verket talar Deutscher om sommaren 1926. WG anger sålunda en gång till fel orsakssammanhang. De rader de hoppar över i citatet ger en annan belysning. De lyder: ”Partimaskinen låg före dem. Överallt fanns dess agenter, fanatiker, och häcklare som bemötte dem med hånfulla tillrop, dränkte deras argument i ett infernaliskt oväsen, skrämde upp publiken, upplöste möten och gjorde det fysiskt omöjligt för talarna att vinna gehör för sina idéer.” (Deutscher II, s. 206).

75. s. 60 r. 9. WGs mosaik av uttalanden är helt gripna ur sina sammanhang. Jfr med resonemanget ovan (s. 54 r. 11).

76. s. 60 r. 38. Det finns inga dokument som säger att Oppositionen skulle ha bedrivit någon verksamhet, än mindre satt upp tryckerier, infört medlemsavgifter etc. /vilka brott! / efter den 4 oktober 1926. Oppositionen återupptog inte sin verksamhet förrän under 1927. Den lät sig dumt nog tystas av partidisciplinen under en känslig period.

s. 61 r. 3. Vid läsningen av kongressens och Kominterns fördömanden bör man ha i minnet att dessa organ inte haft tillgång till Oppositionens dokument, utan endast hade att räcka upp handen. Det var Stalin som införde praxis med att få fram enhälliga fördömanden från officiella organ, något som visar på bristen på debatt.

77. s. 61 r. 14. Deutscher fortsätter: ”Vissa hävdade att den ryska revolutionen redan gått in i sin termidorfas. De som hade den åsikten talade också om byråkratin som en ny klass som förstört den proletära diktaturen och exploaterade och behärskade arbetarklassen. Andra, och mest av alla Trotskij, motsatte sig denna åsikt... Utifrån denna definition slöt Trotskij att det i varje fall var för tidigt att tala om en sovjetisk termidor, men att oppositionen gjorde rätt i att varna för den.” (Deutscher II, s. 226).

78. s. 61 r. 21. Återigen får Oppositionen inte lägga fram sin plattform. Jfr ovan nr 59, 69, 70 och 72!

79. s. 62 r. 10. En gång till! Jfr ovan nr 59, 69, 70, 72 och 78. Den diskussion i Komintern som WG syftar på var den som följde direkt efter Chiang Kai-sheks massaker i Shanghai. Ang. denna diskussion se kap. 3 i detta svar.

80. s. 62 r. 28. Den demonstration WG syftar på var ”mötet vid Jaroslavl-stationen”, då några

tusen oppositionsmän samlades för att säga farväl till en oppositionsman som deporterades. Deutscher II, s. 243. I sitt tal gjorde Trotskij inga som helst antydningar om partikonflikten. ”I stället talade han allvarligt om den internationella spänningen och krigshotet och den lojalitet alla goda bolsjeviker och medborgare var skyldiga att visa partiet.” (a.a.)

s. 62 r. 31. Clemenceau-uttalandet återges i Deutscher II, s. 250. Uttalandet bör förstås mot bakgrund av att C. faktiskt räddade Frankrike under första världskriget just tack vare sin opposition mot en oduglig regering. Han fick den att avgå i tid och tog själv över och lyckades genom en annan strategi stoppa den tyska offensiven.

81. s. 62 r. 32. De ord WG anger och som påstås ha riktats till ”vacklande element” var riktade till – partiledningen. Men låt gå för att de var ”vacklande element”. Stalin förde ju alltid en sick-sackkurs. (den som så önskar kan alltså räkna bort den här lögnen och minska det slutliga antalet med ett).

82. s. 62 r. 36. Oppositionen ingav ingen ”fredsförklaring” den 8 aug. 1927. WG talar om att CK ”krävt klara besked i några frågor.” I själva verket hade CK föreslagit att Trotskij skulle uteslutas ur CK och han hade kallats inför Centrala Kontrollkommissionen. Se Deutscher II, s. 244-255. I deklARATIONEN 8 aug. förklarade oppositionsledarna att de var beredda att försvara landet in händelse av krig. De tog inte tillbaka sin kritik av partiledningen.

83. s. 63 r. 31. Oppositionens plattform från sept. 1927 distribuerades inte till medlemmarna inför kongressen, och den innefattades inte i kongressmaterialet. Deutscher II, s. 255f. Jfr nr 59, 69, 70, 72, 78 och 79!

84. s. 64. WG blandar bort korten om ”socialism i ett land” igen genom att blurra samman frågan om revolution i ett land med frågan om socialism i ett land. Se nr 41. WG förvränger polemiken mellan Lenin och Trotskij från 1915. Se Deutscher I, s. 181f. Trotskij säger (och det framgår av Deutschers citat) uttryckligen att revolutionen inte alls behöver bryta ut samtidigt i flera länder. Det finns bara två passager hos Lenin (från 1915 och 1917) där han talar om ”socialism i ett land” och i båda fallen gäller följande: a) han avser ”revolution i ett land” och b) han talar inte om Ryssland.

85. s. 65. WG konstruerar nu en obefintlig polemik mellan Lenin och Trotskij. De talar om att ”Trotskij svarar” och ”Lenin replikerade”, som om det vore fråga om en diskussion mellan dem. Inte heller artikeln ”Om kooperationen” – som f.ö. skrevs i jan. 1923 och inte ”ett år senare” (vilket skulle bli nov. 1923) – är riktad mot Trotskij.

86. s. 66. Det står inte på de återopade sidorna i *Mitt liv* – och inte någon annan stans heller i Trotskijs arbeten – att det var ”reaktionärt” att bygga socialismen i Ryssland. Den återopade passagen i *Mitt liv* lyder: ”Förtal kan emellertid endast bli en maktfaktor, om det motsvarar ett historiskt behov. Jag sade till mig själv: någon förändring måste ha ägt rum i de sociala relationerna eller inom den politiska opinionen, eftersom förtalet kan få ett sådant oerhört omfång. Jag måste analysera innehållet i detta förtal. Jag låg till sängs /i sjukdom/ och hade gott om tid, Hur kunde en sådan beskyllning uppstå som den, att Trotskij ville 'plundra bönderna' – en formel, som reaktionära agrarer, kristna socialister och fascister ständigt använde mot socialisterna och alldeles speciellt mot kommunisterna? Hur kunde denna enastående förbittring göra sig gällande mot den marxistiska idén om den permanenta revolutionen? Vad var bakgrunden för detta nationalistiska skryt och detta löfte om att förverkliga socialismen i ett enskilt land? Vilka grupper inom befolkningen var det, som hade användning för dylika reaktionära löjligheter?

Jag sade till mig själv: vi genomleva nu en tid av reaktion. Efter den stora kraftutvecklingen kommer nu bakslaget. Hur långt måste vi tillbaka? Under alla förhållanden inte ända till utgångspunkten. Men ingen kan med visshet säga, var gränsen kommer att gå. Det kommer att bestämmas av kampen mellan de inre krafterna. Framförallt är det nödvändigt att inse, vad som försiggår. Reaktionens djupa, molekylära processer göra sig nu påmint. De försöka att likvidera eller i varje fall att försvaga den offentliga opinionens beroendeförhållande till oktoberrevolutionens idéer, paroller och levande gestalter. Det är den faktiska innebörden i vad som nu försiggår. Låt oss inte hemfalla åt någon subjektivism. Låt oss inte ställa till några upptåg eller känna oss personligen förolämpade därför att historien behagar slå in på invecklade och förvirrade vägar. Att förstå vad som sker är redan till hälften att trygga en seger.” (*Mitt liv*, s. 218f.)

87. s. 66 r. 27. Oppositionens linje var inte ”förbund med fattigbonden” utan ”förbund med fattigbönderna och mellanbönderna”. Se ex.vis Vänsteroppositionens program i *Die wirkliche Lage in Russland*, s. 58f., där det bl.a. heter: ”Att nu vinna över dessa mellanbönder på den socialistiska jordbrukspolitiken sida är en av den proletära diktaturens huvudfrågor.”

s. 67 r. 10. Det är osäkert om man verkligen kan säga att den reaktionära pressen stödde Oppositionen. En del av de citat Stalin här anger var förvrängda, vilket Oppositionen kunde visa i sina skrifter. (Se *Die wirkliche Lage...*) I allmänhet bedömde man vid denna tid Stalin som en moderat man i de kapitalistiska länderna, medan man såg Trotskij som en farlig revolutionär som ville driva fram revolutioner i andra länder. Men frågan vore värd en undersökning. En sådan existerar ännu inte, trots att frågan både är intressant, och källmaterialet är tillgängligt.

88. s. 67 r. 23. Deutscher föreslår inte en militärkupp. Han argumenterar emot en sådan. Se ovan nr 66.

89. s.67-69. WGs ”tankeexperiment” är fullständigt absurt. De väver nu samman sina olika förfalskade delar till en helhet. Vi tror att läsaren själv kan plocka sönder den!

Kap. 8. Trotskij utesluts ur partiet

90. s. 70 r. 13. WG blandar samman kronologin och stympar ett citat för att ge läsaren ett felaktigt intryck. Citatet från Trotskij är från tiden efter demonstrationen den 7 nov. 1927 och två dagar innan han uteslöts ur partiet.

91. s. 70. Det är nonsens att säga att demonstrationen i nov. 1927 var ”en slutgiltig brytning med partiet” och att man ville vända den i ett ”uppror”. Vid demonstrationen gick Oppositionen fram med följande banderoller: Slå till mot kulaken, NEP-mannen och byråkraten, Ned med opportunisten, Verkställ Lenins testamente, Se upp för en splittring av partiet, Bevara bolsjevismens enighet. Demonstrationen stördes av GPU som hänsynslöst rev sönder alla plakat och alla bilder av Lenin och Trotskij och även avlossade några skott. En beskrivning av demonstrationen finns hos Deutscher II, s. 265-9, i V. Serge, *Memoirs d'un revolutionnaire*, s. 246-7 (ej med i den förkortade engelska upplagan) och Trotsky, *My Life*, s. 533-4.

Kap. 9. Lenins ”testamente”

92. s. 72 r. 9 WG stympar Lenins karakteristik av Trotskij. I sin helhet lyder omdömet: ”Å andra sidan utmärker sig kamrat Trotskij, som redan hans kamp mot centralkommittén i samband med frågan om folkkommissariatet för trafikväsendet visade, inte endast genom sin enastående förmåga. Personligen är han måhända den talangfullaste medlemmen i den nuvarande centralkommittén, men han är också behärskad av alltför stor självsäkerhet och går

alltför mycket upp i den rent administrativa sidan av saken.” Lenin, *Valda verk* II:2, s. 752. Trotskij beskrivs inte som ”icke-bolsjevik”. Se ovan nr 64.

93. s. 72 r. 15. Följande omdöme om Stalin hoppar WG över: ”Stalin är alltför grov, och denna brist, som är fullt tolerabel i vår mitt och i relationerna mellan oss kommunister, kan inte tolereras hos en generalsekreterare.” Dessutom säger Lenin inte alls att detta är en ”småsak”. Han säger att det kan tyckas vara en småsak, men att det inte är det.

94. s. 73 r. 1. Lenin fick troligen först i mars 1923 veta att Stalin förolämpat Krupskaja och detta var då orsaken till att han hotade bryta förbindelsen med denne, ett hot som naturligtvis inte skulle ha uttalats om det inte också hade funnits politiska motiv. WG berör överhuvudtaget inte hela den svärm av artiklar mot Stalin som Lenin skrev i slutet av sitt liv. Se kap. 1 i detta svar. Dessutom säger ju Lenin uttryckligen i testamentet att denna ”brist” hos Stalin är tolerabel kommunister emellan. Vill WG med sin skrivning antyda att Krupskaja inte var kommunist? Kanske hon, liksom Trotskij, var ”icke-bolsjevik”?

95. s. 73 r. 7. Testamentet lästes inte upp på kongressen 1924, utan vid den. Det lästes upp för varje provinsdelegation för sig, och de fick lämna ett löfte att inte sprida informationen utanför delegaternas krets och inte göra några anteckningar under uppläsningen. Testamentet fick inte heller beröras under kongressdiskussionerna. Krupskaja motsatte sig detta förfaringsätt. Se Trotsky, *On the suppressed testament of Lenin*, s. 13f.¹

s. 73 r. 22. Påståendet att ”Stalin växte med sina uppgifter” får sannerligen stå för WGs räkning!

s. 73-4. Den dementi WG anför var påtvingad Trotskij av PB. Se Carr VI, s. 74ff. Den får ses som ett exempel på de metoder partiledningen tillgrepp för att krossa Oppositionen. Trotskij hade förstånd på att kasta loss i tid och inte kapitulera.

Kap. 10. Trotskijs kulturpolitiska linje.

Se kap. 2 i detta svar! Bara ytterligare några kommentarer:

s. 75 r. 7. Citatet fortsätter: ”ty de pressar felaktigt in framtidens kultur inom dagens snäva gränser. De förvränger perspektiven, de gör våld på proportionerna, de förstör måtten och de ger näring åt de små gruppernas arrogans, vilket är mycket farligt.”

s. 75 r. 15. Chrusjtjovs förvisso tvivelaktiga rykte som konstkritiker beror just på att han sökte använda sig av stela stalinistiska begrepp inom konstens levande värld. Det blev ett rejält magplask och många åsnesparkar. Hur nära han står den stalinistiska kultursynen framgår av samlingen N.S. Khrushchov, *The great mission of literature and art* (Moscow 1964), en skrift som har ett stort kuriositetsvärde!

96. s. 76 r. 7. WG rycker ut några citat, och talar inte om att kontrasten hos Trotskij här står mellan ”politisk kultur” och ”konstnärlig kultur” och att proletariatet under övergångstiden har det förra men inte det senare.

97. s. 79 r. 24. Den mening WG hoppar över lyder: ”Partiet kommer att stöta bort de uppenbart giftiga, upplösande tendenserna i konsten och kommer att vägleda sig med sina politiska kriterier.”

¹ Denna artikel finns i svensk översättning, i samlingen [Lenins kamp mot stalinismen](#) (s 19-37).

Kap. 11. Trotskisternas ekonomiska program på 1920-talet

Detta kapitel förvånar säkert många därför att det är redigare och bättre skrivet än de andra i WGs bok. Borta är de insinuanta formuleringarna och – relativt sett – mindre uppenbara förfalskningar. Det betyder dock inte att lögnerna strukit på foten; bara att de bäddats in mera sofistikerat. Kapitlet är till stora delar en ren avskrift av Maurice Dobbs historik över sovjetisk ekonomi, vilken i sin tur är i långa stycken av avsnitten om 20-talet en direkt avskrift av Bucharins skrifter. Detta kapitel är alltså inte stalinistiskt ur begreppsmässig synvinkel; det har nått en viss standard genom att indirekt bygga på Bucharins teorier. Däremot är slutsatserna naturligtvis stalinistiska, och så även de sista sidorna i kapitlet, där man förgäves söker försvara tvångskollektiviseringen och slakten på bönderna.

98. s. 81 r. 4. Förslaget om arbetsarméer var inte ett svar på situationen 1921, utan framställdes ett år tidigare. Det antogs dessutom som partiets officiella linje. Se kap. 1 i detta svar.

99. s. 81 r. 27. Bolsjevikerna ”tillbakavisade” inte Trotskijs förslag. Arbetsarméerna var partiets officiella linje under ett år. Det var Trotskijs förslag om naturaskatt som avvisades i febr. 1920. Se kap. i detta svar.

100. s. 81 r. 29. NEP kan inte ensidigt beskrivas som en ”reträtt”. Den var i viss mening också en utveckling och ett återknytande till den politik man egentligen velat föra. Detta argumenterar Lenin mycket starkt för i sin skrift ”Om naturaskatten” (*Valda verk II* :2). I övrigt se kap. 1. i detta svar.

101. s. 82 r. 18. WG försöker framställa Trotskij som en ”egentlig ” fiende till NEP, även om han ”formellt” inte var emot förslaget. Detta stämmer inte, redan av den anledningen att Trotskij redan ett år tidigare föreslagit naturaskatten. Enigheten om NEP var inte bara formell utan också högst reell.

102. s. 82 r. 21, Preobrazjenskij var inte emot NEP och ansåg inte att det var ett uppgivande av socialismen. Han var vid denna tid inte heller ”trotskist”. Pr. syn på NEP framgår av två artiklar från 1921: ”Den nya ekonomiska politiken och partiets uppgifter” (RK 1921:2, s. 799-802) och ”Perspektiven för den nya ekonomiska politiken” (RK 1921:2, s. 941-951).

103. s. 82 r. 29. Nu har WG i alla fall släppt sin tidigare vansinniga teori om att det var ”trotskisternas” fel att det blev en saxkris. (jfr nr 48). Men fortfarande låtsas WG inte om att det var Trotskij som upptäckte saxkrisen och som gav den dess namn.

104. s. 83. De åtgärder som man beslutade om, vidtogs inte i sin helhet förrän i jan. 1924 och kan således inte ha medverkat till att priset förhållandet började sjunka redan i november 1923. (Att det blev en utjämning berodde dels på några av de åtgärder som sattes in i oktober, delvis på att saxfenomenet var ett konjunktorell fenomen som uppträdde på hösten när skörden kom ut på marknaden och relationen mellan utbud och efterfrågan ändrades. Se i övrigt kap. 1 i detta svar.

105. s. 83 r. 28. Det är helt felaktigt att säga att saxkrisen var ”löst”. Den var ett latent problem som återkom under hela NEP.

I sin vidare utsträckning existerade det också en ”sax” mellan gross- och detaljhandelspriserna och mellan de sovjetiska priserna och världsmarknadens priser. Dessa två problem har vi inte tagit upp. Det är onekligen ett framsteg att WG överhuvudtaget erkänner saxens existens, och det får tillskrivas Dobbs-Bucharins goda inflytande. Så sent som 1929 hävdade Stalin att själva fenomenet ”sax” var en ”borgerlig fördom”. ”Det är som att försöka förklara för en

byfåne vad en termometer är till för”, berättade Trotskij.

Se Trotskijs artikel ”Stalin as a theoretician” (*Fourth International* Fall 1956 och Winter 1957).

106. s. 84 r. 2. Trotskij var inte ”industri”-förespråkare i den mening WG vill hävda. Han var inte för ensidiga åtgärder för att lösa saxkrisen. Se kap. 1. i detta svar.

107. s. 84 r. 3. Trotskij-citatet är ej från ”oktober 1923” utan från jan. 1924. Citatet lyder i sin helhet: ”Gosplan måste styra alla den statliga ekonomins grundläggande faktorer, harmoniera dem med varandra och med bondeekonomin. Dess främsta uppgift bör vara att utveckla den statliga (socialistiska) ekonomin. Det är just i denna mening jag har sagt att 'diktaturen' bör tillkomma inte finanserna utan industrin.” *Den nya kursen* s. 69. Läs hela detta kapitel i Trotskijs bok (”Planerad ekonomi”) Det är en inträngande analys av de ekonomiska problemen under NEP.

108. s. 84 r. 10. Den felaktiga tidsangivelsen återkommer. Eftersom de två artiklarna inte sammanfaller i tiden som WG vill göra gällande, kan man inte hävda det samband de påstår skall finnas. Någon likhet i ordvalet är det definitivt inte fråga om.

109. s. 84 r. 19. Det är knappast korrekt att tala om Preobrazjenskij som ”trotskismens ekonom”. Trotskijs egna insatser inom ekonomisk teori är inte amatörmässiga. Förutom att han gjort så epokgörande upptäckter som begreppet ”sax”, var han enligt Deutscher också den förste som utarbetade jämförelsekoeficienter mellan arbetsproduktiviteten i Sovjetunionen och de kapitalistiska länderna. I övrigt ligger hans insatser inom ekonomisk debatt på följande områden: a) han var pionjär för planekonomin och b) han var troligen den förste marxist som upptäckte USA-imperialismens dominans över världsmarknaden. Utöver de skrifter vi hänvisar till i kap. 1 kan här nämnas: Trotsky, *Europe and America. Two speeches on imperialism*. (Merit 1971). Trotskijs skrifter om ekonomi hör fr.a. hemma på 20-talet. De är tyvärr ganska svåråtkomliga. Något förlag borde plocka ihop ett urval.

110. s. 84 r. 21. De 46 ”förutspår” inte en kris, de förklarar att de är mitt uppe i den. Den påstår inte att krisen skulle bero enbart på höga priser på industrivaror, utan nämner två meningar därefter de alltför låga priserna på jordbruksvaror. De anger inte bara de två orsaker som WG citerar utan flera andra. De föreslår naturligtvis inte att krisen ska lösas ”genom att oppositionsmän insätts i ledningen.” Se kap. 1 i detta svar.

111. s. 84 r. 39 WG anger inte att Trotskijs teser till 12. partikongressen antogs enhälligt av kongressen och att de presenterades som partiledningens ståndpunkter. Se kap. 1. Det Trotskij säger innebär inte alls att man måste expandera på böndernas bekostnad; utan just att göra industrin till ”axel” inom ekonomisk planering och ha industrialiseringen som övergripande mål.

112. s. 85 r. 7. Trotskij föreslog inte att oräntabla företag skulle läggas ned, eller att den tunga industrin skulle slå igen. Han krävde en ekonomisk planering just för att detta inte skulle ske. Se kap. 1 i detta svar.

113. s. 85 r. 17. Hur Preobrazjenskij teori är relaterad till Trotskijs uppfattning är en fråga som skulle kräva en omfattande utredning. Den vore värd att göras. Följande kan dock sägas: a) Preobrazjenskij protesterade mycket kraftigt mot alla demagogiska försök att framställa hans uppfattning som Oppositionens uppfattning. Hans arbete var en teoretisk studie och de uppfattningar han kommit fram till var hans egna. b) teorin innebär naturligtvis inte att man skulle driva bönderna ”från gård och grund” och ”slå” dem. Tvärtom, var hans tanke att man

på olika vägar -skatter, krediter etc. – skulle ackumulera mervärdet från bondeekonomin för att använda det i industrialiseringen. c) det var inte bönderna i allmänhet som skulle drabbas utan kulakerna, som var den mest produktiva sektorn och de enda som producerade för marknaden. Genom att via olika fiskala medel ta mervärdet – eller en del av det – skulle man samtidigt hindra den privata ackumuleringen och bidra till en utjämning på landsbygden.

d) Stalin tog 1929 uttryckligen över teorin om ”den socialistiska ackumuleringen”, och detta var hans motivering för att kombinera industrialiseringen med kollektiviseringen. Vissa fatalistiska drag i Preobrazjenskij's teori gjorde då att han gick över till Stalinsidan efter att ha kapitulerat.

Se Carr V, s. 218-226, Carr-Davies I:1, s. 26-7, Deutscher II, s. 173-6.

Vänsteroppositionens förslag till industrialiseringsfonder var betydligt mer mångsidiga än Preobrazjenskij's teorier. Vi har redogjort för dem i kap. 1 i detta svar.

Preobrazjenskij's bok finns på engelska, *The New Economics* (Oxford 1965) och på tyska *Die neue Ökonomik* (Verlag Neuer Kurs Berlin 1971). Utdrag finns i antologin *Socialist Economics* red. av A. Nove and D.M. Nuti. (Penguin 1972). En uppsats om Preobrazjenskij's teori finns i *Zenits* oktobernummer 1967 av Lars Herlitz.

114. s. 85 r. 39. ”Trotskisterna” föreslog inga ”drastiska lönesänkningar för arbetarna”. De protesterade tvärtom mot lönestoppet, och krävde löneförhöjningar. Se deras officiella plattform, ref. i kap. 1. Trotskij nämnde tanken på ett ev. lönestopp vid 12. kongressen 1923, men övergav sedermera tanken, vilket framgår av Vänsteroppositionens officiella plattform.

115. s. 89 r. 9. Nu kommer legenden om bönderna igen. Jfr ovan nr 39.

s. 89 r. 13. Här följer nu en bukett av Trotskij-uttalanden, som WG citerar efter en artikel i *New Left Review* nr 50 Monty Johnstone, ”Socialism in one country” (WG har den underliga ovanan att inte ange författare till tidskriftsartiklar, och ibland struntar de t.o.m. att ange sida. Det har försvårat det källkritiska arbetet).

Det har inte varit möjligt att kontrollera dessa citat i dess ursprung, eftersom Johnstone genomgående använder sig av mycket okända artiklar. Vi kan därför inte säga något om i vilket sammanhang dessa citat står. Men det framgår i vilket fall inte av citaten – och detta vår inte heller Trotskij's åsikt naturligtvis – att han skulle ha förutspått att det var omöjligt att industrialisera Sovjet och att detta oundvikligen skulle bryta samman (WG s. 90). Tvärtom förespråkade han en snabbare industrialiseringstakt.

116. s. 90 r. 21. Trotskij och hans anhängare förespråkade inte ”super”-industrialisering, utan en kraftigare industrialisering vid den tidpunkt då man stod inför slutet av återuppbyggnaden och början av en bygnation. Vid denna tid hävdade Stalin att investeringarna skulle minskas.

117. s. 90 r. 22. Rysslands jordbruk var inte ”efterblivet” 1925-26, utan relativt sett mera utvecklade än industrin. Däremot var det underutvecklat när det gäller mekanisering.

118. s. 90 r. 24. Vänsteroppositionen hade en politik för hur kulakernas inflytande skulle minskas. Se deras program från 1927 (refererat i kap. 1 i detta svar).

119. s. 90 r. 26. Det var inte så att Trotskij ”då och då” talade lite allmänt om ”planering”, och att detta bara var abstrakt och utan konkretion. Han argumenterade för planering mot partiledningens laissez-fairementalitet. Naturligtvis kunde han inte lägga fram en fullständig 5-årsplan på egen hand (vilket kräver en stab av statistiker och ekonomer: den Osvok-plan som nämns nedan, nr 120, publicerades ex.vis i 31 band), men han förespråkade att Gosplan skulle

få direktiv att komma med konkreta planer och att dessa skulle ha en lagstiftande karaktär.

120. s. 90 r. 35. Nu kommer en fantastisk lögn! Nämligen fabeln om Osvok-rapporten, som påstås vara trotskisternas plan och som kontrasteras mot ”CKs plan”. Här ligger lögnerna i tjocka skikt ovanpå varandra. De viktigaste skikten är följande: a) Osvokplanen var inte en trotskistisk plan. I Osvoks utredning, som var en officiell utredning, satt representanter för olika riktningar. När Osvok lade fram sin plan 1926-7 kritiserades den av kretsen kring Stalin för att ha för kraftig investerings- och tillväxtvolym. Den ende som kritiserade planen för dess ”fallande kurva” i investeringar var – Trotskij. b) den andra delen av WGs framställning är en lika stor fabel. De siffror de redovisar i tabellen var inte alls ”CKs plan”, utan vad som faktiskt uppnåddes! Den godkända planen (Gosplans ”kontrollsiffror” som räknades för ett budgetår framåt; några mer långsiktiga planer existerade ännu inte), låg hela tiden under de faktiska resultaten. Vi kan ta det första av dessa år, dvs. budgetåret 1926-7. Den ursprungliga planen talade om en investeringsökning på 800, en siffra som strax innan budgetåret började (okt 1926) ändrades till 900. Under själva året justerades siffran i ”planen” (det vore bättre att tala om ”prognos”) efterhand som siffror kom in, men så sent som i aug. 1927 trodde man att ökningen skulle stanna vid 991. I själva verket blev den – 1068! Felunderskattningarna låg i samma storleksordning under även de följande åren.

Se Carr-Davies, *Foundations of a planned economy*, del I:1, s. 278-322 och del I:2, s. 802-897 (Om Osvok s. 844-851). (WG talar f.ö. om ökningar i miljarder rubel; skall vara miljoner rubel).

121. s. 91 r. 19. Trotskij-citatet är ryckt ur sitt sammanhang. Trotskij jämför tillväxten före kriget, som låg på 6-7%, med den som varit under återuppbyggnadsperioden, då den låg på 40-50%, och konstaterade därpå att den senare snabba tillväxten beror på att man främst hade att reparera gamla maskiner, inte att bygga nya. En så hög tillväxtprocent som 40-50% kan man således inte bibehålla, men han förutspår att man skall kunna ha en tillväxt som överstiger de kapitalistiska ländernas, och beräknar därpå en tillväxtprocent på minst 20%. Det var denna beräkning – som klart översteg de officiella planernas – som gjorde att man beskyllde honom för att vilja ha ”superindustrialisering”.

Trotsky, *Kapitalismus oder Sozialismus* (1925; Trotsky-Archiv nr 16 reprint), s. 56-60 (beräkningarna av tillväxten s. 58f.)

122. s. 92 r. 4. WG blandar än en gång ihop den officiella planen med den faktiska tillväxten (som under 1927-29) var större än den planerade. Se nr 120.

123. s. 92 r. 9. Åter blandar WG samman Osvok-planen och påstår att den företrädde Oppositionens ståndpunkt. (De referat av Osvok-planen vi använt, säger f.ö. ingenting om att man skulle undervärdera den tunga industrin). Se 120 om detta. Jfr dessutom med det faktum att Trotskij ända sedan NEPs början pläderat för en planmässig utbyggnad av den tunga industrin och att han hävdade att marknadsekonomin inte skulle kunna lösa detta problem. Se kap. 1 i detta svar.

124. s. 93-96. WG idylliserar kraftigt kollektiviseringsrörelsens utveckling och resultat. Vi har tecknat utvecklingen i korta drag i kap. 1. I övrigt hänvisar vi till: M. Lewin, *Russian peasants and Soviet Power. A study of collectivization* (1968).

125. s. 96 r. 6. Trotskij och hans anhängare förespråkade naturligtvis inte en kapitalistisk utveckling inom jordbruket. Som framgår av kap.1 i detta svar, varnade de för denna utveckling. De pläderade för kooperativa och kollektiva jordbruksformer, men krävde

samtidigt att dessa skulle ske frivilligt och föregås av en politisk upplysning bland bönderna. Citatet från den "Förrådade revolutionen" handlar, läst i sitt sammanhang, om att man skall närma sig och överskrida kapitalismens arbetsproduktivitet.

126. s. 96 r. 14. Det är riktigt att Bucharin och Högeroppositionen drev linjen att klasskampen slocknat bort och att kulakerna växte in i socialismen. Men det stämmer inte att de var i allians med Trotskij. Tvärtom. De var i allians med Stalin! Se kap. 1. Brytningen mellan Stalin- och Bucharinfraktionerna kom 1929 p.g.a. den snabba industrialiseringen och kollektiviseringen.

127. s. 96 r. 18. Under 1928 då sprickan mellan Stalin- och Bucharinfraktionerna blev uppenbar, sökte sig båda fraktionerna närmare Vänsteroppositionen och det gick rykten om att Stalin skulle återkalla de deporterade oppositionsmännen. Också Bucharin närmade sig halvhjärtat Vänsteroppositionen för att söka en ohelig allians mot Stalin. Men den han tog kontakt med var inte oppositionen direkt, utan Kamenev som redan kapitulerat. Citatet är ur Deutschers referat av detta möte (som är känt genom en rapport Kamenev skrev till Zinovjev). WG hoppar över följande: att Bucharin berättar att man redan kväst 150 bonderesningar i landet, att missnöjet jäste bland arbetarna och att Stalin i samtal med Bucharin förklarar att "ju mer socialismen utvecklades, desto starkare skulle det folkliga motståndet mot den bli, ett motstånd som endast ett 'starkt ledarskap' kunde undertrycka." WG utelämnar slutligen det faktum att Vänsteroppositionen avvisade Bucharins invit. Se Deutscher II, s. 314-24.

128. s. 96 r. 30. WG har hoppat över följande mening: "Grundbetingelsen för denna övergång är, att makten befinner sig i händerna på den klass, som kan föra samhället till socialismen och som i allt högre grad kan influera bondebefolkningen genom statsindustrin, därigenom att den ställer jordbrukets teknik på en högre nivå och därmed skapar förutsättningarna för jordbrukets kollektivisering."

Tanken är inte särskilt originell, utan närmast självklar – såvida man inte är utopist. Stalin hävdade så sent som 1928 samma sak. Se Carr-Davies, *Foundations...*I:1, s. 199 (plus not 2), s. 226.

129. Se 97 r. 5. Behöver det inte alls betyda. Hos Trotskij, kombineras detta krav med krav på större krediter och lån till fattigbönderna och en planmässig utbyggnad av kollektivjordbrukens maskinpark för att dessa skulle få högre arbetsproduktivitet och därmed utgöra en magnet på fattig- och mellanbönderna.

130. s. 97 r. 10. I Vänsteroppositionens plattform från 1927 finns utförliga förslag om hur kampen mot kulakerna skulle föras (se kap. 1). Däremot föreslog man aldrig att de skulle fysiskt utrotas.

131. s. 97 r. 13. Citatet lyder i sin helhet: "Frågan om stadens socialistiska produktionsinverkan på byarna, vilket sker inte bara genom billiga bruksvaror, utan också genom allt bättre redskap för jordbruksproduktionen, vilket tvingar den till kollektiva bearbetningsformer – detta problem reser sig nu inför vår industri i all dess konkreta form och enorma storhet." Trotzki, *Kapitalismus oder Sozialismus*, s. 34.

132. s. 97 r. 28. Observera hur WG får ihop sin gröt genom att ta fragment från Trotskij, förvränga delarna så mycket som möjligt och spetsa anrättningen med Bucharins program. Ja, vad döljer sig bakom dessa snurrigheter? Det skulle vi bra gärna vilja veta.

133. s. 98. WG går helt förbi den enorma minskning av jordbruksproduktionen som kollektiviseringen innebar därför att den genomfördes tvångsmässigt och mot böndernas

medvetande. Jordbruket är fortfarande – och har alltid varit, även under Stalin-tiden – det stora problemet i sovjetisk ekonomi.

Kap. 12. Trotskisternas kinesiska äventyrligheter.

Se kap. 3 i detta svar, där vi har analyserat vad som verkligen hände i den kinesiska revolutionen. Bara ytterligare några saker:

134. s. 112 r. 20. WG klipper sin vana trogen ut några rader ur en mening och förvränger den sedan, Trotskij redogör här för diskussionen bland marxister om den ryska revolutionen och berättar att Lenin före 1917 lanserade parollen ”arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur” men att han i sina Aprilteser 1917 övergav parollen. ”Han förklarade att kampen för proletariats diktatur var det enda sättet att genomföra jordbruksrevolutionen till slutet och säkra de förtryckta nationaliteternas säkerhet.” Men efter Lenins död hade stalinisterna tagit upp den gamla parollen igen och dessutom gett den ett nytt innehåll genom att överlämna ledarskapet till bourgeoisin i den borgerliga revolutionen. ”Epigonernas Komintern började med att för alla länder i Orienten kanonisera formeln om 'arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur', som Lenin under den historiska erfarenhetens inflytande hade förklarat vara utan värde.”

135. s. 112 r. 22. Meningen lyder i sin helhet: ”Kuomintang's nuvarande dominans över en avsevärd del av det kinesiska territoriet vore omöjlig utan den mäktiga nationellt-revolutionära rörelsen bland massorna 1925-27. Å ena sidan innebar massakern över denna rörelse att makten koncentrerades i Chiang Kai-sheks händer och å andra sidan att Chiang Kai-shek dömdes till halvmesyrier i kampen mot imperialismen.” WG blandar alltså bort kronologin och försöker ge intryck av att Trotskij fördömer enhetsfrontspolitik i allmänhet när han fördömer en speciell front i en bestämd historisk situation.

136. s. 112 r. 23. Betoningen bör ligga på orden ”till slutet”. Trotskij fördömer inte en tillfällig allians med borgerliga element, men han betonar att den just måste vara tillfällig, och att ex.vis Chiangs kamp mot den japanska imperialismen måste vara tillfällig och att gränserna bestäms av vad hans uppdragsgivare, den brittiska och amerikanska imperialismen, vill. Men WG kanske anser att bourgeoisin kan föra kampen mot imperialismen till slutet?

137. s. 113 r. 13. En fantastisk förvrängning! Trotskij förklarar att det är mycket otroligt att Japan kan besegra Kina, men att även om detta skulle ske, kan dess dominans inte vara länge, inte mer än högst tio år innan den kinesiska arbetarklassen åter skulle ta upp kampen. En imperialistisk dominans av det mer än 100-åriga slag som England haft över Indien är idag omöjligt, förklarar Trotskij, ty imperialismen står inför sitt slutliga fall. Denna tankegång innebär enligt WG att Trotskij vill ge ”imperialisterna andrum” och att han är ”försonlig” mot imperialismen. De läser verkligen Trotskij som fan läser bibeln! För säkerhets skull vaskar de dock bort några meningar; ur deras citat har följande klippts bort: ”i den japanska imperialismens militära intresse” resp. ”Nya hundratusentals och miljoner kinesiska proletärer skulle mobiliseras under kortast tänkbara tid. Å andra sidan skulle den kinesiska bourgeoisin hamna i ett än kraftigare beroende av det japanska kapitalet. Än mindre än förr skulle den kunna ställa sig i ledningen för ett nationellt krig, än mindre för en nationell revolution. Öga mot öga etc.”

Angående trotskismen i Kina finns det en mycket intressant rapport i *Fourth International* juli-aug. 1947, ”Trotskyism in China” (s. 211-15). Av denna framgår bl.a. att det fanns två

trotskistiska bondearméer under 1940-talet.²

138. s. 115 r. 2. Den artikel WG citerar är av Isaac Deutscher och återfinns lättast i *Den socialistiska människan* (PAN 1970,) och heter ”Maoismen – dess ursprung och idé” (s. 178-213). Citatet återfinns s. 196. Deutscher refererar Trotskijs artikel om ”Bondekriget i Kina” som vi refererat i kap. 3 och säger sedan: ”Trotskijs analys, som omiskänneligen återger årtiondens debatter mellan narodniker och marxister och erfarenheterna från den kinesiska revolutionen, förnekades *ad absurdum* av några av hans kinesiska lärjungar, vilka utpekade den maoistiska segern 1949 som en 'borgerlig och stalinistisk kontrarevolution'”. Deutscher tillskriver sålunda inte Fjärde Internationalen denna ståndpunkt, utan säger tvärtom att några av Trotskijs lärjungar förnekade (vår kursiv i citat ovan) hans analys och han tar dessutom själv avstånd från denna tankegång. Fjärdes analys var annorlunda vilket framgår av den resolution från 1952 som vi refererat i kap. 3. Trotskisterna i Kina tog inte heller ”till sjappen”. De flesta av basen gick in i kommunistpartiet med målsättningen att stödja alla revolutionära åtgärder partiet vidtog, ledarna arresterades och sitter fortfarande i fängelse, och några av ledningen flydde och sitter i dag i landsflykt i Europa.

139. s. 115 r. 5. Deutscher är som vi redan påpekat (ovan nr 1) inte medlem av Fjärde Internationalen och har aldrig varit det. Han ståndpunkter skiljer sig på flera avgörande punkter från Internationalens, bl.a. just i värderingen av Kina och den kinesiska revolutionen. WG ger en förvrängd beskrivning av Deutschers syn. Gå direkt till hans uppsats i *Den ofullbordade revolutionen* (Aldus 1967).

140. s. 116. M. Schachtman är inte längre trotskist (han bröt 1939). Hans förord till Trotskij-utgåvan 1967 är en polemik mot Trotskijs uppfattningar.

141. s. 118 r. 10. En annan av de punkter där Deutscher skiljer sig starkt från Fjärde Internationalen är i värderingen av den sino-sovjetiska konflikten. Men naturligtvis förvränger WG även Deutscher. De kan tydligen aldrig hålla fingrarna i styr. Således: observera hur WG hoppar mellan två olika artiklar när de refererar Deutscher. Den ena är från 1967, den andra från 1963. De hoppar ex. vis över följande stycke från ”Den ofullbordade revolutionen” (1967) som står omedelbart före det citat de ger: ”Kina har alla skäl att inom vissa gränser uppmuntra de krafter i Asien och på andra ställen som är fiender till denna status quo. Det har inget intresse av att hejda någon klasskamp eller några frihetskrig. Detta är grundorsaken till oförenligheten mellan rysk och kinesisk politik. Detta är anledningen till de högljudda grälen om revisionism, som delvis är äkta, delvis hycklade.” (s. 89) Deutscher säger inte i sin artikel från 1963 att den sino-sovjetiska konflikten är en ”snål rivalitet mellan makthungriga män”; han säger att den inte är det. Hela meningen lyder nämligen: ”Men detta är inte alls en trång konflikt mellan makthungriga män.” (s. 165) (Denna förvrängning är möjligen en felöversättning från WGs sida; de kan ha blandat samman uttrycken ”not only” (inte bara...utan också) och uttrycket ”not just” (inte alls, inte så enkelt som). (Originalen lyder: ”This is however, not just a narrow rivalry of men hungry for power”).

142. s. 118 r. 30. En felaktig konstruktion av en ”utveckling” hos Deutscher. De två artiklar som man tidigare kompotterat ihop var från 1963 och 1967 (se nr 141). Man kan inte spela ut dem mot en artikel från 1965 och tala om en utveckling.

143. s. 119 r. 1. Felöversättning. Deutscher refererar opinionen inom det stalinistiska lägret och hur de ställt sig kallsinniga mot maoismen. Därefter fortsätter han: ”Moskva har åter-

² För en grundlig jhistorik över de kinesiska trotskisterna, se [Revolutionärerna i Kinas städer](#) av Gregor Benton

vunnit mycket av det kommunistiska stödet i Europa och lyckats neutralisera många asiatiska kommunister. Nu är kineserna i allt högre grad isolerade. Det är de som får bära hundhuvudet ("bear the odium of") för att polemiken fortsätter, och efterhand som deras anklagelser mot ryssarna blir vildare och vildare, blir de mindre och mindre övertygande. Få kommunister kan t.ex. svälja de kinesiska påståendena om kapitalism i Sovjetunionen." Deutscher säger sålunda inte att kineserna har ansvaret utan att de har fått ansvaret i kommunistpartiernas ögon. Deutschers funderingar om orsakerna till den sino-sovjetiska konflikten och hans värdering av dess effekter, får stå för honom själv. Den stämmer inte alls med Fjärde Internationalens analys. Vi hänvisar istället till resolutionen från 1963: "The Sino-Soviet Conflict and the Situation in the USSR and the other workers' states" som är under övers. till svenska.³

Kap. 13. Trotskij mellan 1927 och 1934.

144. s. 126 r. 5. WG försöker ge intryck av att Trotskij förespråkade en övergång till "nya kampformer". I själva verket höll Vänsteroppositionen ända fram till 1933 ståndpunkten att man skulle kunna reformera byråkratin och Komintern. Trots att de uteslöts 1927 vägrade de alltså under sex år att bilda ett separat parti, utan väjdade i ett flertal skrivelser om att bli upptagna i partiet igen. I alla avgörande politiska frågor, lade de fram sina ståndpunkter i öppna brev till Komintern och det sovjetiska kommunistpartiet, och väjdade om att partierna skulle ändra linje i tid, ex.vis i den självmordspolitik stalinisterna bedrev i Tyskland.

145. s.126 r. 15. Trotskij vägrade dock gå med på linjen att man skulle kapitulera och göra självkritik. Han bröt ovillkorligt med alla de oppositionsmän som avföll. Denna diskussion kommer bäst till uttryck i Deutscher I I, s. 285-334.

146. s. 127 r. 8. Deutscher fortsätter: "I början kunde detta endast ske med normal post, och det fick ske under de mest primitiva villkor: ibland var det en verklig bragd att på platsen få tag i en bläck- och blyertspenna, några grova pappersark eller några få ljus." (Deutscher II, s. 289). WG vill tydligen att man skall känna tacksamhet över att Trotskij hamnade i fängelse och att han var otacksam som inte tog emot den "humana" behandlingen.

147. s. 129 r. 3. Trotskij skrev inga artiklar "för den reaktionära världspressen". Går man igenom hans journalistik från landsflykten 1929-40 (som nu börjat utges i "Writings of..." i 11 band) stöter man ideligen på uppgifter i noterna om att en artikel eller t.o.m. ett direkt tillrättläggande refuserats av de stora tidningsdrakarna. Ang. utgivningen av Trotskijs böcker har vi endast konkret information om dess öden i ett land: USA, men man kan nog utgå från att det var likartat i Europa. Om utgivningen i USA kan man säga följande: av den flod av artikel-samlingar och böcker som Trotskij skrev under perioden 1929-40, publicerades fem (5) böcker av kommersiella förlag, och resten av Internationalens egen lilla press. Upplagorna blev inte stora, och i inget fall kan man tala om en bestseller. SjälvbioGRAFIN *Mitt liv* gick ut i två upplagor, som inte sålde särskilt bra. Förlaget gav därefter inte ut någon ny upplaga på 28 år, och brydde sig inte ens om att förnya copyrighten när den gick ut. *Den ryska revolutionens historia* (Trotskijs kanske främsta arbete) gick också i två upplagor, men ingen sålde slut. Därefter kom ingen ny upplaga. Förlaget sålde 1957 copyrighten till ett okommersiellt universitetsförlag. *Den förrådade revolutionen* gick ut i endast en upplaga, som sålde dåligt, och SWPs förlag Pioneer Publishers fick copyrighten för rea-pris 1945. *Stalin* fullbordades inte, eftersom objektet för studien beordrade mordet på författaren. Förlaget lät en "kremlolog" fullborda boken, vilket han gjorde så dåligt att Trotskijs änka häftigt protesterade mot att anarko-liberala funderingar utan vetenskapligt värde såldes i hennes makes namn; boken

³ Här syftas förmodligen på [Om den sino-sovjetiska konflikten](#) från 1965

trycktes 1941 och sändes ut för recension; därefter drogs den dock tillbaka eftersom man fruktade att den kunde störa förbindelserna mellan USA och Sovjet; den publicerades igen 1946. *Den unge Lenin* slutligen såldes till ett amerikanskt förlag 1934; översättaren tappade bort sitt manus, och förlaget visade sig helt ointresserat av att skaffa fram en ny kopia (boken gavs ut på franska 1935). Den har därefter inte publicerats förrän – 1972 i USA, då förlaget går ut i en reklamkampanj som skall ge intrycket av att denna bok skulle ha varit försvunnen i 40 år och att man först nu återfunnit manus....

Inga av dessa fem böcker blev sålunda en bestseller, och Trotskij levde under svåra ekonomiska villkor under hela landsflykten. Däremot har hans böcker nått höga upplagor under studentuppsvinget och arbetarkampen på 60- och 70-talet. Under de två år som ex.vis *Mitt Liv* funnits i pocketutgåva på Pathfinder press har den sålt flera ex. än under de tidigare 30 åren! (om utgivningen av Trotskij i Sverige se nedan nr 195). Fakta om upplagorna på Trotskijs böcker ges i två artiklar i *The Militant* 29/9 och 6/10 1972 (nr 35 o. 36) av George Breitman, ”How Commercial Publishers have abused Leon Trotsky's Writings.”

Angående Trotskijs popularitet hos bourgeoisin kan följande nämnas: han var inte särskilt välkommen någonstans. Han vägrades visum eller inresetillstånd till så gott som samtliga imperialistiska länder (bl.a. vägrade Sverige honom inresetillstånd 1932) och han tvingades flytta från land till land. (Turkiet 1929-33, Frankrike 1933-35, Norge 1935-6, Mexiko 1936-40). Han fick endast komma till dessa länder under löfte att inte engagera sig politiskt i landets inre angelägenheter. Trotskij hade endast möjlighet att hålla ett enda offentligt tal under hela landsflyktens elva år; i Köpenhamn 1932. Den absolut bästa skildringen av denna period i Trotskijs liv är *Deutscher III. Kompletterande material* finns i artikelsamlingen *Leon Trotsky. The Man and his Influence* (Pathfinder Press) och i den bok hans änka skrev tillsammans med V. Serge, *Vie et Mort de Trotsky* (1951).

148. s. 129 r. 13. WG syftar troligen på den in blanco-fullmakt som Lenin utfärdade åt Trotskij under inbördeskriget 1919. Se *My Life* s. 468f. för omständigheterna. Dokumentet återges i *The Trotsky Papers I*, s. 589. Det är naturligtvis inte en fullmakt för ”vad som helst”, vilket Trotskij heller aldrig påstått, utan för order utfärdade under inbördeskrigets förhållanden och ett ställningstagande för Trotskij mot den griniga opposition han mötte under inbördeskriget från vissa kretsar.

149. s. 130 r. 9. Dessa uppgifter har hämtats ur Moskvarättegångarnas förfälskade protokoll. Se kap. 4 där vi undersökt sanningshalten i dessa rättegångar.

150. s. 130 r. 22. WG blandar här ihop kronologin (för vilken gång i ordningen?) De ställer samman ett citat från Emil Ludwig från ett möte med Trotskij 1930 med en uppgift från Moskvarättegångarna som påstås röra sig om händelser från 1932. Därefter kommer en tillbakablick från Trotskij från 1937, där han skulle medge att ”från och med nu” ställdes frågan om att stöta byråkratin med våld. I själva verket höll Trotskij fram till oktober 1933 ståndpunkten att man kunde reformera byråkratin. Detta säger han också i det av WG refererade verket. Stycket innan lyder: ”Från 1923 till 1933 försvarade jag tanken att man skulle 'reformera' den sovjetiska statsapparaten. Det är just därför som jag t.o.m. i mars 1932 uppmanade den centrala exekutivkommittén att 'förflytta Stalin'. Endast gradvis och under trycket från oemotståndliga fakta kom jag till slutsatsen...” etc. Efter WGs citat följer denna mening: ”Men revolutioner görs inte på order. De härrör ur samhällets utveckling. De kan inte skapas på ett konstgjort sätt. Det är ännu mindre möjligt att ersätta revolutionen med adventurismen i terroristiska aktioner.” (*The Case of Leon Trotsky*, s. 574). Citatet ur Trotskijs artikel från okt. 1933, ”The Class Nature of the Soviet State” finns i *Writings of...1933-4*, s. 101-122.

151. s. 131. r. 1. Sayers-Kahns källa är Moskvarättegångarna.

Kap. 14. Fascismen växer fram.

Det finns en omfattande marxistisk diskussion om innebörden i begreppet fascism. Den utförligaste presentationen av denna i Sverige är debatten mellan Lennart Berntson och Jörn Svensson i *Häftan för Kritiska Studier* (2-3, 4, 6 1970) och mellan Bernt Kennerström och Jörn Svensson i *Zenit* (16,17 1970). För den utländska debatten finns det en utmärkt antologi på Europäische Verlagsanstalt: *Fascismus und Kapitalismus* med bidrag av Otto Bauer, H. Marcuse, A. Rosenberg, Tasca och Thalheimer. Kominterns analys kommer kanske bäst fram i Dimitrov, *Enhetens och Folkfrontens problem*, som kommit ut i nyutgåva på Arbetarkultur med ett entusiastiskt förord av C.H. Hermansson. Översiktsarbeten och analyser är: E. Nolte, *Theorien über den Faschismus* (1967) och dokumentsamlingen *Komintern und Faschismus 1920-1940* (1965). Trotskijs omfattande skrifter om fascismen finns i följande samlingar: Trotsky, *The Struggle against Fascism in Germany* (Pathfinder 1971), med en inledning av E. Mandel om Trotskijs fascism-begrepp (rekommenderas varmt). *Whither France?* (Merit 1968) och samlingarna *Writings of... 1933-40*. Skrifterna om Tyskland är oerhört inträngande analyser av fascismens framväxt, där Trotskij verkligen sätter fingret på de ömma punkterna i Kominterns vansinniga ultra-vänsterpolitik ("socialdemokratin är socialfascism"). Några av dessa broschyrer finns också utgivna som separata reprintutgåvor. Följande kan nämnas: *Der einzige Weg* (1932), *Was nun. Schicksalfragen des deutschen Proletariats* (1932) och *Vor der Entscheidung. Schriften über den Kampf gegen den Faschismus 1931-33* (Verlag die Vierte Internationale 1970)

Kominterns analys av fascismen ledde till två olika taktiska slutsatser, som prövades under olika perioder. Under den första (1928-1933) förde man en ultra-sekteristisk linje, där man ansåg att socialdemokratin var socialfascistisk och den egentliga huvudfienden. Man vägrade att upprätta en proletär enhetsfront med socialdemokratin och Hitler kunde komma till makten mycket tack vare arbetarrörelsens splittring (socialdemokratin förde å sin sida en lika sekteristisk politik gentemot kommunisterna). Under den andra perioden (1934-39) förde man en ultra-opportunistisk linje, där man var beredd att gå i "folkfront" med alla borgerliga element och t.o.m. helt underordna sig under en småborgerlig ledning och hålla tillbaka alla radikala och revolutionära krav för att inte skrämja bort småborgarna. När båda dessa linjer mot fascismen misslyckas gick man istället i allians med fascismen (1939-41) och senare med den "demokratiska imperialismen" (1941-45).

Det grundläggande teoretiska felet med Kominterns fascism-teori är att den inte ger några instrument för att förstå skillnaden mellan borgerlig demokrati, borgerlig diktatur i allmänhet (bonapartism) och fascismen som en specifik form av den senare. På sin höjd lägger man in några vaga definitioner om att borgarna "kastar masken" när de inför fascism. Denna grumlighet leder alltefter tillfälliga taktiska intressen till de ovannämnda slutsatserna.

WG upprepar nästan ord för ord Kominterns officiella analys, särskilt så som den läggs fram av Dimitrov. De glider dock snabbt över den sekteristiska perioden och koncentrerar sig på den opportunistiska folkfrontsperioden, den period som ju KFML ansluter sig till (medan KFMLr tar hand om den sekteristiska). Skulden för sekterismen lägger de på – de tyska kommunisterna. (s. 136f.) Helt lyckas WG dock inte undvika att dra på sig de inneboende motsägelserna i de två taktiska linjerna. Jfr vad de säger på s. 138: "Kampf frågan för dagen kunde inte vara socialism eller kapitalism, utan fascism eller borgerlig demokrati!" med vad de sagt några sidor tidigare: "Arbetarna tenderade att ställa socialdemokratin åt sidan till

förmån för en revolutionär politik, en politisk som inte försökte försona arbete och kapital utan konsekvent företrädde arbetarrörelsens intressen.” (s 133).

152. s. 140. WGs framställning av den franska folkfronten är fantastisk. De nämner inte ens att Folkfronten gick emot den generalstrejk som skedde 1936 och att det var den franska Folkfronten som tog initiativen för att isolera Spanien under inbördeskriget genom noninterventions-avtalen. Det stämmer inte heller att ”trycket på kolonierna minskade”; tvärtom var det koloniernas tryck på metropolerna som minskade genom folkfrontspolitiken, som dömde koloniernas folkmassor till passivitet. Detta medger WG längre fram där de säger om Vietnam (franska Indokina): ”1937 stärkte fransmännen sitt grepp igen och kampen måste därefter föras med andra medel.” (s. 202) Se min *Revolutionär marxism...* s. 42f. I Mandels antologi *Arbetarkontroll, arbetarråd, arbetarstyre* (Partisan 1971) finns s. 310-15 en beskrivning av den franska strejkrörelsen 1936. I Cohn-Bendits bok *Den radikala vänstern. Botemedlet mot en senil kommunism* (PAN 1969), s. 211-16 finns en beskrivning av händelserna 1936.

s. 141 r. 12. Detta är troligen en felöversättning av WG, åtminstone ger meningen ett annat intryck i den engelska översättning de åberopar. ”But the condottieri of fascism know that this is only a mob which has gathered today and will disperse tomorrow.” Engelska ”mob” har inte den negativa klang som ligger i svenska ”pöbel”, utan bör här snarare översättas med ”folkmassa”. Detta ger också begriplighet åt meningen. Trotskijs tankegång är att demonstranterna är en oorganiserad folkmassa, som upplöses lika lätt som de samlas och som därför inte kan erbjuda något effektivt motstånd mot fascismen. Detta bekräftas av att han i de följande raderna som WG hoppar över, talar om nödvändigheten av att arbetarna upprättar självförsvarsenheter. Frågan kan inte avgöras om man inte har tillgång till det ryska originalet, vilket vi inte haft (därför har vi inte heller tagit upp detta i numreringen av lögner). Vi kontrollerade dock med en tysk översättning av Trotskijs dagbok (*Trotsky's Tagebuch im Exil*, dtv 1962, s.21) och där översätts uttrycket med ”Volksmenge”.

s. 142 r. 1. WG citerar den slutsats Trotskij kommer till, men hoppar över argumenten. De föregående raderna lyder: ”De /dvs stalinisterna/ tror att i en epok av stora sociala kriser kan klassallianser som satts i rörelse ersättas med ett block av parlamentariska klickar som redan komprometterats och dömts till undergång. En verklig allians mellan proletariatet och mellanklasserna är inte en fråga om parlamentarisk statistik utan om revolutionär dynamik, Denna allians måste skapas och härdas i kampen. Hela meningen med den nuvarande politiska situationen ligger i det faktum att den förtvivlade småbourgeoisin börjar bryta sig loss från den parlamentariska-disciplinens ok och från det förmyndarskap som utövas av den konservativa 'radikala' klicken och som alltid har lurat folket, och nu definitivt förrått det. Att förena sig med Radikalerna i denna situation.... etc.”

153. s. 142 r. 24. WG syftar på ”den franska vändningen”, vilken innebar att trotskisterna gick in i socialdemokratiska och kommunistiska partier för att söka vinna över dess medlemmar till en revolutionär ståndpunkt. Man gick in i SFIO, Leon Blums parti, som vid den tiden hade ett starkt stöd bland arbetarna. Man skulle gå in för att bekämpa reformismen i dess egen högborg och propagera för revolutionär marxism bland medlemmarna. Samtidigt skulle man inom partiet bevara sin enhet som en fraktion och öppet företråda sina ståndpunkter, och bevara en enhet även utanför partiet som säkrade den revolutionära marxismens organisatoriska oberoende. ”Entrismen” som ursprungligen utarbetades av Komintern för specifika förhållanden, har använts av Fjärde Internationalen i två skeden: dels under perioden 1934-7 och dels 1952-68. Om resultaten i Frankrike 1934-5 ger Deutscher III och Pierre Frank (*Fjärde Internationalen – ett bidrag till den trotskistiska rörelsens historia*, Partisan 1972, s. 36) något olika värde-

ringar. Enligt Deutscher sprang man mot "en mur av fiendlighet" eftersom man inte hade något gemensamt med den socialdemokratiska ideologin; det var fr.a. bland ungdomen man vann proselyter. Man gick naturligtvis inte in i SFIO, som WG påstår, för att splittra Folkfronten. Den var inte ens bildad då. När denna upprättades och SFIO gick in i den, lämnade trotskisterna SFIO.

s. 143-5. Här upprepar WG nästan ord för ord vad de sagt redan i *Trotskyismen, fronterna och Vietnamrörelsen*. Vi har redan behandlat denna historieförfälskning och hänvisar till vår *Revolutionär marxism...* s. 37-41, och även till Kaj Håkansson's *Stalinismen, fronterna...* Det finns en omfattande litteratur om det spanska inbördeskriget. Casanova, *Spanska inbördeskriget och stalinismens förräderi* (Partisan 1972) är en ögonvittnesrapport som är särskilt värdefull därför att den klargör spänningarna bland folkmassorna och de effekter stalinismens politik hade på arbetarrörelsen, och även de strukturella förändringar i "basen" som skedde under kriget och som passiviserade massorna. G. Orwell, *Hyllning till Katalonien* (1937; Tema 1971) innehåller en ögonvittnesrapport från striderna i Barcelona. F. Morrow, *Revolution and Counterrevolution in Spain* (New Parks 1963) är en mycket intressant analys av inbördeskriget. Trotskijs skrifter om Spanien finns på franska (*Ecrits III*) och kommer i höst på engelska. Enstaka artiklar finns tillgängliga i Trotskij-antologier (ex.vis i *Den permanenta revolutionens epok*) och i reprint finns en broschyr från 1931: *Die spanische Revolution und die ihr drohenden Gefahren!*" (Trotzki-Archiv 12). I senaste numret av *New Left Review* (nr 74) har en f d medlem av spanska kommunistpartiets politbyrå skrivit en översikt. Han ger Trotskij rätt på alla punkter och förklarar att mordet på Andres Nin var det gräsligaste brott som spanska KP någonsin begått.

s. 145-8. Avsnittet om Albanien är en utarbetad version av samma avsnitt i *Trotskyismen...* Vi får också här hänvisa till vårt svar s. 43-5. Vi kan här bara hävda vad vi redan tidigare sagt, nämligen att det aldrig funnits någon sektion av Fjärde Internationalen i Albanien och att man inte haft några egentliga kontakter inom landet. (Dessa uppgifter har sedermera muntligt bekräftats av ledande kamrater inom Fjärde Internationalen). De "trotskister" WG talar om är helt enkelt olika fraktioner inom det stalinistiska partiet, och ingen av dem tycks ha företrätt en trotskistisk uppfattning. Här används alltså ordet "trotskist" på det slappa, slöa sätt som är så typiskt för stalinistisk historieskrivning (se ovan no 1), och som kommer att innefatta varje person eller grupp som vid något tillfälle är i opposition mot "huvudlinjen" (enligt den definitionen är Wickman och Gustafsson idag "trotskister"). I *Fourth International* jan. 1949, s. 22-28 finns en beskrivning av utvecklingen inom Albanien's KP ("Stalinism and Communism in Albania"). Internationalens brist på kontakter visas inte minst i det faktum att denna artikel inte är skriven av en trotskist, utan tydligen av en avhoppare från KP. Hans artikel får vi strax anledning att återkomma till (se nedan nr 186).

s. 148 r. 10. Det har inte varit möjligt att få tag i den broschyr WG i andra hand hänvisar till. Man bör dock vara medveten om att uttalandet är från 1946, dvs innan man ännu genomfört några sociala förändringar i Östeuropa, och vid en tidpunkt då ingen utanför kunde veta att några sådana skulle komma. WGs försök att spela ut Fis värdering av Jugoslavien mot den av Albanien duger inte. De låtsas inte ens om att Internationalen efter de sociala omvandlingarna i Östeuropa (efter 1947) gjorde en annan karakteristik av klassinnehållet i Östeuropa, ett faktum som med önskvärd tydlighet framgår av den artikel de citerar ur. Denna är nämligen en polemik mot Internationalen just i denna fråga, där artikelförfattaren anklagar Internationalen för att ha bytt åsikt! (International Socialism är en "trotskistisk" grupp som hävdar att Sovjet och Östeuropa är statskapitalistiska länder).

Inom Internationalen fördes under 1945-51 en intensiv diskussion om Östeuropas klass-karaktär, en diskussion som sedermera ledde fram till en resolution vid den tredje världskongressen 1951, där man förklarade att de östeuropeiska staterna var arbetarstater, men byråkratiskt deformerade. Denna diskussion speglas i skolningshäftet *"Class, party and state and the Eastern European Revolution"* som givits ut av SWP, och som kan erhållas av RMFs medlemmar och sympatisörer. Vi hänvisar även till Pierre Franks historik, s. 61-70.

Kap. 15. Kampen mot fascismen på det internationella planet.

Trotskijs syn på det annalkande världskriget dokumenteras lättast i två analyser: "Kriget och Fjärde Internationalen" från 1934 (i *Writings...1933-34*, s. 299-330), och "Fjärde Internationalens Manifest om det imperialistiska kriget och den proletära världsrevolutionen" från maj 1940 (i *Writings of...1939-40*, s. 31-46). I detta kapitel hamnar WG verkligen i en besvärlig situation. Efter att nu på 150 sidor ha försökt bevisa att Trotskij var fascistisk agent och att endast den gode Stalin var en äkta anti-fascist måste man nu försöka förklara varför Sovjetunionen plötsligt 1939 ingick en allians med Hitler! De slingrar sig så gott som det nu går på s. 153-4. De hoppar över så besvärliga fakta som de hemliga klausulerna i avtalet, som gjorde att man cyniskt delade upp Polen mellan sig. De hoppar också över den nedskrotning av de anti-fascistiska kommittéerna och den anti-fascistiska propagandan som skedde i takt med alliansen. (Man bör naturligtvis inte förbjuda en proletär stat att sluta en tillfällig allians med ens en fascistisk stat, men detta får naturligtvis inte innebära att man deltar i ett cyniskt maktspel eller att man ideologiskt avrustar). De hoppar också över Stalins väldokumenterade slarv som militärledare, och hans aningslöshet inför ett nazi-tyskt angrepp. Se: A. Werth, *Russia at War 1941-5*, och Grigorenko, *Der sowjetische Zusammenbruch 1941* (1969).

154. s. 156 r. 16. WG förvränger Trotskijs ståndpunkt. Han urskilde tre olika tendenser i kriget: ett inter-imperialistiskt krig, där revolutionärerna inte skulle ta ställning för den ena eller andra imperialistiska makten; ett krig mellan det proletära Sovjetunionen och imperialismen, där man skulle stödja Sovjetunionen och slutligen ett krig mellan kolonierna och imperialismen, där man skulle stödja den nationella befrielseörelsen i dessa kolonier. Se de ovannämnda källorna för Trotskijs syn.

155. s. 157 r. 11. När det gäller Norge begår WG ett par tabbar. a) de förvränger Trotskijs uppfattning. Denna hade inte något med frågan om nationerna att göra. De hoppar över (utan att ens markera det i citatet) några rader, där det framgår att Trotskij argumenterar på följande sätt: kampen i Norge är inte ett inbördeskrig, utan en återspeglning av hela konflikten mellan två imperialistiska makter, och man kan inte stödja någondera av dem. b) WG "glömmer" vilken ståndpunkt stalinismen intog vid denna tidpunkt. Ockupationen av Norge skedde när alliansen mellan Stalin och Hitler fortfarande var i kraft. Följaktligen stödde stalinisterna den nazistiska ockupationen och uppmanade arbetarna att inte slåss mot ockupationsmakten! (Detta kan man övertyga sig om genom att gå i de gamla tidningsläggen, ex.vis *Ny Dag*, där man den 9 april tryckte av den tyska deklARATIONEN på första sidan utan några egna kommentarer; denna hållning vore värd en utförlig dokumentation). Medan stalinisterna uppmanade arbetarna att lägga ned sina vapen och acceptera fascismen, uppmanade Trotskij dem att bilda egna försvarsenheter och fortsätta kampen även när den borgerliga regeringen stuckit till England.

s. 159-61. Angående frågan om "fredlig samexistens" och "kollektiv säkerhet" hänvisar vi till Ernest Mandels broschyr "Världsrevolution och fredlig samexistens?" som nu kommit ut i *Rött Forum*.

s. 161. Trotskijs värdering av pakten mellan Stalin och Hitler framgår av artiklarna i *Writings of...1930-40*. Naturligtvis såg inte Trotskij Hitler och Stalin som lika goda kålsupare; han betraktade fascismen och stalinismen som två symmetriska fenomen, men med olika klassinnehåll! om det var möjligt att föra en kamp för borgerlig demokrati mot fascismen, varför skulle man då inte kunna föra en kamp för proletär demokrati mot stalinismen?

156. s. 161 r. 16. Citatet fortsätter: ”Men Stalins avsikt var inte, tillade han, /dvs Trotskij/ att hjälpa Tredje Riket till seger, utan att hålla Sovjetunionen utanför kriget så länge som möjligt, och under tiden få fria händer i de baltiska staterna och på Balkanhalvön.”

157. s. 161 r. 28. Meningen föregås av följande: ”Genom att stödja ett kolonialland eller Sovjetunionen solidariserar sig proletariatet på intet sätt med koloniallandets borgerliga regering eller med Sovjetunionens termidorianska byråkrati. Tvärtom bevarar det sitt fullständiga politiska oberoende gentemot såväl den ena som den andra.” Det var intressant att få veta att WG anser att det är en ”reaktionär baktanke” (s. 162) om man vill störta en borgerlig regim i ett kolonialland!

158. s. 162 r. 5. Här kommer en av Wickmans ”specialare”: en liten medveten lögn som han försöker tvinga KFMLs medlemmar att svälja. Han försöker låtsas om att han inte vet att Burnham tillhörde en fraktion inom Fjärde Internationalen, som efter en intensiv debatt utslöts därför att den vägrade försvara Sovjetunionen i krig och därför att den inte ansåg Sovjet vara mer progressivt än kapitalismen. Trotskij vägrade befatta sig med personer som inte först och främst var beredda att försvara Sovjet mot kapitalismen. WG försöker få det till att Burnham bara råkade säga vad alla tänkte, och att han hölls om ryggen av Trotskij. Den som är intresserad av sanningen kan lämpligen läsa Trotskijs *Till marxismens försvar* (Partisan 1972) och J. Cannon, *The struggle for a proletarian party* som innehåller dokumenten från denna debatt. Se även Deutscher III, s. 473-7 (dock en mindre tillfredsställande framställning).

Kap. 16. Socialism eller kapitalism i Sovjetunionen?

Detta kapitel ägnar WG åt en polemik mot Trotskijs bok *Den förrådade revolutionen* från 1936. Det bästa man kan rekommenderas läsaren är naturligtvis att själv läsa Trotskijs bok och sedan jämföra sina intryck med de WG förmedlar. Det blir en radikalt annorlunda bild.

WG börjar sin polemik med att sortera bort ”80%” av bokens innehåll med den lite krystade motiveringen att denna del är ”ovetenskaplig” och WG, som själva har så hög nivå i sina arbeten, kan inte smutsa ner sina händer genom att ta i ovetenskapliga utsagor. Det är ett bekvämt sätt att föra en polemik på.

Samtidigt ligger det dock naturligtvis något i deras invändning att *Den förrådade revolutionen* bygger på ett otillfredsställande faktamaterial; men detta gäller inte bara denna bok utan varje framställning av Sovjets historia under Stalinepoken. Den officiella statistiken under denna period är så nyckfull och ofullständig, och dessutom direkt förfalskad, och ingen vetenskapsman skulle komma på tanken att bygga enbart på den. Till dess arkiven öppnas och en grundforskning av Sovjets utveckling kan komma igång, är därför varje analys av Sovjet till en del ett trevande i mörkret. Trotskij är naturligtvis medveten om detta, och den vetenskapliga standarden i hans arbete visas genom att han handskas ytterst försiktigt med sitt källmaterial. WG skulle ha mycket att lära här...men när de själva skall konfronteras med exakt samma problem (s. 209), då visar de att de inget lärt. Det blir magplask direkt. (se nedan).

159. s. 164 r. 30. WG har fortfarande inte fattat att det mellan kapitalismen och socialismen existerar ett övergångssamhälle som kan ha mycket olika utformning och som utvecklas på

olika sätt. Trotskij placerar in Sovjetunionen i denna allmänna kategori, och menar att denna regim nått en byråkratisk urartning som kan leda till kapitalismens återupprättande. Han nämner nio olika element i detta samhälle, som kan bidra till definitionen. (*Den förrådada... s. 183*).

160. s. 165 r. 7. WG tycks på allvar hävda att ”motsägelse” är detsamma som ”motsättning”! Rubriken på denna del är dessutom verkligen missvisande eftersom Trotskij inte talar om det socialistiska Sovjetunionen utan om övergångssamhället på väg mot socialismen. I sin teori om den permanenta revolutionen tryckte Trotskij på tanken att klassmotsättningarna och andra motsättningar existerade även i övergångssamhället och att revolutionen därför fortsatte under detta skede för att slutligen rensa hela samhället från allt gammalt slagg. Se *Den permanenta revolutionen*.

161. s. 166 r. 1. WG försöker ta hem några poäng genom att spela ut Lenin mot Trotskij. Just de citat WG tar upp från Lenins ”Staten och revolutionen” följer direkt efter i Trotskij's bok (det är troligen där de själva fått tag i dem), där de analyseras och diskuteras med starkt instämmande. Det är intressantare, dock, att se vad WG utelämnar. De hoppar helt över den centrala tanken att den proletära staten dör bort och att detta bortdöende börjar omedelbart efter revolutionen; dvs att den proletära staten inte är en stat i egentlig mening utan, för att använda Lenins terminologi, ”en halvstat”. Läs Lenins ”Staten och revolutionen”, en oerhört viktig bok! WGs missförstånd av Lenin visar sig i r. 20ff. där de tror att statens ”bortdöende” och statens ”avskaffande” är samma sak (en skillnad som Lenin utreder mycket noggrant). Observera hur de därefter (r. 20ff.) mästrar Trotskij för att han skulle tro att socialism i ett land var möjligt!

162. s. 167 r. 28. WG hoppar över motiveringen, Den lyder: ”Byråkratin har varken aktier eller obligationer. Den rekryteras, fylls ut och förnyas som en administrativ hierarki, oberoende av några särskilda egendomsförhållanden för sin egen del. Den enskilde byråkraten kan inte till sina arvingar överföra rätten att exploatera statsapparaten. Byråkraten åtnjuter sina privilegier i form av maktmissbruk. Den döljer sin inkomst, den låtsas att den inte ens existerar som en speciell social grupp. Den har tilldelat sig en enorm andel av nationalinkomsten, vilket har karaktär av social parasitering.”

163. s. 172 r. 14. En originell tolkning av dessa berömda Marx-ord. Ser inte WG att det står ”som motsvarar en bestämd utvecklingsgrad av deras materiella produktivkrafter”

164. s. 172 r. 30. Frågan gäller dock inte om Sovjetunionen höjde sin arbetsproduktivitet, utan om den blev högre än kapitalismens. Trotskij har i sin skrift från 1925, *Kapitalismus oder Sozialismus?* gått igenom arbetsproduktiviteten i Sovjet och i de kapitalistiska länderna (utdrag ur detta avsnitt i ”Den permanenta revolutionens epok”).

WGs polemik mot ”20%” av ”Den förrådada revolutionen” är inte särskilt lyckad; fr.a. präglas den av en intellektuell grötighet som står i nivå med resten av deras bok, men som kanske kommer tydligast i dagen just när man skall gå in i en polemik om grundläggande teoretiska begrepp.

Kap. 17. Moskvaprocesserna.

Se kap. 4 i detta svar! Bara ytterligare några saker:

165. s. 174 Av någon anledning vill WG inte ange sin egentliga källa för detta citat; de hänvisar läsaren till en tidning från 1936, som de flesta inte kan få tag i. Ännu svårare är det att få tag i numret för den återopade dagen, eftersom det inte finns. WG har nämligen angivit

fel datum. Artikeln var inte inne i *The Militant* den 8 maj 1936, utan den 9 maj. (detta visar att WG citerar i andra hand). Artikeln är nu lättast tillgänglig i *Writings of Leon Trotsky, 1935-36* s. 91-96. WG förvränger dessutom citatet. Trotskij talar inte för terrorism, utan mot det. WG försöker få det till att Trotskij här ”medger” att han sänder terrorister till Sovjet. I själva verket polemiserar Trotskij mot ett uttalande av Molotov, som sagt att statsapparaten främst behövdes mot ”terrorister och tjuvar”, inte mot den forna härskande klassen. Trotskij frågar då: varifrån kommer dessa ”terrorister” om de inte kommer från den härskande klassen eller från kulakerna? Troligen är det då ungdomar inom kommunistpartiet som var missnöjda och desperata. ”Terrorismen är bonapartismens tragiska komplement.” Trotskijs slutsats stöds av ökade terroristiska stämningar bland ungdom i Sovjet på 30-talet. Se kap. 4 om detta.

166. s. 175 r. 2. Trotskij påstår inte att Sovjet nödvändigtvis måste förlora ett krig. Tvärtom visar han att Sovjet har enorma fördelar i ett krig och att det snarast är den kapitalistiska världen som kommer att rubbas ur sin stabilitet. Se *Den förrådada...*s.163-68.

167. s. 177 r. 8. Trotskijs tal, ”Jag vågar mitt liv” var inte ett radiotal. Det var meningen att talet skulle överföras per telefon från Mexiko till ett revolutionärt massmöte i New York. Därav blev intet, eftersom telefonledningen klippts av på ett mystiskt sätt....Talet återfinns i *Den permanenta revolutionens epok* s. 237-241.

168. s. 178. Fjärde Internationalens inflytande i Sovjet på 30-talet bör nog (tyvärr!) inte över-skattas. Så gott som hela den trotskistiska oppositionen satt i fångläger sedan 1927, och blev i sin helhet likviderad 1937. Dess möjligheter att etablera kontakt inbördes och med massorna var mycket små och i den mån Trotskij fortfarande hade ett inflytande över arbetarklassen var det främst i form av reminiscenser från revolutionsåren. Det citat WG anger på r. 13 visar sig endast vara en hypotes från Trotskijs sida, framräknad med hjälp av ett ganska dubiöst käll-material. (uträkningen sker genom att närläsa regeringskommunikéerna, och se om trotskister nämns först och indirekt då som den största gruppen i uppräknningen av utrensade. Det säger sig självt att den metoden är osäker, eftersom detta ju snarast återspeglar den potentiella fara som byråkratin kände från Trotskijs idéer och inte ett reellt inflytande. Det faktum att Trotskij tvingades sitta och räkna så på fingrarna för att få fram sina anhängare i Sovjet, visar att han hade mycket få kontakter med dem). Den artikel som WG citerar i andra hand finns i *Writings of...1936-7*. s. 102-04.

169. s. 182 r. 14. WG odlar här myten om att Hitler inte fann något stöd i Sovjet vid in-marschen. Det är tyvärr felaktigt. Särskilt i Ukraina fann nazisterna stöd, trots att nazismen knappast kunde räkna med att väcka popularitet hos folkslag som i förväg ansågs underlägsna och vars enda öde var koncentrationsläger eller slavarbete. De motståndsgrupper som uppstod i nazismens hägn krossades inte förrän 1947, och de kunde till en del utnyttja ett folkligt miss-nöje över det nationella förtrycket. En historik över detta finns i R. Gaucher, *L'Opposition en U.R.S.S. 1917-1967* (Paris 1967), s. 233-296, Se även: J.A. Armstrong, *Ukrainian Nationalism 1939-45* (1955) och A. Dallin, *German Rule in Russia 1941-45* (1957). Gudskelov hade dock de allra flesta i Sovjetunionen så mycket omdöme att de insåg att stalinismen trots allt var att föredra framför nazismen.

Kap. 18. Den ”Fjärde Internationalen” bildas.

170. s. 184 r. 1. Det stämmer inte att Trotskij ända sedan landsflyktens inledning planerat att bygga en ny International. Fram till juli 1933 höll han ståndpunkten att man skulle kunna reformera Komintern (trots att han själv och alla hans anhängare uteslutits). Det var först Kominterns katastrofala politik gentemot nazismen som fick honom att ändra uppfattning.

Den centrala texten här är ”It is impossible to remain in the same 'International' with Stalin, Manuilsky, Lozovsky and Company” från 20 juli 1933. Den återfinns i *Writings....1933-34*, s. 17-24, och ”For new communist parties and the New International” från 27 juli 1933, i samma volym, s. 26-27.

s. 185ff. WG ägnar sig här åt en polemik mot övergångsstrategin. De behandlar inte denna strategis idéhistoria, som annars är mycket intressant. En kort historik ges i förordet till Partisans utgåva av ÖP (s. 3-7). I ÖP finns det egentligen ingenting som är nytt eller originellt. Nästan samtliga begrepp och paroller som förs fram härstammar från Kominterns fyra första kongresser 1919-22 (det är därför det inte står på omslaget att Trotskij skrivit programmet, utan endast ”redigerat” det). Själva tanken på en övergångsstrategi fördes fram i ”Teser om taktiken” vid tredje kongressen, där man talar om delfordringar som inte utgår från kapitalismens anpassningsförmåga, utan efter krav som är fattbara för massorna och som i sin helhet söndermålar kapitalismen. ”Varje invändning mot fastställandet av sådana delfordringar, varje anklagelse för reformism på grund av dessa delstrider, är uttryck, för samma oförmåga att fatta de levande villkoren för revolutionärt handlande som kom till uttryck hos vissa kommunistiska grupper i motståndet mot deltagandet i fackföreningarna mot utnyttjandet av parlamentarismen.” Se Partisans Röda Häftet 3/4, s. 8-41. (citatet s. 25).

Frågan kom också upp på 4. kongressen 1922 och diskuterades intensivt mellan de olika sektionernas representanter. Vissa delegater ansåg (liksom WG) att programmet var ”opportunistiskt”. Mot en sådan värdering av övergångskraven antog man två uttalanden. Dels lade den ryska delegationen fram ett uttalande, där man hävdade att ”uppställandet av övergångskrav i de nationella sektionernas program och dess allmänna formulering och teoretiska grundval i den allmänna delen av programmet inte kan uppfattas som opportunism.” Detta uttalande antogs enhälligt av den ryska delegationen och det undertecknades av Lenin, Trotskij, Zinoviev, Radek och Bucharin. Kongressen antog därefter ett uttalande i fem punkter om övergångskravens aktualitet. ”Resolution om Kommunistiska Internationals program.” I dessa punkter heter det bl.a. att det är nödvändigt för de nationella sektionerna att uppta övergångskrav i sina program. Den fjärde punkten lyder: ”Den teoretiska grundvalen för alla övergångskrav och delkrav måste absolut formuleras i det allmänna programmet, och den 4. kongressen uttalar sig bestämt mot varje försök att presentera introduktionen av övergångskrav i programmet som opportunism, liksom mot varje försök att ersätta eller byta ut de grundläggande revolutionära uppgifterna enbart med delkrav.” Se: *Protokoll des IV. Weltkongresses der Kommunistischen Internationale*, band 1 (1923; reprint Karl Liebknecht Verlag 1972), s. 542f. (citaten) och 404-448 (debatten).

171. s. 186 r. 3. WG hoppar över följande: ”IV Internationalen förkastar icke det gamla minimalprogrammets krav i den mån de bevarat någon livskraft. Den försvarar outtröttligt arbetarnas demokratiska rättigheter och sociala landvinningar.” Den första meningen i deras citat har klippts sönder. Den fortsätter: ”vars uppgift är en systematisk mobilisering av massorna för den proletära revolutionen.”

ÖP är en serie krav som utgår från den aktuella situationen och massornas medvetenhet och som sedan stegras för att leda till en revolutionär situation. Parollernas utformning kommer till en del att bero på den konkreta situationen, särskilt kommer de att bero på var exakt i utvecklingsstegen man befinner sig. När det gäller en diskussion om relevansen i olika paroller i ÖP gäller det därför att ta reda på hur de står i förhållande till de andra kraven, att se just kombinationen av krav. Det har WG inte fattat. De tror att det är fråga om en bunt krav som ligger på varandra huller om buller som i ett minimiprogram. Detta missförstånd (som troligen

är ett äkta missförstånd, inte en medveten förvrängning) gör hela deras kritik värdelös.

172. s. 186 r. 20ff. Här griper WG tag i kravet på bankernas förstatligande och påpekar för-tjust att detta krav redan kan förverkligas under kapitalismen. De observerar inte att detta krav förs fram vid ett stadium då man redan tänker sig att arbetarkontroll upprättats och fabriks-kommittéer övertagit bruket av de enskilda fabriker, och då skilda kapitalistiska grupper exproprierats. Kravet hör i ÖP alltså hemma i en revolutionär situation, inte i en stabil situation och inte ens i en förrevolutionär sådan. För säkerhets skull tillägger ÖP dessutom: ”Men bankernas förstatligande kommer inte att ge dessa fördelaktiga resultat, om inte själva statsmakten helt övergår från exploatörernas händer till arbetarnas.” (ÖP s. 21) Denna del av ÖP är kalkerad på erfarenheterna från Oktoberrevolutionen, och exakt samma krav förs fram av Lenins i hans broschyr ”Den hotande katastrofen och hur man bit bekämpa den” (*Valda verk* II:1, s. 109-162). Ovanstående gäller också WGs kritik av parollerna om konfiskeringen av krigsindustrin och av de enskilda kapitalistiska grupperna.

173. s. 187 r. 28. Trotskij betonar alltid noggrant att maktdualismen är a) av övergående karaktär och b) att den är antagonistisk, eftersom den bygger på existensen av två olika regimer i landet eller i fabriken. Element av maktdualism uppträder i varje revolution och medvetandet om detta är en nödvändig del av förståelsen för den revolutionära omvandlingen. Maktdualismen har i den koloniala världen fr.a. uppträtt i geografisk form, dvs befriade områden som administreras av revolutionärerna i en situation där den centrala statsapparaten ännu inte är erövrad. I Mandels antologi om Arbetarkontroll, arbetarmakt, arbetarstyre (Partisan 1971) finns en omfattande diskussion om dessa begrepp. Se även Lenins ”Om dubbelväldet” från april 1917 (*Valda verk* II:1). Trotskij behandlar frågan i sin *History of the Russian Revolution* och det kapitel som ägnas åt en teoretisk utredning har kommit ut på svenska (”Maktdualismen” stencil av RMF). Bland den övriga litteraturen kan nämnas: Peter Kuckuk, *Revolution und Räterepublik in Bremen* (Suhrkamp 1969) som behandlar maktdualismen i Bremen under den tyska revolutionen 1918-19.

I detta sammanhang kan man kanske återge en ”intelligent” kritik från FK i frågan om maktdualismen. I sin tidskrift *Fotfolket* nr 4-5 1972, heter det: ”Deras (dvs. trotskisternas) syn på dubbelmakten är mekanisk. Enligt deras syn växer denna fram först i den revolutionära situation då arbetarklassen bestiger barrikaderna och i samlad tropp går upp och vräker samhället över ända. Därpå lägrar sig Proletariatets Diktatur över nejden och arbetarklassen förvaltar nu – ledda av trotskisterna – i socialistiskt samförstånd fabriker och jord....Nej, arbetet på utvecklandet av arbetarnas självförvaltning måste påbörjas redan nu, på basplanet, lokalt.” (s. 3) Ja, förvisso, vi är så ”mekaniska” att vi anser att en revolutionär situation endast uppstår i en revolutionär situation! FK får nog läsa på teorin lite bättre. Välkommen tillbaka med en ny ”intelligent” kritik.

174. s. 188 r. 29. Trotskij glömmer inte alls bort frågan om proletariatets beväpning. Den behandlas i ÖP på s. 22ff. ”Strejkvakterna utgör grundcellerna i proletariatets armé. Det är härifrån man måste utgå. Vid varje strejk och varje demonstration bör man propagera för skapandet av arbetarnas självförsvarsgrupper. Denna paroll måste infogas i programmet för fackföreningarnas revolutionära flygel. Självförsvarsgrupper bör bildas överallt där det är möjligt (med början i ungdomsorganisationerna) och tränas i vapnets bruk...Det är nödvändigt att föra fram parollen om arbetarmilisen som den enda seriösa garantin för arbetarorganisationernas, arbetarmötenas och arbetarpressens okränkbarhet.”

175. s. 189 r. 8. Kravet på ”rörlig löneskala” är fr.a. tänkt i perioder där det sker en systematisk sänkning av lönen genom inflationen, naturligtvis inte att lönen ska låsas fast en gång för

alla. Huruvida den parollen skall ställas måste vara helt beroende av den ekonomiska konjunkturen.

176. s. 189 r. 19. Naturligtvis tas frågan om partiet upp i ÖP, även om inte själva ordet ”parti” används. WG tycks inte ha fattat att Internationalen och dess sektioner är dessa partier. ÖP betonar nödvändigheten av att de nationella partierna tillför arbetarklassen en revolutionär strategi och en politisk ledning. Bristen på ledning ses i ÖP som den avgörande svagheten i den nuvarande konjunkturen. ”Den världspolitiska situationen i sin helhet karaktäriseras framför allt av den historiska krisen inom proletariats ledning” – så inleds ÖP.

177. s. 190 r. 1. Denna uppgift är hämtad ur Sayers/Kahns remarkabla bok *Den stora sammansvärjningen*. Dessa har i sin tur hämtat uppgifterna ur – Moskvarättegångarna, i första fallet från rättegången 1938, där Bessonov stod åtalad.

178. Jacques Doriot var aldrig trotskist. Han var medlem i det franska kommunistpartiets ledning under 20-talet och första halvan av 30-talet – då han var den som ivrigast utslöt trotskister och alla som visade sympati för Trotskijs ståndpunkter. Han utslöts 1934 och bildade året därpå en fascistisk organisation. Det existerade aldrig något samarbete mellan hans grupp och de franska trotskisterna.

179. s. 190 r. 7 Påståendena att trotskisterna skulle ha samarbetat med fascistpartiet är helt gripna ur luften. Däremot är det riktigt att det 1939 fanns två trotskistiska organisationer i Frankrike (egentligen fanns det fyra, om man räknar med de ”trotskistiska” grupper som inte anslöt sig till Fjärde Internationalen vid dess bildande; vi talar här dock endast om de två som uppstod genom en splittring av Internationalens sektion 1939). Dessa två grupper, POI och CCI, kom båda att begå felaktigheter under kriget. Då grupperna gick samman 1944 gick man igenom resp. grupps politik och analyserade noggrant felen. Ett referat av den kritik man kom fram till finns i P. Franks historik över Fjärde Internationalen (*Partisan* 1972), s. 45ff.

Vi har inte haft tillgång till Figueres bok, varifrån WG hämtat sina uppgifter. För att få information skrev vi till kamrat Pierre Frank som varit med i den trotskistiska rörelsen sedan början av 30-talet och som var med i den splittring som skedde 1939.

I sitt svar berättade han: ”De franska trotskisterna splittrades redan före kriget. Under kriget – eller åtminstone under en stor del av det – fortsatte denna splittring. Trotskisterna var de första som inledde illegala aktioner /mot ockupationsmakten/, ty, fram till dess att nazisterna inledde kriget mot Sovjetunionen, har ledningen för franska KP t.o.m. begärt tillstånd av de nazistiska ockupanterna att få ge ut *L'Humanité*. Inte en sekund stödde trotskisterna ockupationen. De två trotskistiska grupperna har en lång lista av arresterade, deporterade och dödade medlemmar, vilken börjar med sekreteraren i den största organisationen, Marcel Hic, som dog i Buchenwald...ingen av de trotskistiska grupperna har anslutit sig till en fascistisk organisation. Det är en infam lögn.” Han berättade vidare att Figueres är en professionell 'trotskistdödare' som är ansluten till franska KP, och som, när han inte beljager trotskister, skriver anti-maoistiska skrifter. (Brev från Pierre Frank till Kenth-Åke Andersson 1/10 1972).

Strax efter det vi sändt vår förfrågan till kamrat Frank, kom *FIB* 17 ut, där Jan Myrdal påstår samma sak som WG, men med lite mer detaljuppgifter. Vi har inte haft möjlighet att kontrollera hans uppgifter med kamrat Frank, men en kamrat sände oss en fotostatkopia på några sidor i en nyutkommen fransk bok, Jacques Roussel: *Les enfants du prophete, Histoire du mouvement trotskiste en France*. (förlag okänt). Myrdal anger inga källor, men genom en del stilistiska överensstämmelser kan man sluta sig till att denna bok varit hans källa. Det kan då vara intressant att se vad denna bok säger och vad Myrdal lägger till av egen inbillnings-

kraft. Enligt Roussels bok skall en av de trotskistiska grupperna (CCI, den som inte tillhörde Internationalen) under den första perioden av ockupationen gått in för taktiken att arbeta underjordiskt och revolutionärt i de fackföreningar fascisterna satte upp och som var de enda som tilläts. ”De hoppades där kunna organisera revolutionära kärnor.” (Roussel, s. 29). Huruvida denna uppgift stämmer vet vi inte, men om det var en korrekt strategi (vilket bestreds av Internationalens sektion) måste helt bero på det konkreta läget, och vi kan inte uttala oss i den frågan. Men detta är inte det viktiga. Det intressanta är nu att se hur denna uppgift filtreras i Myrdals medvetande: ”En annan trotskistisk grupp...var övertygade om att Hitler vunnit kriget och samarbetade därför med den fascistiska Petain-regeringens 'nationellt-revolutionära' ungdomsrörelse.” (FIB 17, s. 31). Observera här hur Myrdal förvränger uppgifterna. Där Roussel talar om revolutionärt underjordiskt arbete där talar Myrdal om ”samarbete”! Så får man verkligen inte handskas med sina källor!

Pierre Frank berättade i sitt ovannämnda brev att den franska sektionen kommer att ge ut en nyutgåva av en skrift från 1946, som dokumenterar trotskisternas aktivitet under andra världskriget, och dessutom lägga till faksimilutgåvor av viktiga artiklar från trotskistisk press under denna period. Detta material bör ytterligare kunna belysa frågan. Två kamrater i La Ligue Communiste har nyligen givit ut en bok: Denise Avenas/Alain Brossat, *De l'anti-trotskyisme. Elements d'histoire et de théorie* som är ett svar på några anti-trotskyiska böcker, bl.a. på Figueres bok. Deras svar behandlar dock mera de metodologiska frågorna och tar inte upp detaljproblem. (Maspero 1971)⁴

180. s. 190 r. 26. Påståendena om Japan och Kina är hämtade ur Sayers/Kahns bok och ur Moskvarättegångarnas protokoll. Det finns inga dokument som bestyrker påståendena.

s. 190 r. 34. Här börjar nu en serie citat som WG hämtat ur *Fourth International*. På Uppsala Universitetsbibliotek har de haft möjlighet att gå igenom 25 årgångar (1940-1963) av denna tidskrift, som gavs ut av den amerikanska sektionen, SWP. Under 25 år hinner det stå mycket i en tidskrift, som visar sig vara en felaktig, värdering och som kräver revideringar av eftervärlden. Normalt vore det ingen konst att ur 25 årgångar av en politisk tidskrift hitta märkliga omdömen. Vi beslöt att följa WG i spåren och åkte upp till Uppsala för att läsa igenom årgångarna. Vi kan omedelbart konstatera att WGs fiskafänge blivit magert (även om de som alla ”storfiskare” försöker ge ett annat intryck). Inga skåltal till Hitler, inga inbjudningar till folkfront med fascismen, inga uppmaningar att rösta på fascister i valet för att hindra socialdemokratin att komma till makten (såsom det tyska kommunistpartiet gjorde i Preussen 1930). Man har inte ens lyckats hitta några komprometterande uttalanden från Fjärde Internationalens ledning utan tvingas tillgripa lösryckta rader ur signerade artiklar, som utgör diskussionsmaterial och till en del personliga åsikter. För att lura läsarna tvingas WG gå tillbaka till sina gamla knep: citat ryckta ur sitt sammanhang, citat klippta i mitten, och t.o.m. direkta förfalskningar. WGs bottennapp visar en sak med eftertryck, som vi nu definitivt blev övertygade om när vi läste igenom tidskrifterna: Fjärde Internationalen är den enda kommunistiska organisation som inte behöver skämmas över sitt eget förflutna.

Det första citatet är ur en artikel av John G. Wright, och betitlad ”The situation in the Far East” (FI oct 1945, s. 295-300).⁵ Artikeln är skriven vid ett tillfälle då förhandlingar fördes om en koalitionsregering mellan KKP och Kuomintang, och det är detta som författaren

⁴ Det finns numera flera böcker, dokumentsamlingar m m om trotskisternas verksamhet under Andra världskriget. För en introduktion se [Trotskyisterna i Frankrike under den tyska ockupationen](#) av Per-Olof Mattsson samt [Recension av Yvan Craipeaus bok "Swimming Against the Tide. Trotskyists in German Occupied France"](#).

⁵ [Situation in the Far East](#), by E.R. Frank (som är en pseudonym för Bert Cochran, inte Wright)

varnar för. Han varnar för dessa illusioner om att man kan lösa Kinas problem genom samarbete med den kinesiska bourgeoisin och militärapparaten. Försöket att bilda en koalitionsregering blev bara en kort parentes i den kinesiska revolutionen, och Mao bröt snart med de försök till kompromiss som Stalin försökte tvinga KKP till. Den utvecklingen var ännu inte skönjbar när artikeln skrevs.

181. s. 191 r. 12. Ett citat ur en artikel med rubriken ”Nazi destruction of Soviet Economy”, även den skriven av John G. Wright. Den är skriven i ett läge när den nazistiska invasionen av Sovjetunionen ännu inte stoppats, och då den stalinistiska ledningen visade en oförmåga att leda motståndet. Citatet föregås av följande mening: ”Förvisso kan Sovjetunionen, tack vare sina socialistiska grund. valar, uthärda större bördor än något av de utvecklade kapitalistiska länderna. Men denna överlägsenhet är inte alls absolut. Sovjetunionens resurser är inte outtömliga; de kan torka ut. Såvida inte den stalinistiska regimen avsätts i tid etc.” (*FI* febr. 1942, s. 59).⁶

182. s. 191 r. 17. Ur en artikel ”On the war fronts” av Joseph Hansen, som tillhör ledningen för SWP. Något innan detta citat heter det: ”De klassmedvetna arbetarna försvarar Sovjetunionen som en proletariatets mäktiga fästning. En sovjetisk seger över Hitlers arméer skulle innebära början till ett nytt dynamiskt stadium av den socialistiska världsrevolutionen.” (*FI* maj 1942, s. 152).⁷

Det följande citatet (r. 24) är ur en artikel av John G. Wright ”What the Soviet Press reveals” och bygger på en genomgång av den sovjetiska pressen.

183. s. 191 r. 28. Ur en artikel av John G. Wright, ”25 years of the revolution”. WG klipper mitt i en mening. Den sista meningen lyder i sin helhet (det som kursiverats här är bortklippt av WG): ”Kampens fortsättning ställer alltmer tvingande arbetarna i Sovjetunionen inför frågan om hur man ska avlägsna denna stalinistiska mara *utan att försvåra försvaret vid fronten*. Därefter fortsätter författaren (vilket WG inte citerar): ”Endast förrädare kan sprida: lögnen att denna heroiska och tragiska kamp mot så svåra odds är en reaktionär kamp. De sovjetiska soldaterna, arbetarna och bönderna kämpar i ett av de mest progressiva krig som någonsin stått. De som försöker bortförklara deras otroliga militära mod och motstånd som en mentalitet hos slavar som drivs till slaktbänken, är endast värda förakt. Sanningen är att de inte kämpar för att bevara den stalinistiska byråkratins herravälde. Inte heller kämpar de, som den stalinistiska lögnen påstår, i ett nationellt krig för det 'heliga Rysslands' sak. De kämpar och kommer att fortsätta att kämpa till slutet för att skydda Oktoberrevolutionens landvinningar. De visar på slagfältet att Oktoberrevolutionen lever än – trots dess böddlar.” (*FI* nov. 1942, s. 341).⁸

Artikeln är f.ö, inte alls en kommentar till slagit vid Stalingrad, som WG vill påskina (det var inte avgjort vid den tiden). Vill man veta hur denna värderades inom Internationalen, kan man citera några rader ur en artikel av Felix Morrow från mars 1943: ”Stora massor över hela världen gläds över Röda arméns segrar. Utan att vara i besittning av en helgjuten teori, men likväl med en grundläggande klass lojalitet, förstår de att de sovjetiska segrarna också är deras segrar. De är absolut medvetna om skillnaden mellan en arbetarstat och dess kapitalistiska 'allierade'.” (*FI*, mars 1943, s.69)⁹

⁶ [Nazi Destruction of Soviet Economy](#), by John G. Wright

⁷ [On the War Fronts](#), by Joseph Hansen

⁸ [Twenty-five Years of the Revolution](#), by John G. Wright

⁹ [The Class Meaning of the Soviet Victories](#), by Felix Morrow

Vill man känna Fjärde Internationalens syn på Sovjet under kriget, är de auktoritativa källorna följande: "Försvara Sovjetunionen. Manifest från Socialist Workers' Party" (*FI*, juli 1941, s. 170-3) och "För Sovjetunionens försvar, Manifest från Fjärde Internationalen" (*FI*, okt 1941, s. 229-31).¹⁰

184. s. 192 r. 4. Det stämmer inte att Internationalens led tömdes under kriget. Tvärtom ökade medlemsantalet rent kvantitativt sett. Däremot tömdes organisationen på sin gamla kader, dock inte beroende på "trotskisternas aktivitet" utan på nazisternas aktivitet. Trotskisterna gasades nämligen ihjäl i koncentrationslägren, där stora delar av de europeiska ledningarna, satt (detta var den enda form av "samarbete" som existerade mellan trotskisterna och nazisterna).

P. Frank: *Fjärde Internationalen – ett bidrag till den trotskistiska rörelsens historia*, s. 40-48, och "Report on the Fourth International since outbreak of the war, 1938-48" (*FI*, dec. 1948, s. 251-55 och jan. 1949, s. 28-31).¹¹ Se även Ernest Germain (Mandel) inledning till A. Leon, [Marxismen och judefrågan](#). (Partisan 1970).

185. s. 192 r. 11. Deutscher fortsätter: "(Naturligtvis var också många f.d, stalinister, som aldrig utsatts för något trotskistiskt inflytande, också prominenta i de antikommunistiska korstågen, men då oftare som vulgära informatörer än som ideologiska inspiratörer)." Det är ju inte precis ett ovanligt fenomen att f.d. kommunister sedermera blir anti-kommunister och att de blir de mest rabiata reaktionärerna. I Sverige har vi ju Ture Nerman och internationellt finns en hel uppsjö sådana, ex.vis Artur Koestler. Också från trotskismen har det kommit en del sådana figurer, ex.vis just James Burnham (som dock inte medverkat i någon antologi med namnet "Jag trodde på kommunismen" – vad har WG fått det ifrån?) Angående de trotskistiska överlöparna kan man konstatera följande: de tillhörde oftast de som brutit med Internationalen före andra världskriget och ofta den grupp av "litterära trotskisanter" som hade haft lösa band med trotskismen, och inte deltagit i direkt politisk verksamhet. Denna grupp av "trotskisanter" (ett uttryck som allmänt används inom den trotskistiska rörelsen för att skilja ut dessa personer) beskrivs ingående av Deutscher III, s. 429-444.

s. 193 r. 2. Gratulerar! WG har för en gång skull rätt i sin kritik. Den artikel de citerar "The Stalinist 'Left Turn' and the internal crisis of the Kremlin regime" från *FI* april 1946¹², är dålig och innehåller en massa slappa formuleringar (artikeln är osignerad). Artikeln behandlar problemen ur en strikt ekonomisk synvinkel och orden om Tyskland som en "mäktig industristat" hänvisar enbart till frågan om Sovjet kan lösa sina ekonomiska problem med hjälp av den ockuperade delen av Tyskland (artikeln skrevs vid en tidpunkt då nedmonteringen av den tyska industrin var i full gång). Artikeln kommer fram till att de ekonomiska problemen inte kan lösas med hjälp utifrån. Men även med detta förbehåll är det riktigt att denna artikel är mycket dålig och uttrycker felaktiga ståndpunkter.

186. s. 193 r. 7. Här kommer en fantastisk förfalskning. Den artikel de citerar heter "Stalinism and Communism in Albania". Den är anonym, men författaren presenteras som "en av pionjärerna för kommunismen i Albanien". Tydligt är han inte trotskist, och tydligt är inte artikeln att betrakta som annat än "ett dokument" och en rapport om Albanien, inte som Inter-

¹⁰ Se: [Defend The Soviet Union](#), *Manifesto of the Socialist Workers Party* och [Manifesto of the Fourth International for the Defense of the Soviet Union](#).

¹¹ [Report on the Fourth International Since the Outbreak of War, 1939-48 \(Part I\)](#) och [Report on the Fourth International Since the Outbreak of War, 1939-48 \(Part II\)](#)

¹² [Stalinist "Left Turn" and the Internal Crisis of the Kremlin Regime](#)

nationalens värdering.¹³ Påståendet om att stalinismen överträffat fascismen i fråga om metoder och politik, är författarens värdering, inte redaktionens. Det syftar dessutom inte på regeringen i Albanien, utan på partiledningens roll i de inre partistriderna, som tycks ha varit mycket hårda och enligt författaren t.o.m. lett till mord (om denna uppgift är riktig kan vi inte uttala oss om). Nu till det andra citatet, som är intressantare, påståendet att Internationalen stödde den fascistiska invasionen av Albanien och ansåg att fascismen ”påbörjade vissa temporära förbättringar i massornas ekonomiska läge.” Detta citat återfinns faktiskt i den återopade artikeln (*FI* jan. 1949, s. 23), men där är det ett citat – från en stalinistisk fraktion, som uttryckte denna ståndpunkt vid grundningskongressen av det Albanska Kommunistpartiet. WG plockar alltså ut ett citat ur en trotskistisk tidskrift och påstår att detta citat uttrycker tidningens åsikt, när det i själva verket är så att tidskriften citerar en annan organisation, och till på köpet en fientlig organisation som den polemiserar med. Det vore som om man plockade ut ett citat från Nixon ur *Vietnambulletinen* och påstod att Nixon-citatet uttryckte DFFGs ståndpunkt. Det är sådana stalinistiska metoder som ger oss anledning att tala om en ”lögnens renässans”.

187. s. 193 r. 14. WG förvränger Internationalens syn på konflikten mellan Jugoslavien och Sovjet i slutet av 1940-talet, en förvrängning som fr.a. sker genom att påstå att Internationalen tidigare skulle ha angripit Jugoslavien och gjort en tvärvändning när Jugoslavien 1948 blev ”imperialistiskt”.

I P. Franks historik över Internationalen finns en värdering av stödet till Jugoslavien (s. 61ff.). De viktigaste dokumenten finns i samlingen *Class, party and state and the Eastern European Revolution* utg. av SWP.

188. s. 193 r. 29. Fjärde Internationalen tog naturligtvis inte avstånd från det koreanska folkets kamp mot USA-imperialismen. (Tyvärr har det blivit ett feltryck i WGs bok, vilket gjorde det mycket svårt att hitta rätt källa. De hänvisar till *FI* sept-okt 1951, där det dock inte står något om Korea; det skall vara *FI* sept-okt 1950). I detta nummer finns två artiklar om Korea-kriget. I den första, skriven av J.B. Stuart, behandlas den ekonomiska och politiska utvecklingen i Korea efterkriget. Förf. poängterar starkt att utvecklingen i Korea är en del av den koloniala revolutionen och ser de två ockupationsmakterna (dvs. ockupationen direkt efter krigets slut 1945; då amerikanska och sovjetiska trupper administrerade var sin del av Korea) ur detta perspektiv, huruvida de stärkte de revolutionära dragen eller de konservativa klasserna. Han konstaterar: ”Amerikanerna gick in i Korea som erövrare. De ignorerade fullständigt den koloniala revolutionen och sökte finna åtgärder för att krossa den, alltifrån direkt samarbete med de forna japanska myndigheterna till utnyttjandet av infödda reaktionärer som stod utan kontakt med det revolterande folket. I kontrast mot detta står den sovjetiska byråkratin, som, oberoende av sina egna motiv, erkände den koloniala revolutionen för vad den verkligen var och följaktligen anpassade sig efter den.” (s. 132) Han behandlar därefter jordreformen i norr och propagandan för nationellt enande, och massterrorn i söder, och ser detta som den underliggande faktorn i kriget: den sociala omvandlingen av Korea. Han avvisar bilden i amerikanska massmedia av att regimen i norr var en marionettregim åt ryssarna som ytterst ytlig (s. 134) och säger därefter: ”Liksom i det kinesiska inbördeskriget som ledde till att Chiang Kai-shek störtades, är kriget i Korea förankrat i en revolution som samtidigt utmanar den utländska imperialismen och som tenderar att föra in hela samhället i en omvandlingsprocess.” Därefter går författaren över till att diskutera stalinismens konservativa roll i den

¹³ Artikelförfattaren heter i själva verket Sadik Premtaj, som var en kommunistisk pionjär i Albanien. Hans artikel finns nu i svensk översättning på marxistarkivet: [Om den albanska kommunismen tidiga historia](#)

koloniala revolutionen; konstaterar att denna kommer att segra trots stalinismens förräderier och att dess seger i sin tur kommer att innebära stalinismens upplösning. Den andra artikeln om Korea är skriven av Michel Pablo, vid den tiden en av de ledande inom Internationalen. I denna artikel, som liksom den förra är skriven innan "FN" (dvs USA) började sända trupper till Korea, argumenterar Pablo för att man inte kan se kriget som en aggression – från norr! Detta på grund av att det är ett och samma land och ett land inte kan invadera sig självt. I den situationen gäller inte frågan vem som sköt första skottet utan den politiska bakgrunden till kriget. Pablo ser kriget som ett inbördeskrig som samtidigt är ett revolutionärt och anti-imperialistiskt krig. Resten av hans artikel är en polemik mot centristerna (POUM) som vill ställa sig neutrala i kriget; för revolutionärer finns det bara en väg, säger Pablo: att delta i den koloniala rörelsen och stödja den anti-imperialistiska kampen. Den koloniala kampen är inte bara nödvändig, den är också revolutionär och progressiv ur två synvinklar: "1) den förstör för alltid det kapitalistiska systemets jämvikt och driver in det i en ständigt och allt värre kris; och 2) i den mån den anti-imperialistiska revolutionen sprider sig över hela världen och kapitalismens kris fördjupas, stärks världsrevolutionen och sovjetbyråkratins regim undermineras – trots att det i det första stadiet kan tyckas tvärtom – i själva sin grundval." (s. 139). Därefter argumenterar Pablo för att USA-imperialismen trots sin tekniska och materiella överlägsenhet inte kommer att kunna krossa den koloniala revolutionen, varken i Korea eller i Indokina,

Kap. 19. Den nationella frågan och den nationellt-demokratiska revolutionen.

Angående detta kapitel hänvisar vi till den litteratur om den permanenta revolutionen, som redan anförts under kap. 6. Men WG och deras vänner kan ju begrunda följande ord av Lenin innan de breder ut sig för mycket om småbourgeoisins "revolutionära kvalitet" (s. 197): "Först tillsammans med 'alla' bönder mot monarkin, mot godsägarna, mot det medeltida systemet (och så till vida förblir revolutionen borgerlig, borgerligt-demokratisk). Sedan tillsammans med fattigbönderna, tillsammans med halvproletariatet, tillsammans med alla exploaterade mot kapitalismen. däribland mot landsbygdens rika, kulakerna och spekulanterna – och så till vida blir revolutionen socialistisk. Att försöka bygga en konstlad, kinesisk mur mellan den förra och den senare, att skilja dem åt genom någonting annat än graden av proletariatets förberedelse och graden av dess sammanslutning med landsbygdens fattiga, innebär den största förvrängning av marxismen, innebär att den banaliseras och ersätts med liberalism. Det skulle innebära, att man med hjälp av skenlärda hänvisningar till bourgeoisins framstegsvänlighet i förhållande till det medeltida systemet skulle smugla igenom ett reaktionärt försvar av bourgeoisin i förhållande till det socialistiska proletariatet." (Lenin, Den proletära revolutionen och renegaten Kautsky" i *Valda verk* II:2, s. 111f). Ang. Vietnam upprepar WG här nästan ordagrant vad som står i den broschyr de skrivit för Uppsala FNL-grupp. Vi hänvisar till vårt svar, *Revolutionär marxism...* s. 31-35, och till den mer omfattande dokumentationen i Kaj Håkanssons *Stalinismen...* s. 25-31.

Det citat ur *Fourth International* från 1946 som återges på s.202 och 204 är skrivna omedelbart det stilleståndsavtal som slöts mellan Frankrike och Vietnam, och som gav Frankrike rätt att åter sända trupper till Indokina. Fjärde Internationalen varnade för dessa kompromisser med imperialismen och fick rätt. Ett halvår senare började Frankrike det andra indo-kinesiska kriget, och redan under våren 1946 hade de börjat manipulera genom att proklamera södra delen av Vietnam som en separat enhet. (Citaten s. 204 är från franska upplagan, *IVeme Internationale*, som vi inte haft tillgång till och därför inte kunnat kontrollera). Se även följande broschyrer: *Vietnam, Laos, Kambodja – samma kamp* (Barrikad 1 1971) och Alain

Bertrand, *Den indokinesiska revolutionen* (Rött Forum 4 1972), båda utgivna av RM F.

Kap. 20. Sovjetunionen skiftar färg

I detta kapitel går WG in för att bevisa att Sovjetunionen idag är kapitalistiskt. Deras argumentering och motivering är hittills det utförligaste material som kommit i denna fråga från KFMLs håll. Förf. går efter en förenklad modell: de vill bevisa att det inte råder socialism i Sovjetunionen. Genom den rena uteslutningsmetoden kommer de så fram till att det måste råda kapitalism. Men det finns naturligtvis flera alternativ. Vi är eniga med WG om att Sovjetunionen inte är socialistiskt. Men vi hävdar att det inte heller är kapitalistiskt. Vi hävdar att Sovjetunionen är ett övergångssamhälle som fortfarande – liksom under Stalin – befinner sig emellan kapitalism och socialism i en ständig omvandling. Denna fråga har stötts och blötts inom den trotskistiska rörelsen och man har här skaffat sig en rik erfarenhet av de begreppsliga och praktiska konsekvenserna av olika teorier. I princip kan man säga att det finns följande teoretiska möjligheter att besvara frågan om Sovjetunionens klasskaraktär:

- a) Sovjetunionen är socialistiskt. Denna ståndpunkt hålls naturligtvis officiellt av sovjetiska officiella talesmän och av sovjetiska massmedia. Den förs även fram av de officiella kommunistpartierna världen över, ex.vis av Vpk.
- b) Sovjetunionen är kapitalistiskt. Denna ståndpunkt hålls av maoisterna och en del teoretiker (ex.vis Bettelheim). Kineserna brukar spetsa genom att påstå att Sovjet också är fascistiskt. De praktiska konsekvenserna av denna teori skall vi behandla nedan.
- c) Sovjetunionen är ett övergångssamhälle, vars statsapparat är en degenererad arbetarstat styrd av ett byråkratiskt skikt. Detta är Fjärde Internationalens och de flesta trotskistiska grupperingars ståndpunkt.
- d) Sovjetunionen är ett nytt produktionssätt, som varken är kapitalistiskt eller socialistiskt, som styrs av en härskande klass. Denna teori finns i olika varianter: ett statskapitalistiskt produktionssätt (International Socialism), byråkratisk kollektivism (Burnham) och slutligen Kuron-Modzelewskis ståndpunkt som är att byråkratin är en klass, men att samhället är ett övergångssamhälle. Deras ståndpunkt ligger mittemellan c och d, och även om den teoretiskt sett skiljer sig från Fjärde Internationalens, blir de praktiska konsekvenserna desamma.

Man bör när man diskuterar Sovjetunionens karaktär vara medveten just om de praktiska konsekvenserna. För Fjärde Internationalens ståndpunkter blir slutsatserna följande: i händelse av ett krig med imperialismen kommer Fjärde Internationalen att försvara Sovjetunionen eftersom detta land representerar ett framsteg jämfört med kapitalismen och eftersom ett nederlag för Sovjet skulle innebära en seger och ett stärkande av kapitalismen och imperialismen. Samtidigt sätter Fjärde Internationalen upp målsättningen att via en politisk revolution störta byråkratin i arbetarstaterna och återupprätta sovjetmakten.

För maoisterna blir de praktiska slutsatserna mer besvärande. De måste rent allmänt anse att Sovjetunionen behöver en ny social revolution och att man bör återupprätta de förhållanden som rådde på Stalins tid. De kommer därigenom att ignorera frågan om sovjetmakten. Men dessutom bär den maoistiska teorin med sig andra och avsevärt besvärligare konsekvenser. Om man anser att Sovjetunionen är kapitalistiskt, då måste man i händelse av en konflikt mellan Sovjet och ex.vis USA inta en neutral attityd och hävda att striden är en inom-imperialistisk kamp, där marxister inte tar ställning för den ena eller andra kapitalismen. Nödvändigheten av att försvara Sovjetunionen i krig bortfaller. Om de dessutom anser att Sovjet är fascistiskt (som kineserna gör och som WG tydligen håller med om, se s. 225), då måste de

till följd av sin egen fascism-teori och Folkfrontsteori, anse att den demokratiska kapitalismen och imperialismen är det mindre onda och följaktligen stödda USA-imperialismen vid ett krig med Sovjetunionen. I den revolutionära strategin inom Sovjet måste de till följd av Folkfrontsidén göra en allians med den liberala, pro-kapitalistiska oppositionen och som ett första mål sträva efter att störta fascismen och upprätta en borgerlig demokrati i Sovjet. I praktiken kommer maoismen genom sin grumliga analys av Sovjet att kunna få kontrarevolutionära konsekvenser.

Några litteraturtips: maoisternas ståndpunkter kommer fram i olika kinesiska publikationer och i Bo Gustafssons antologi *Socialkapitalismen* (Tema 1971). En mer sofistikerad maoism står Bettelheim för. Hans *Socialism och ekonomisk planering* har givits ut av Partisanförlaget (1971).

Följande verk kan nämnas som belyser Fjärde Internationalens ståndpunkter: L. Trotskij *Den förrådada revolutionen* (Partisan 1969) är den grundläggande teoretiska analysen, som fullföljs och utvecklas i en mängd artiklar av Trotskij från 1930-talet. Dessa kan man lättast återfinna i de olika årgångarna av *Writings of Leon Trotsky* som hittills utkommit i sju band (1933-1940) och som kommer i ytterligare sex (1929-33). Trotskij *Till marxismens försvar* (Partisan 1972) innehåller en polemik mot de som höll ståndpunkten att Sovjet var ett helt nytt produktionsätt och att den styrdes genom ”byråkratisk kollektivism”. Partisan har i Röda Häftet 11/12 gett ut F. Charlier, *Är Sovjetunionen kapitalistiskt?* som i den svenska utgåvan har underrubriken ”en redovisning av Fjärde Internationalens ståndpunkter”. Denna underrubrik, som antyder att skriften är auktoriserad, har självsvåldigt satts dit av förlaget och har ingen motsvarighet i det franska originalet. Skriften är också en förenkling av trotskismen och den har tappat bort alltför många nyanser och alltför mycket av Fjärde Internationalens totala översikt av problemet för att kunna auktoriseras. Läsaren rekommenderas här att istället gå till kamrat Mandels olika skrifter, ex.vis *Övergångssamhället* (Rött Forum 3 1972), ett föredrag i Lund i maj 1972, som är en alldeles utomordentlig argumentation och analys av problemet. Den är lämplig som introduktion. I Mandel grandiosa arbete *Marxist Economic Theory* (1962; Merlin Press 1971) finns ett kapitel om ”övergångssamhället” och ett om ”socialistisk ekonomi” (s. 605-689) som ger en total översikt¹⁴. På tyska har utgivningen börjat av Mandels artiklar om frågan: *Zur Theorie der Übergangsgesellschaft I* (utg. av permanente revolution 1972), vilken innehåller tre utomordentliga artiklar. Partisan har även (1969) givit ut Kuron-Modzelewskis *Brev till polska arbetarpartiet*. Den ”statskapitalistiska” uppfattningen kommer bäst fram i Tony Cliffs *Russia – a marxist analysis* (International Socialism 1970). En central klassiker för att förstå hela problematiken är slutligen: Nikolaj Bucharin, *Ökonomik der Transformationsperiode* (1919; Rowohlt 1970).

Detta kapitel ligger utanför själva ämnet i WGs bok. Det ligger inte heller inom ramen för detta svar att analysera kapitlet, inte heller att egentligen granska det. Jag har inte kontrollerat de källor WG här använder sig av, och därför kan jag inte uttala mig om hur de behandlar dem. Man bör dock konstatera att de nu hamnar i de svårigheter som de tidigare (s. 164) raljerade över: källmaterialet finns inte tillgängligt. WG är medvetna om problemet (s. 209), men drar inte ut konsekvenserna i sin framställning. Ingenstans diskuterar de källkritiska problem, de nöjer sig med en from förhoppning att ”framställningen är korrekt”. Svagheterna märks kanske tydligast i behandlingen av ”Stalins sista strid”. ”Stalin som säkerligen angivit riktlinjerna för verksamhetsberättelsen måste ha varit medveten om att i partiets alla instanser insmugit sig fientliga element...” (s. 213, vår kursiv). Och på nästa sida kommer ett nytt

¹⁴ Denna viktiga bok finns i nu svensk översättning: [Marxismens ekonomiska teori](#)

”bevis”. Stalins sista intervju: ”Ryska bönder vet hur man handskas med vargar. Man måste tillintetgöra dem. Men vargarna känner till det och uppför sig på motsvarande sätt.” WG kommenterar: ”Stalin syftade säkerligen i det något gåtfulla uttalandet, på de ledande personer, sådana herrar som Chrusjtjov, Brezjnev och Kosygin, som slagit in på den revisionistiska vägen...” (s. 214, vår kursiv.) Och nu följer slutsatsen: ”Stalins sista strid var således (!) en strid mot revisionismen, mot kapitalismens återupprättande i Sovjetunionen.” (s. 214 vår kursiv.) Detta är önsketänkande, inte en vetenskaplig argumentation.

Vi skall här bara ta upp några felaktigheter som vi kontrollerat:

189. s. 222 r. 13. Här sliter WG ut en enda rad ur Lenins argumentation för NEP och försöker ge den ett egenvärde, och t.o.m. se den som en uttömmande definition av vad kapitalism är. Detta är naturligtvis helt felaktigt. Lenin talar utifrån en situation i övergångssamhället, där staten håller industrin och monopolet över utrikeshandeln. ”Naturligtvis innebär en fri marknad att kapitalismen växer fram; det finns ingen anledning att blunda för detta. Och den som gör det kommer bara att bedra sig själv. Kapitalismen kommer att uppstå varhelst det finns småföretag och fritt utbyte. Men skall vi frukta den när vi har kontroll över fabrikena, transporten och utrikeshandeln? Låt mig upprepa vad jag sade redan då /1918/: jag tror att det är oomkullrunkeligt att vi inte behöver frukta denna kapitalism. Koncessioner tillhör denna typ av kapitalism.” (*Coll. Works* bd 32, s. 296).

190. s. 228 r. 21. WG försöker dra in Lenin i sin maoistiska teori om att klasskampen fortsätter under socialismen. Detta är helt fel. Om man skiljer mellan övergångssamhälle (proletär diktatur) och socialism, som Lenin gör, blir citaten klarare. Till detta kan dessutom läggas följande ord av Lenin: ”Så länge klasserna finns till är klasskampen oundviklig. Under övergångstiden från kapitalism till socialism är tillvaron av klasser oundviklig, och Rysslands kommunistiska partis program fastställer fullt bestämt, att vi endast tar de första stegen i övergången från kapitalismen till socialismen. Därför måste kommunistiska partiet och sovjetmakten samt även fackföreningarna öppet erkänna, att en ekonomisk kamp är förhanden och att den är oundviklig, till dess elektrifieringen av industrin och lantbruket åtminstone i huvudsak slutförts och därmed alla rötter för småhushållningen och marknadens herravälde beskurits.” (*Valda verk* II:2, s. 649, citatet är från 1921).

191. s. 233 r. 30. I den mån detta påstående gör anspråk på att vara ett verifierbart påstående är uppgiften helt felaktigt. I själva verket visar det sig att både Chrusjtjov och hans efterföljare har fortsatt den anti-trotskyistiska kampanjen (under de senaste åren har ju Stalin t.o.m. rehabiliterats i Sovjet). I sitt hemliga tal vid partikongressen 1956 talar Chrusjtjov mycket uppskattande om utrotningen av den trotskyistiska oppositionen. ”Vi måste fastslå att partiet förde en allvarlig kamp mot trotskister, högermän och borgerliga nationalister och att det ideologiskt avväpnade alla fiender till leninismen. Denna ideologiska kamp var framgångsrik, vilket ledde till att partiet stärktes och härdades. Här spelade Stalin en positiv roll.”

Se Chrusjtjovs hemliga tal, vilket publicerats i utdrag i *Bör Stalin återupprättas?*. Texter från den underjordiska debatten i Sovjetunionen (PAN 1970), en antologi som f.ö. bär vittnesbörd om nystalinismen inom Sovjets ledning. Chrusjtjovs tal tycks inte i sin helhet ha publicerats på svenska. Det kommer att ges ut av RMF i höst tillsammans med ett annat historiskt dokument, nämligen kommentaren till talet från Fjärde Internationalen, ”Vad Chrusjtjov inte sade”. Graden av Chrusjtjovs ”anti-stalinism” får man f.ö. en aning om ifall man betänker att

det hemliga talet inte har publicerats i Sovjet och inte ens erkänts offentligt.¹⁵

192. s. 234 r. 10. Här börjar en serie citat från Deutscher. Vi hänvisar till vad vi tidigare sagt många gånger i denna genomgång (se ovan nr 1): Deutscher är partilös och hans uppfattning är inte representativ för Fjärde Internationalens ståndpunkter. Det är kanske allra mest märkbart i just frågan om ”avstaliniseringen”, där Deutscher hyste överdriva förhoppningar om att byråkratin skulle reformera bort sig själv, en ståndpunkt som inte delas av Fjärde Internationalen. Till skillnad från Deutscher hyste Internationalen inga illusioner om detta.

För auktoritativa uttalanden hänvisar vi här till ovannämnda artikel, ”Vad Chrusjtjov inte sade”. Tills vidare hänvisar vi till ett specialnummer av *Quatrième Internationale* 1956 om konsekvenserna av Chrusjtjovs tal (men den kommer som sagt snart ut på svenska). Fjärde Internationalen förutsåg till yttermera visso denna utveckling. Här hänvisar vi till den centrala texten, ”Stalinismens uppgång och nedgång” från 1954 (följd av en senare text, ”Stalinismens nedgång och fall”, 1957). Båda är under översättning till svenska. De finns nu i *The Development and Disintegration of World Stalinism* i serien *Education for Socialists*. (WG citerar längre ned på s. 234 ett uttalande från 'Fourth International'. Troligen avse de tidsskriften *International Socialist Review*, som var organ för SWP och som tidigare – före 1952 – hetat *Fourth International*, men som bytte namn i samband med att SWP lämnade Internationalen. Vi har inte kontrollerat citatet och vet inte sammanhanget. Men vi är beredda att satsa på att citatet följs av en kritik av bristerna i Chrusjtjovs ”antistalinism”

Kap. 21. Den revolutionära rörelsen och dagens svenska trotskism.

I detta kapitel gör WG anspråk på att skriva en historik över den svenska vänstern under de senaste 6-7 åren och särskilt av uppkomsten av en trotskistisk rörelse. Denna del av deras bok kommer ev. att besvaras av en annan kamrat i vår organisation, och därför tänker vi ta ganska lätt på det här kapitlet. Vi skall dock ta upp några felaktigheter som vi observerat.

193. s. 241-2. Observera här att det inte av citaten i SAFs skrift framgår att de skulle tycka om trotskisterna och ogilla KFML. Det är i WGs sammanbindande text som man talar om att SAF ”hoppas” på trotskisterna. Vi har inte läst hela SAFs skrift (varför publicerar Gnistan f.ö. bara utdrag? Det är rent kriminellt att hjälpa till att gömma undan dessa dokument från klassfienden. Publicera hela skriften! Eller skicka den till oss, så publicerar vi den!) Citaten bevisar inte det WG vill bevisa.

194. s. 243. Här återkommer den infantila världsbild av en enda sammansvärjning som WG dokumenterat redan på de första sidorna i sin bok. Deras bukett av namn är av mycket olika karaktär. Filmen ”Bekännelsen” bygger på Artur Londons memoarer, en av de anklagade i rättegången i Prag 1952; ingen som läst Solzjenitsyns storartade romaner kan sväva i tvivelsmål om att han är en av vårt sekels största författare; *Bör Stalin återupprättas?* är några texter från den underjordiska oppositionen i Sovjet. Däremot bör man vara skeptisk mot Chrusjtjovs memoarer som kan vara en förfalskning¹⁶ och likaså är Conquests *Den stora terrorn* ett ovetenskapligt och tvivelaktigt arbete. Det har värde som ett faktamaterial men inte som en vetenskaplig analys.

195. s. 243 r. 17. Den ”Bonniers Trotskij-våg i slutet på 20-talet och början av 30-talet” som WG talar om är nog en fiktion. Under dessa 20 år publicerade Bonniers förlag – 1 (en) bok av Trotskij, *Det verkliga läget i Ryssland* (1929). I övrigt utkom endast ytterligare ett arbete av

¹⁵ Chrusjtjovs tal finns oavkortat i svensk översättning på marxistarkivet: [Chrusjtjovs tal 1956](#).

¹⁶ Det är de inte, vilket bl a Chrusjtjovs son intygat (det var han som såg till att manuskriptet kom till väst).

Trotsky under 30-talet, självbiografin *Mitt Liv*, som kom ut på Natur och Kultur 1937. Inte ens om man slår ihop dem är det alltså befogat att tala om en ”våg”. Däremot publicerade det kommunistiska förlaget Fram ett flertal Trotskyverk på svenska under första halvan av 20-talet, då man också i den kommunistiska pressen kan finna ett flertal artiklar av Trotsky. Av den bibliografi över Trotskij's verk som nu publicerats (Louis Sinclair, *Leon Trotsky. A bibliography*. Hoover Bibliographical series 50, 1972) framgår att det inte publicerats någonting på svenska av Trotsky mellan 1937 och 1967. Däremot är det riktigt att det kommit ett flertal arbeten under de senaste åren, de flesta på Partisanförlaget. Detta kan man naturligtvis se som en del av en sammansvärjning om man har den läggningen. Men man kan också se det som en del av den kraftiga renässans för marxismen som skett under senare hälften av 60-talet och 70-talet och som aktualiserats flera viktiga marxistiska klassiker.

196. s. 243 , r. 28. Mario Grut är inte medlem av någon trotskistisk organisation och det går knappast att beskriva honom som ”trotskist” i någon av ordets bemärkelser. Han står inte heller som ”saklig granskare” för Deutschers trebandsbiografi över Trotsky, däremot står han som ”språklig granskare” av översättningen av första delen av biografien. Vi har inte läst hans pornovell och kan inte uttala oss om den; än mindre kan vi göra några jämförande studier med porr i allmänhet, men här får vi väl lita på Wickmans och Gustafssons sakkunskap.

s. 244 r. 11. Redan Lenin konstaterade att borgarna i efterhand försöker förvandla stora revolutionärer till harmlösa ikoner, ”alltmedan den revolutionära lärans innehåll kastreras, banaliseras och får sin revolutionära skärpa avtrubbad.” (*Staten och revolutionen*, Tema 1964, s. 13). Lenin fick själv vederfaras detta öde – men de som gick i bräsch för det var Stalin och hans anhängare, som förolämpade den store revolutionären. Lenin genom att placera honom i ett mausoleum, som om han vore en egyptisk faraon. Kamrat Lenin fick inte ens en anständig begravning.

Att borgarna inte försökt förvandla Stalin till en ”harmlös ikon” beror på att han duger bättre som han verkligen var – en tyrann. Istället är det KFML och KFMLr som här försökt omvandla Stalin och sökt skapa en myt kring honom. Detta sker efter en viss arbetsfördelning. KFML försöker förvandla Stalin till en ”harmlös ikon” medan KFMLr tagit på sig den oändligt mycket svårare uppgiften att förvandla honom till en ”stor revolutionär”...

197. s. 245 r. 15. Här återkommer det dumma påståendet att Nils Flyg var trotskist. En lögn blir sanning bara den upprepas tillräckligt många gånger, tror WG. Se ovan nr 7.

s. 245 r. 19. Tyvärr har WG här fel (eftersom det s.a.s. är till vår favör har vi inte räknat in det i listan). Skillnaderna mellan Bolsjevikgruppen och Revolutionära Marxister utjämnades inte snabbt och samgåendet var ingen enkel process. Tvärtom lutrades RMF redan vid sin födelse genom en organisatorisk kris. Se inledningen till detta svar. Medlemmar i RMF har möjlighet att studera materialet från den interna debatten från denna kristid. (Frågan har knappast det intresset att det är mödan värt att publicera dokumenten, annars är vi i princip inte förtegnade om denna historia).

s. 246 r. 9. Observera här hur WG vadar i utlänningshets. Ingenting är tydligen för äckligt för dem. Vi ser i RMF naturligtvis ingen skillnad mellan svenskar och icke-svenskar; vi anser det inte heller märkvärdigt om utländska kamrater deltar i vårt arbete; varför skulle de inte göra det i en situation när det finns nära en halv miljon utlänningar i Sverige? Är det från sitt gnuggande mot fackbyråkratin i LO som WG snappat upp detta utlänningshat? (LO använde sig av exakta detta argument under strejkvågen 1969-70). (Det är i detta sammanhang ett sidospår att WG dessutom har rent sakligt fel i några av de fall de räknar upp). Viktigt är att vi

här har sett ett exempel på den rasism som KFML är beredd att utnyttja för sina egna syften.

s. 248 r. 6. Här framför WG en verkligt originell teori om kapitalismen. ”Kapitalismen kan liknas vid en sådan cancersvulst på mänskligheten”. Kunde ingen i KFML ha talat om för dem att kapitalismen faktiskt är ett produktionssätt och inte en sjukdom. Är det ”doktorerna i KFML” som försöker ”operera” in ett sådant synsätt?

198. s. 248 r. 26. Här försöker WG blanda samman korten genom att spåra Bolsjevikgruppens ursprung i den ”appelianska” oppositionen i Lunda-Clarté 1968. Det enda gemensamma är att båda oppositionerna, som har helt olika innehåll, uppstod i samma stad och i samma organisation. Man måste här ta hänsyn till de villkor som råder i en studentstad, där medlemsammansättningen i en revolutionär organisation hela tiden förändras genom att medlemmarna blir klara med examen och flyttar. Det är naturligtvis helt meningslöst att använda sig av en sådan polemik. Det är dock allmängods inom KFMLs ledning, och det skulle inte förvåna oss om ledningen nu använder samma grepp mot den opposition i Uppsala som Wickman och Gustafsson tillhör. Säkert kommer de nu att få höra att också i Uppsalas Clarté och KFML-avdelning fanns det en stor skara ”rebeller”. (Man kan t.o.m. utnyttja det faktum att en av de värsta 'Trotskij-dödarna' i Uppsala och en person som spelat en aktiv roll bakom kulisserna vid tillkomsten av WGs bok – en viss Knut Carlqvist – var ledande inom rebellrörelsen. Detta kan kanske ge WG en tankeställare om att människor faktiskt lär sig av sina erfarenheter eller att de kan byta åsikt). Det finns inget gemensamt i politisk uppfattning eller i teoretiska grundfrågor mellan oppositionen i Lund 1968 och Bolsjevikgruppen 1970 eller RMF 1971. RMFs syn på avtalsfrågor framgår av olika artiklar i *Mullvaden*.

s. 252 r. 4. WG försöker här rida på populistiska vågor och talar om nödvändigheten av ett enkelt språk. Deras formuleringar av detta stora problem är dock mycket ofullständiga och oklara. Ett enkelt språk kan inte bli ett självändamål. Naturligtvis skall man inte krångla till en sak i onödan, men man kan inte heller bannlysa komplicerade tankegångar och komplicerade tankar i den mån de just kräver nyanseringar och komplikationer. Den marxistiska teorin är komplicerad och den kräver en viss intellektuell förberedelse. Marx' egna arbeten är oerhört svåra, ex. vis *Kapitalet* eller *Grundrisse*, och samma sak gäller Lenins teoretiska utredningar. Det finns ingen anledning att här rucka på det teoretiska arbetet i ett missriktat folkbildarnit. En teoretisk analys måste använda sig av ett teoretiskt språk. Däremot är det partiets uppgift att bl.a. fungera som en förmedlare mellan den marxistiska teorin och de direkta behoven och att genom en effektiv agitation föra ut paroller och krav som är omedelbart fattbara för arbetarna och som utgår från deras nuvarande medvetenhet. Detta är grunden både för övergångsstrategin och för Lenins partiteori (att tillföra arbetarklassen den marxistiska teorin som inte är en spontant tillkommen teori).

199. s. 258 r. 1. Här gör WG en märklig feltolkning av begreppet ”produktivkrafter” som de tror enbart innefattar ”verktyg, maskiner och människans kunnande” (s. 257). I själva verket innefattar begreppet mycket mer, bl.a. också människorna själva som Engels påpekar i polemik mot ”vulgärmarxisterna”, och som han t.o.m. kallar för den viktigaste produktivkraften. Därför är det helt poänglöst att försöka spela ut produktivkrafter mot människor som WG gör här. Kritiken i *Bolsjevik* 1 gällde just att KFML på ett rent abstrakt sätt tar upp enbart människorna och inte ser dem som en enhet med övriga produktivkrafter.

200. s. 261 r. 20. Här har WG missförstått Marx. De har fått för sig att Marx talar om två steg i kunskapstilläggnelsen, från det konkreta till det abstrakta och sedan tillbaka igen. I själva verket talar Marx om två skilda metoder och han utdömer dessutom den första metoden som ovetenskaplig. Det är inte heller fråga om rena sinnesintryck i någotdera fallet, utan om två

metoder av begreppslig kunskap. ”Det tycks vara det riktiga att börja med det reella och konkreta, den verkliga förutsättningen, alltså t.ex. att i ekonomin börja med befolkningen, som är hela den samhällseliga produktionsaktens grundval och subjekt. Men detta visar sig vid närmare skärskådande vara falskt. (vår kursiv) Befolkningen är en abstraktion om jag t.ex. bortser från de klasser den består av. Dessa klasser är i sin tur ett tomt ord om jag inte känner de element de beror på. T.ex. lönearbete, kapital...Skulle jag alltså börja med befolkningen skulle jag på analytisk väg komma mot allt enklare begrepp; från det inbillat konkreta till det allt tunnare abstrakta, tills jag skulle nå de allra enklaste bestämmningarna...Den första vägen är den som ekonomin historiskt sett har tagit...Så snart dessa enskilda moment mer eller mindre fixerats och abstraherats tog de ekonomiska systemen vid, vilka från det enkla – arbete, arbetsfördelning, behov, bytesvärde – går vägen upp till stat, utbyte mellan nationer, världsmarknad. Den senare är uppenbarligen den vetenskapligt riktiga metoden. Det konkreta är konkret eftersom det utgör sammanfattningen av många bestämmningar, alltså enhet i mångfalden.”

Karl Marx, *Grunddragen i kritiken av den politiska ekonomin* (Tema 1971), s. 30f. (övers. här något reviderad). Det tyska originalet finns i Karl Marx, *Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie* (Europ. Verlagsanstalt), s. 21f.

Marx visar alltså i själva verket här att det endast är den andra metoden som leder till en konkret kunskap, medan den första är en omväg till kunskapen och på sin höjd leder till abstrakt kunskap; dess begrepp är kaotiska; först om det enskilda begreppet styckas sönder och man ser de ingående begreppens inre sammanhang och inre ordning blir de till meningsfyllda och användbara begrepp: ”befolkningen” blir då ”en rik totalitet med många bestämmningar och relationer”. Marx talar sålunda inte om två stadier i tänkandet (såvida man inte ser det rent historiskt) utan om två olika metoder för att nå kunskap.

WG frågar därefter retoriskt varifrån Marx fick sina begrepp. Kom de från himlen? Förvisso inte. Frågan är alltför allvarlig för att skämtas bort. Marx fick sina begrepp från den klassiska nationalekonomin. Men han övertog inte bara dessa begrepp; han omvandlade dem i en kritisk process och ordnade dem inbördes (omvandlade dem till vetenskapliga begrepp).

s. 269 r. 12. Observera här hur empiricismen griper tag i WG och gör att de inte kan förstå ett teoretiskt resonemang.

201. s. 269 r. 27. Strukturalismen kan knappast beskrivas som en ”politisk riktning”, utan är snarast en vetenskapsteoretisk modell för kunskapstillägnelse (men den har naturligtvis vissa politiska implikationer). Dess problem består knappast i att den inte skulle se ett samband mellan olika skikt eller strukturer, det är faktiskt just detta samband strukturalisterna arbetar med. Strukturalismens svårigheter ligger snarare i att de med hjälp av sina egna begrepp inte kan förklara rörelsen inom dessa strukturer och deras omvandling till andra strukturer; dvs strukturalismen har svårigheter att i sin modell integrera dialektiken.

202. s. 284 r. 20. RMF vill inte skapa en ”allmän antiimperialistisk och socialistisk front”, än mindre är det fråga om att denna front skulle stå på en trotskistisk plattform. Istället vill RMF verka för en annan typ av enhetsfront än den DFFG utvecklats till. RMF strävar efter att på en minimiplattform bygga upp en enhetsfront där alla de deltagande organisationerna och aktivisterna har rätt att propagera för sina ståndpunkter under förutsättning att de inte bryter mot minimiplattformen. En sådan enhetsfront vill SKI (Solidaritetskommittén för Indokina) bli, alltså en enhetsfront av den typ som Komintern skisserade på sin fjärde kongress. För en analys av enhetsfrontsbegreppet, se ovan angiven litteratur på nr 34.

203. s. 296 r. 30. ”Under socialismen kommer statsapparaten naturligtvis att skäras ned.”

Fantastisk mening. Vet inte WG ens elementa om marxismen? Vet de inte att staten dör bort efter den proletära revolutionen och slutligen försvinner?

Sammanfattning.

204. s. 307-08. Här förvanskar WG Trotskijs uppfattning genom att inte tala om att han syftar på förhållandena efter den proletära revolutionen, och att detta i sin tur endast är en av de tre aspekterna han lägger på teorin om den permanenta revolutionen (sammantvinningen av den borgerligt-demokratiska och den proletära revolutionen, den socialistiska revolutionens fortsättning under övergångsperioden, och revolutionens internationella sammanhang). Hela sammanhanget klargörs i den sammanfattning av teorin som WG citerar endast en bit ur Det finns i Trotskij-antologin *Den permanenta revolutionens epok* s. 52-55 och även i Trotskijs *Den permanenta revolutionen* (utkommer i höst).

205. s. 309 r. 23. WG har här inte ens fattat elementa i Trotskijs teorier. Han hävdar naturligtvis inte att det var meningslöst att göra revolution i ett efterblivet land; tvärtom innebär ju hans teori en förklaring till varför det var möjligt att göra det. Se härom Trotskijs *Resultat och framtidsutsikter*. (Partisan 1972) och särskilt förordet från 1919, där han polemiserar mot Kautsky i just denna fråga.

206. s. 310 r. 1. Det finns ingen text från RMF eller Fjärde Internationalen där man talar om nödvändigheten att ansluta sig till EEC. Det är nonsens. Tvärtom bekämpar vi en sådan anslutning, men vi för fram en annan taktik än KFML för att nå detta mål.

s. 310. Krassos artikel är ett första inlägg i en mycket intressant debatt mellan honom och Ernest Mandel om "Trotskijs marxism", som ursprungligen gick i *New Left Review* 1967-8, och som sedermera översatts till de flesta europeiska språk. På svenska har Krassos artikel översatts inte mindre än tre gånger. Den finns i en utomordentligt förvanskad form och under annat författarnamn i *Clartés* oktobernummer 1967, under Krassos namn i *Konkret* nr 1 1968 och sedan i *Zenit* nr 19 1970. Hela debatten mellan Krasso och Mandel har så även utkommit i boken: Krasso/ Mandel: *Trotskijs marxism – en debattskrift* (Cavefors 1971). Krassos artikel är troligen det intelligentaste som skrivits i fråga om kritik av Trotskij, men detta hindrar inte att hans utgångspunkt är felaktig. Svagheten i hans analys visas i att han vill härleda hela Trotskijs åskådning till Trotskijs kritik av Lenins partiteori från 1904, ett arbete som han inte ens har läst och därför endast kan referera i stympad form. (det finns naturligtvis en enhet i Trotskijs tänkande – men denna enhet består inte av kritiken av Lenins partiteori utan av hans teori om den permanenta revolutionen). Mandel har i sitt svar visat på de svaga teoretiska grunderna i Krassos essä och av Krassos andra inlägg kan man se att han är mycket skakad av kritiken, och i sitt sista inlägg skakar Mandel sönder honom och plockar ihop bitarna. Polemiken mellan Krasso och Mandel har haft en stor effekt inom den revolutionära europeiska vänstern; bl.a. har *New Lefts Reviews* redaktion (inkl. Krasso själv!) närmast sig Fjärde Internationalen och flera av dess mest namnkunniga medlemmar har nu blivit medlemmar av Internationalen (Robin Blackburn och Quintin Hoare). Vi vill avsluta detta vårt anspråkslösa svar med att hänvisa läsarna till denna storslagna debatt.¹⁷

P.S. Med tanke på att de två författarna till "Marxism eller trotskism?" för närvarande är i opposition är det möjligt att KFMLs ledning försöker slingra sig från ansvaret för denna bok genom att lägga skulden på författarna enbart. Men man bör betänka att boken beställts från KFML, och godkänts för utgivning på deras förlag Oktober. Det kan kanske också vara lämp-

¹⁷ Hela debatten finns på marxistarkivet: [Debatt om Trotskijs marxism](#)

ligt att erinra om hur *Gnistan* har bedömt boken. Här återger vi denna recension:

Marxism eller trotskism

□ ”Marxism eller trotskism” heter en bok av Kurt Wickman och Lars Gustavsson som utgetts av Bokförlaget Oktober.

Vad är då anledningen till att en bok om trotskismen ges ut just i dag? Denna riktning har ju aldrig haft någon inflytande inom arbetarrörelsen.

Trotskismen är en sekteristisk och borgerlig avvikelse från marxismen. I tider av revolutionärt uppsving – som i Sverige idag – händer det att en del intellektuella och studerande låter sig ryckas med av de radikala fraserna.

Men det är inte orden som betyder något; det är handlingarna. Därför måste man gå igenom vad trotskisterna verkligen uträttat i historien. Det har Wickman/Gustavsson gjort. ”Marxism eller trotskism” är en utförlig och faktarik redogörelse för trotskisternas agerande i olika länder och den roll de spelat.

Lenins analyser av Trotskys avvikelser från marxismen och skadliga agerande presenteras utförligt. Författarna går också med stor noggrannhet igenom materialet från Moskvarättegångarna under 30-talet och finner belägg för att Trotskys fientlighet mot bolsjevikpartiet slutade i samarbete med de tyska fascisterna.

Ett annat område som behandlas utförligt är de nationella befrielsekrigen i Kina, Albanien och Vietnam, där trotskisterna med osviklig säkerhet hamnat på fiendens sida.

Även i dagens Sverige finns små trotskistiska sekter som försöker lägga hinder i vägen för den revolutionära rörelsens utveckling. De tas också upp i boken.

”Marxism eller trotskism” är en grundlig uppgörelse med trotskismen i alla dess varianter. Boken påvisar att trotskismen inte har något att göra med marxismen-leninismen; den enda teori som kan vägleda arbetarklassen i kampen för ett socialistiskt samhälle.